

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermanni Conringii De Antiquitatibus Academicis Dissertationes

Conring, Hermann

Helmeftadii, 1674

De Antiquitatibus Academicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12929

DE
ANTIQUITATIBVS
ACADEMICIS

DISSERTATIO PRIMA

Habita xvii Octob. An. c1715 c xxxvii.

Rertius dies est, quum Natalem Academiae nostrae secundum post sexagesimum celebravimus. Votum quisque tum fecit in aede sacra pro ejus incolumitate, simulque Deo immortali gratias quas mente potuit concipere maximas egit, pro innumeris in eam divinitus collatis beneficiis. Namque soli profecto Deo debemus, quod, post tot clades, interque tot ruinas populorum atque urbium Germaniae nostrae, in hunc modum renata quasi sit Julia. Ab uno etiam illo speranda est in futurum salus, si quam salutem licet sperare. Caeterum nihil intermisimus tum quidem, quod ad officium nostrum pertinere videri potuit. Nunc unum quod supererat agemus. Nempe eundem nunc natalem oratione etiam aliqua celebrabimus: perinde ut votis ante hoc biduum ille quasi est consecratus. Nihil autem dubito, eodem animo eademque attentione, qua nuper estis usi, nunc etiam me perorantem vos prosequuturos. Scilicet non tam cogitantes, quis dicam aut quid dicam, bene nempe an secus, sed in cuius rei memoriam & laudem nunc sim locuturus. Est autem illa haec ipsa Julia nostra: cujus omnes membra sumus, quaeque omnes nos uno sinu complectitur. In ejus unius gloriam sane vergere volo, quicquid sum allaturus.

A

Nec

Nec tamen quidquam nunc dicam, siue in conditoris D. Julii heredumque ejus Serenissimorum Brunsvic, Luneburg Ducum encomium, siue in nostræ scholæ commendationem. Sunt enim hæc jam toties dicta atque audita, ut omnium aures his personent. Fortassis etiam isthuc agenti mihi non nemo regeret illud Herculis laudatori olim objectum: *Quis illos vituperat?* Sed nec in argumento multum ab hac solennitate alieno mihi versari vel licet vel libet. Dicam vero, pace vestrâ, Auditores, de origine Academiarum: materia neque trita multum, neque in vulgus cognita, neque injucunda, neque non apta huic festivitati. Quis enim nolit scire, celebraturus natales alicujus Academiae, quando, quave occasione, cœptæ sint institui id genus scholæ? Eas verò si contempleris, dubitaveris mirari ne magis debeas an commendare. Scilicet sunt reapse scholæ istæ nostræ, quas Universitates aut Academias nunc appellare consuetudo est, resplicæ quædam & civitates, etsi non omni ex parte suæ spontis, magna tamen. Non tantum enim doctoribus constant ac discipulis, sed & sua iis in suos est jurisdictio: adeo ut nonnullis, quas inter est & hæc Julia nostra, ne merum quidem & mixtum imperium quod appellant, desit. Quumque alibi alia possint doceri ac disci, in scholis hisce regiis nihil majoris quidem momenti negligitur. Solæ etiam fermè hæc potestatem docendi possunt aliis facere, per gradus doctrinarum auditoribus deductis. Quæ omnia quum sint longe præclarissima instituta, fortassis & operæ nullum non pretium facturus sum, si qua origine isthæc cœperint explicavero.

Nec id verò commode præstari potest, nisi enarremus instituta scholarum illustrium omnium, saltem pleraque, quorum hæc usque in tempora floruerunt. Quod hinc quidem ut eo rectius fiat, mei quoque fuerit officii, re illa alius aliquanto repetita, in nostrâ denique ætate desinere.

AGITE ergo, loquamur initiò breviter de Ægyptio-
rum Chaldæorum & Persarum scholis: utpote apud quas
gentes regnum diu omnis eruditionis fuit, & quidem mul-
tis ante seculis, quàm ad Græcos doctrinæ cura pervenit,
Ægyptiis vero primum tribuemus locum, sive quod rea-
pse primis illis eruditionis propagatio fuerit animo, sive
quod sibi primis hanc gloriam vindicent.

ÆGYPTIOS itaque quod attinet, sapientiæ omnis
subtiliorisque doctrinæ curam solis sacerdotibus eorum
fuisse cordi, compertissimum est. Neque verò aliter res
sefe facile habere potuit, quod philosophiæ, cum primis
ejus quæ in contemplatione posita est, studia otium po-
stulent liberale, quale tamen paucis concedi solet. Sacer-
dotes verò Ægyptii eo affluebant, & soli quidem; ex more
illius regionis, unoquoque ad paternum genus vitæ ad-
stricto. Et verò fuerunt sacerdotali ordini agri publici
aliique largi redditus, ipsique unâ cum suis omnium one-
rum immunes inque summo vixerunt honore. Ne nunc
dicam quod in liberos propagaretur eadem vitæ condi-
tio. Eò autem effectum est, ut nemo coereretur liberis
suis operose divitias quarere, ceu quibus abunde ex pu-
blico prospectum esset. Narrat isthæc omnia Diodorus
Siculus libro primo Bibliothecæ suæ. *Agros enim omnes
totius Ægypti tres in partes fuisse distinctos; quarum una
sacerdotibus, una regi, tertia militibus cesserit. Ipsemet
ita loquitur: Totius regionis (quæ tripartita est) primam Sa-
cerdotum ordo sibi portionem vindicat: in magna apud indige-
nas auctoritate & reverentia constitutus, tum ob pietatem in
deos, tum quod summam ex eruditione prudentiam ad rempu-
blicam adferunt. Ex vectigalibus autem suis cuncta per
Ægyptum sacrificia procurant, ministrosque alunt, & suis
inde usibus necessaria depromunt. Neque enim deorum ho-*

Arist. 1. 2.
Metaph.
cap. 1.

Diodor.
1. 1. c. 73o

nores mutari, sed ab iisdem eodem ritu peragi: neque in commune omnibus consulentes necessariorum copia destitui, fas esse iudicabant. Hi namque ut senatus principes regi perpetuo sunt praestō, qua operā, quā consilio & doctrinā, ipsum adjuvantes. Addit paulo post: Hi à cunctis oneribus sunt immunes, & primas à rege honoris & potestatis obtinent. Quæ omnia ab antiquo ita fuisse instituta, ex sacrâ Mosis historia nos discimus. Josephi enim prudentiā omnes Ægyptiorum agros Regi cessisse, exceptis iis solis qui ad sacerdotes pertinebant, legimus. Quo tempore Magos quoque, sive τὰς γωντὰς, summa fuisse in existimatione constat: quos nullum dubium est sacerdotalis fuisse ordinis. Memphiticos enim sacerdotes magicis artibus Moyfi restitisse autor est Artapanus, illo memorabili fragmento libri de Iudæis, quod habet Eusebius Cæsariensis nono de Præparatione Evangelicâ volumine. Dicam aliàs de eruditione Ægyptiaca, & quanta illa fuerit & quibus auctoribus propagata. Illud constat, penes hos sacerdotes Ægyptios fuisse tum scholas omnis melioris doctrinæ: & quidem per universam Ægyptum, etsi præcipui horum fuerint Thebani, Memphitici, & Heliopolitani. Et quidem apud Heliopolitanos commorati sunt studiorum ergò etiam ex ipsa Græcia Eudoxus ac Plato annos integros tredecim, ut Strabo loquitur: narrans monstrata sibi Heliopoli Eudoxi ac Platonis domicilia, quæ olim isti incoluerant, quanquam suo tempore sacerdotales illæ scholæ jam interiissent. Heliopoli, inquit, domos amplas vidimus, in quibus sacerdotes habitabant. Imò dicunt, hanc olim sacerdotum habitationem fuisse, hominum Philosophiæ & Astronomiæ deditorum. Nunc is ordo ac studium defecit, nec quisquam nobis tali exercitio præesse ostendebatur, sed homines tantum qui sacrificia curarent, atque ritus eos peregrinis commonstrarent.

Wid. lib. 1.
de Hermet.
Medicina

Strabo lib.
17. Geogr.

Sed quo pateat clarius, quidnam professi sint aut docuerint illi sacerdotes Ægyptii, adeoq; in quibus versatæ sint illorum scholæ, fortassis operæ fuerit pretium ceremonias nonnullas illorum hic adferre: præsertim quum easdem in signum miræ alicujus & insolitæ philosophiæ narret etiam ipsemet Clemens Alexandrinus. In processionibus itaque sacris, ubi omnem suam doctrinam ostentarunt, hunc illi tenuerunt ritum. Primus processit ὁ ᾠδὸς seu cantor, gestans aliquod musicæ seu poëticiæ artis symbolum. Cujus fuit duos libros Mercurii didicisse, alterum deorum hymnos continentem, alterum vitæ regię *Ἀπλοισμόν*. Cantorem sequutus est Horoscopus, gestans manibus horologium & palmam, duo sideralis scientiæ symbola: quique calluit quatuor libros Mercurii de siderum errantium ac fixorum motibus. Post hunc processit ὁ ἱερογραμματῆς, capite alatus, & manu librum ac canonem junco atq; atramento instructum gerens. Cujus fuit profiteri hieroglyphicam scribendi rationem, mundi item ac universæ terræ, & seorsim Ægypti Nilique, descriptionem, ordinem item siderum errantium, nec non alia ad sacrum instrumentum pertinentia. Hunc sequutus est *σολιστής*, callens omnes leges civiles ac sacrificiorum ceremonias. Quorum agmen clausit is quem Prophetam nuncuparunt, omnium primas, voluminum τῶν ἰσραηλικῶν decem peritiam venditans, vestigalium (ut ego interpretor) sacrorum distributor. Fuerunt porro his sacerdotibus, ministrorum quasi loco, οἱ *παιδοφίλοι* artem medicam, sex voluminibus sacris Mercurij contentam, profitentes.

Clem.
Alex. l. 6.
Stromat.
adde. Por-
phyr. l. 4.
πρὸς
ἀποχῆς
p. 371. edit.
Lugdun.

Vnde manifestum est, omnis generis doctrinæ professores isthoc in sacro ordine fuisse. Cæterum sua isthæc non vulgò quosvis docuerunt uti nos, sed in primis liberos suos, & si quos alios invenerent haut indignos

DE ANTIQVITAT. ACADEMIC.

possessione tam præclarâ : raros ergo & in arcano. Ita enim & Moysen legimus omni Aegyptiorum doctrina fuisse imbutum : Græcos quoque illos, Orpheum, Musæum, Melampodem, Dædalum, Homerum, Lycurgum, Pythagoram, Solonem, Platonem, Eudoxum, Democritum, Oenopidem Chium, alios, longis in Aegyptum exiliis susceptis varia doctrina instructos rediisse.

Constat autem ex ante dictis, scholas illas Aegyptiacas non nihil cum nostris habuisse quidem commune, in multis tamen fuisse nostris dissimillimas. Primò enim non patuerunt sine discrimine omnibus ut nostræ, sed paucis tantum, & quidem vix aliis quam sacerdotalis familiæ hominibus. Deinde ipsorummet doctorum longe laudissima fuit conditio præ ut est nostra: utpote quorum & liberis & uxoribus de omnibus vitæ subsidiis abundè fuerit prospectum. Porrò observare nihil est de honoribus & gradibus discentium, nihil de regiminis aliqua forma reipubl. æmula, apud illos obtinuisse: quod apud nos valet maximè.

Quæ verò Aegyptiacarum scholarum instituta, eadem fuerunt penè & CHALDAICARVM & PERSICARVM & INDICARVM. Refert enim Strabo, philosophis indigenis, iis qui Chaldæi appellantur, in Babyloniâ constitutam esse habitationem. Quosdam eorum esse Borsippenos, quosdam Orchenos aliosque complures: qui tanquam per sectas iisdem de rebus alias atque alias opiniones sequuti sint. Alii scil. Borsippen urbem, alii Orchoën seu Vr oppidum incoluerunt, alii alibi habitavere. Diodorus Siculus scribit, Chaldæos Babyloniæ veterissimos eum in republ. ordinem tenere, quem Aegyptii sacerdotes sibi vendicant. Deorum enim cultui addictos per omne vitæ tempus philosophari, & præci-

Strabo l.
20. Geogr.

Diodor. Si-
cul. l. 2. Bi-
blior. c. 29.

præcipuam ex Astrologia gloriam nancisci. Doctrinam autem non eo modo quò Græci percipere. Apud Chaldaeos enim per generis seu familiæ traditionem philosophiam hanc obtingere, filiumque à patre illam accipere, ab aliis interim publicis muneribus liberum, accipere autem ab ipsâ usque pueritiâ.

De Persicis & Indicis scholis tantum non eadem narrantur. Sed nolo nunc omnia isthæc recensere, ne cui tædium creem isthac narratione. Quantum verò omnes illæ scholæ ab institutis nostris abfuerint, facillè unicuique per se manifestum est: ut nec illud nunc operosè ostendere sit necessarium.

Veniamus potius ad GRÆCAS gentes, quæ præ aliis literarum gloria videntur floruisse, & à quibus ut magnam partem eruditionis nostræ ita etiam nomen hoc Academiae accepimus. Fuit sanè hæc gens olim præ aliis elegans ac culta, attamen (quod primò venit notandum) per quam sero literis dare operam cœpit. Vix enim quisquam paulo sapientior multum ante Persici regni exordia eâ quidè in gente vixit. Deinde etsi post complures passim docuerint omne doctrinæ genus, privatorum tamen potius illa cura fuit quàm reipublicæ. Enimvero narrat Thucydides, Mycaleffi ludum fuisse publicum: verum ille puerilis fuit, ubi scilicet more Græcæ gentis pueri legere ac scribere docebantur. Narrat enim, à Thracibus illum in ludum factâ irruptione, pueros récenter eum ingressos ad unum omnes fuisse interemptos. Cæterum de hujusmodi scholis, quales arbitror omnibus tum Græciæ urbibus fuisse, sermonem non facio. Alias vero severioris atque accuratioris doctrinæ scholas nullas, publica auctoritate aut sumptu publico tum quidem temporis fuisse institutas, vel leviter res Græcæ gentis vetustiores scrutantibus, non potest non sta-

Vide de utrisq; præter alios Porphyri. l. 4. τρεῖς ἀποχῆς pag. 398. & 404. edit. Lugd.

Thuc. I. 4.

tim

rim fieri manifestum. Qui enim primi in Græcis sapientiae laude claruerunt, Thales Milesius, Anaxagoras, Anaximenes, Xenophanes, Parmenides, Melissus, Pherecides, Democritus, suam doctrinam nullis magistris Græcis sed potius Ægyptiis & Chaldæis debuerunt: ipsi vero scholas habuisse non memorantur. In Magna Græcia Crotonæ & Metaponti habuit quidem Pythagoras (ut Livii utar verbis) *cætus juvenum emulantium studia doctrinæ*; sed tantum abest publica auctoritate habuisse aut impensis illarum rerum publicarum, ut tandem, jubente ita urbium magistratu, vel certè non reluctante, schola ipsius una cum frequentantibus eam discipulis combusta sit. Similiter ab Æsculapii familia in artis medicæ operibus multi à pueris olim instituebantur, in duabus cum primis illis celeberrimis scholis, Coa nempe & Cnidia: non tamen ullo publico decreto id actum, nec ulla in id domus publica fuit instituta. Jam porrò qui Oratorias & Politicas artes tum professi sunt Sophistæ dicti, Gorgias, Thrasymachus, Hippias, alique mercede docuerunt, at non publica sed discipulorum.

Tantum scilicet abest, illis temporibus sumptu publico civitatum nutritos fuisse artium scientiarumque doctores, ut ne locus quidem aliquis publicus magistris istis fuerit concessus. Testimonio certe vel un⁹ Socrates possit esse; cujus tamen adhuc vivi eruditionem ac variam sapientiam factim potissimi Atticorum civium maxime sunt admirati, quique eam ob causam hominem summo in pretio habuerunt. Vixit ille vitam privatam, inops, nullo stipendio publico; & docuit non certo quodam inque docendi usum consecrato auditorio, sed modò in via publica, modò in taberna quadam, modò sub platano aut alia aliqua patula arbore. Eadem verò conditio fuit etiam illorum, qui aut artes
Mathe-

DISSERTATIO I.

Mathematicas, Geometriam scilicet Arithmeticam & Astronomiam, docebant, aut Poëtica vel Musica profitebantur. Præter has autem liberalium artium & philosophiæ medicinæque professiones non habuit tum temporis illa cultissima terrarum Græcia magistrorum eruditionis: neque enim erant qui cultum divinum docerent in publico, aut Attici juris prudentiam profiterentur.

Primum igitur (quod quidem constat) Platoni civi suo, fortè quò crimen in Philosophiam Socratis damnatione commissum eluerent, locum nemorosum suburbanum, cui ab structore Hecademo sive Academo nomen erat Academia, in publicam scholam concesserunt elegantissimi Græcorum ATHENIENSES. Hoc initium est scholarum in Græcis publicarum. Iidem Platone jam in fata concessio locum ad docendum idoneum in suburbano gymnasio quod cognomento *λύκειον* audiebat (quasi Lupinum diceas) aperuerunt Aristoteli Stagiritæ. Antistheni quoque Cynicæ sectæ auctori in alio quodam suburbano gymnasio, cui *κυνοσίργης* nomen, docendi locum tribuerunt. Zenoni porro Cittixio iidem *ποικίλην* illam *σκαὴν*, sive Porticum picturis insignibus variegatam, in ludum publicum concesserunt. Potestatem quoque fecerunt iis magistris, quidvis sentiendi ac docendi in suis scholis, leges item nonnullas scholasticas condendi, successoresque sibi deligendi; quantum quidem est colligere ex historiis ejus ætatis Philosophorum Diogeni Laërtio memoratis.

Sed præter hæc nihil populus ille Atticus est largitus in studia literarum. Imo à populo illo loca isthæc omnia philosophis ultrò ac liberaliter data, certis testimoniis vix licet ostendere. Constat sane, ab Epicuro ipsum hortum in quo doceret emptum esse. Quicquid sit, nullo certe stipendio aluit doctores, nullo nummo subvenit discentium egestati,

Laert. in
vita Epicæ

Liv. l. 31.

stati, nullam fermè in discentes jurisdictionem magistris concessit, multo minus vacationem à muneribus publicis aut immunitatem aliquam docentibus vel discentibus dedit. Adde, loca ipsa scholis hisce dicata, Porticu exceptâ, extra urbem fuisse sita, adeoque vix aliquid intra urbem tantæ rei ab Atheniensibus esse commodatum. Quod ipsum ut non significarit aliquem contemptum, in causa tamen fuit ruinæ, utpote quum hac occasione Philippus Demetrii Regis filius ipsa gymnasia Lyceum & Cynosargen teste Livio, Lucius Sylla etiam Academiæ & Lycei sylvas, teste Plutarcho *in ejus vitâ*, destruxerit. Præterea solis Philosophorum sectis concessæ sunt ejusmodi scholæ, non Oratoribus, non Medicis, non suæ religionis sacerdotibus, non civilium legum peritis: qui tamen & ipsi nisi recte sua doceant vel discant non potest respublica esse salva aut bene instituta.

Sed & notandum imprimis est; non uni alicui, vel duntaxat meliori, Philosophorum sectæ, aut ei quæ consentiret cum moribus atque institutis reipublicæ, concessam liberè docendi illam facultatem fuisse, sed sine discrimine in eam libertatem admissas varias admodum imò quasdam & noxias philosophorum hæreses, ut à sese invicem ita etiam à religione receptâ & legibus urbanis quàm longissimè dissidentes. Neque enim ulli sectarum istarum cum institutis civilibus tunc omni ex parte convenit, sed singula pro sese isthac oppugnarunt impunè, imò non sine tacito multorum applausu.

Hanc verò planè Atticarum scholarum faciem, nullam aliam, observare etiam licet in aliis Græciæ populis. Qui tamen raras admodum scholas erexerunt. Etsi enim legamus & in Rhodo insula, & Ephesi, & Mytilenis, & Tarsi Ciliciæ, ut & Massiliæ in Gallis floruisse literarum studia: non tamen

tamen facilè quis dixerit, num doctores privatim in ædibus suis instituerint auditiones suas, an verò locis in id publica auctoritate dedicatis. Nam & Smyrnæ medicam nar- Strabo l. 12
rat Strabo scholam Erasistratæam habitam, sed privata au-
toritate Hicæsi. Idem testatur, & Laodiceæ ejusdem artis
scholam Herophilæam conditam, sed itidem cura privata
Zeuxidis.

Sola ALEXANDRINA schola paulum meliore fuisse
conditione videtur, quoniam, præ aliis Alexandri Magni
successoribus, Ptolomæi reges eruditioni ac literis apprime
faverint studuerintque. Primò enim bibliotheca ibi regi Vide colle-
cta Lipsio
de Bibli-
oth. c. 2.
bus publica instituta est immensis sumptibus; quæ tamen
post dum urbs à Julio Cæsare occuparetur, conflagavit.
Deinde in ipsa regia Museum (ita dixerunt quasi Musarum
ædem) viris doctis constructum est, ubi ex publico aferen-
tur. Id quomodo sese habuerit fortassis haud abs re fuerit
ex Strabonis libro XVII. audire: *Pars (inquit ille) regia est
Museum inambulacra habens & exedras & magnam domum, in
qua convivunt & comedunt unâ qui Musæi consortes sunt, litera-
ri viri. Habet autem hoc collegium & pecuniam sive vecti-
galia in commune, & sacerdotem item qui Museo præest, olim
à Regibus nunc à Cæsare constituendum.* Non adferam in me-
dium quæ de illo Museo habent alii: id constat, simile ni-
hil omnibus in locis ubi Græca instituta habita in pretio
sunt, visum tunc fuisse. Imo brevi constabit, nihil simi-
le aliquot etiam post seculis fuisse constitutum. Cæte-
rum hoc excepto, plane Atticis scholis omnia fuerunt et-
iam Alexandria, Ptolomæorum quidem regum ætate,
quàm simillima.

Pervenerunt & ROMAM studia Græcicæ eruditi-
onis paulò post Punicum bellum primum. Nam illo tempo-

Gell. l. 17.
c. ult. Plut.
in Quæst.
Roman.
Suet. l. de
Grammat.

re L. Livius poëta fabulas docuit, h. est spectandas populo exhibuit, & Spurius Carvilius ludum Grammaticum cœpit aperire. Sed adeo rudia fuerunt isthæc initia, ut Suetonius scribat, *inter secundum & tertium Punicum bellum, sub ipsam Ennii mortem, demum studia Grammatica vel literatoria ibi cœpisse. Statim vero post Punicum bellum secundum illa studia ita increverant, ut temporibus quibusdam (verba sunt Suetoni) super viginti Grammaticorum celebres schola fuisse in Vrbe tradantur.* Advenerunt non longe post eò & Rhetores & Philosophi, suasque ibi scholas instituerunt. At hæc omnia, cave credas, publica auctoritate ita fuisse facta atque habita. Imò anno Urb. Conditæ 592 Marco Messalla & C. Fannio Coss, Philosophi & Rhetores Vrbe pulsati sunt edicto censorio: ut refert idem Suetonius Tranquillus. Notavit etiam disertè Eusebius in *Chronico*, primum Quinctilianum publicam scholam Romæ & salarium è fisco accepisse: idque demum ævo Domitiani. Qui hætenus scilicet docuerant Romæ, illi non loco aliquo publicè ad id instituto, nec mercede aliqua publica conducti docuerant; sed privatim pro se quisque aperuerat ludum, mercedem à discipulis expectans. Meliora postea demum sunt instituta.

Suet. l. de
clar. rhet.

CONSTAT autem ex iis quæ diximus, tametsi nostræ scholæ Academiæ cognomentum vulgò accipiant ab illa prima publica Atheniensium schola Platoni collocatâ; longissimo tamen intervallo omnem Græcam scholasticam rem usque ad tempora Romanorum Cesarum à nostris scholarum moribus abfuisse. Quippe quum illâ ætate doctores vix potuerint locum aliquem ubi docerent una alteraque in urbe, per vastum illud terrarum spacium, ex publico accipere; tantùm abest ut salaria illis fuerint ex publico data vel iurisdicatio aliqua concessa.

Vnde

Vnde etiam hoc manifestum est: etsi Græcæ gentes valde se commendare soleant meliore atque elegantiore quadam cultura ingeniorum, multis tamen modis eas superatas docendi ritu ab Ægyptiis, Chaldæis, & Persis, quos isti tamen Græculi in Barbaris numeraverunt. Prudenter id observavit ac dissimulavit neutiquam ipsemet Diodorus Siculus. *Herba viri illius magni recensebo, etsi verear ne eorum prolixitate tedium aliquod auditoribus creem. Horam omnium* (inquit, de Chaldæis verba faciens) *doctrinam non eo modo, quo Græci hisce studiis* Diodor. l. 2. cap. 29. *dediti percipiunt. Apud Chaldæos enim per generis seu familiaris traditionem hac Philosophia obtingit, filiusque à patre illam accipit; ab aliis interim publicis muneribus omnino liberi. Es quia parentibus utuntur magistris, sic ut & affatim & citra invidiam omnia discant, & certiore fide præceptis attendant, & dum à pueris statim disciplinis innutrientur, præclarum in Philosophiâ habitum sibi comparant, tum quòd ætas illa docilis est, tum quòd multo studiis tempore insudant. Apud Græcos verò plerique magna parte accedunt imparati, & Philosophiam hanc serò attingunt; operaque aliquatenus huc impensa, quærendi victus cura distracti, abscedunt. At licet pauci quidam Philosophicæ se palaestra totos mancipant; hi ipsi tamen quæstus gratiâ disciplina adherent, novasque de placitis maximis disputationes movent, nec fixum in majorum vestigiis pedem tenent. Quocirca Barbari isdem jugiter inhaerendo, firmiter singula percipiunt. At Græci ex artificio lucrum captantes, novas condunt sectas, & de maximis inter se theorematibus opinionibus contrariis disceptando, faciunt, ut discipuli sententiis huc illuc ancipites fluctuent, animique ipsorum per omnem vitam suspensi dubiisque mancant, nec ulli rei certam tribuere assensionem queant. Nam si quis maxime insignes Philosophorum sectas examinet, plurimum inter se*

discrepare, & in gravissimis sententiis sibi adversari comperiet.

Hæc omnia Diodorus. Cujus sententiæ etsi haud pos-
sim omni ex parte assentiri (nec enim tanti est quod à
parentibus soli filii doctrinam hauriant, nec id apud Chal-
dæos fuit omnino receptum usu, ceu constat ex sacra Da-
nielis historia) pleraque tamen ejus nescio an quis pru-
dens improbaverit. Certe exactius paulum intuentibus
res Græcæ gentis, quales illæ fuerint isthac ætate, non
potest non statim patere, scholarum illarum Philosophi-
carum varietatem in detrimentum potius reipubl. natam
fuisse, quàm in emolumentum doctrinæ. Athenienses
certe me ritò accuses quod tam varias Philosophias, à reli-
gione & moribus civitatum non minùs quam à semeti-
ipsis plurimùm dissidentes, publicè doceri permiserint. Ne-
que enim ulla Philosophorum schola cum religione & le-
gibus urbanis convenit: sed omnes instituta avita iverunt
eversum, non impunè tantùm sed & cum applausu poten-
tiorum. Id quod etsi non sit vituperandum quum respu-
blica malis erroribus agitur, quumque emendatur statim
illa ad certam unius alicujus disciplinæ atque doctrinæ
normam; nullo modo tamen tolerandum est, si isthac non
fiant, imò vero si nulla una certa emendandi reipubl. ra-
tio publicè instituat. Athenis verò ut & alibi per Græci-
am, plebi manebat sua religio, manebant sua instituta pla-
nè adversa Philosophorum scitis, quæ tamen publicè &
docebantur & exercebantur. Jam verò Aristippi & Epicuri
scholæ in voluptatibus collocabant felicitatem & summam
beatitudinem; à quibus licet dissiderent scholæ reliquæ,
tamen nec ipsæ inter sese de morum vitæque ratione con-
veniebant; & prætereâ pleræque omnem cultum divinum
non minus atque illa Epicuri disciplina tollebant è medio,
aut

aut ridebant, aut certè non nisi in speciem & dicis ergò providentiæ divinæ quidquam referebant acceptum. Unde non potuit non Athenis & in Græcia passim chaos aliquod variarum sectarum enasci. Enimvero quoties equidem illam Græciæ ætatem cogito, monstrum aliquod mihi videor cernere, aut terram variis religionum portentis confusam & sibi met mutuo adversam. Nec tamen ista promiscua quidvis sentiendi ac docendi licentia ante defuit, quàm Christiana doctrina, omnibus sectis illis contritis, unice cœpit esse in veneratione.

Et si verò sub CÆSARIBVS quoque ROMANIS tam turbulenta & diversa fuerit docendi instituendique ratio, non nihil tamen melior tum cœpit esse docentium conditio. Paulatim enim salaria ex publico illis concessa sunt. Ita narravimus ante ex Eusebii Chronicis, Quintiliano è fisco (qui ærarium erat Cæsarum) salarium numeratum. Refert vero & de Flavio Vespasiano Domitiani patre in *ejus vita* Suetonius, primum illum è fisco Latinis Græcisque rhetoribus annua centena constituisse, h. e. his mille & quingentos Philippæos. At hæc liberalitas intra solos Rhetores & quidem Romanos stetit. Multis post annis demum Antoninus Pius etiam Philosophis stipendia & honores concessit & quidem *per omnes provincias*, ut narrat Julius Capitolinus. Omnis generis doctoribus annuam mercedem Athenis à Marco esse constitutam, narrat Xiphilinus in *ejus vita*. Salaria autem provincialia isthæc fuisse sexcentorum aureorum Romanorum, i. e. mille quingentorum Philippicorum, è Tatiano notavit clarissimus Casaubonus. Aliis tamen minus fuisse datum ex Luciani *Eunucho* constat. Scribit enim singulis Philosophorum generibus ab Imperatore constituta fuisse decem millia drachmarum, quæ Romanis erant quadragena

Suet. c. 18.

Capit. c. xx.

Casaub. ad Sueton.

gena sestertia, id est, mille Philippici. Hanc summam ab Imperatore illo etiam Theodoto Sophistæ τῆς νεώτης ἐπιμετῶν esse constitutam, testis est Philostratus l. 2. in Theodoto. Idem verò narrat, Apollonium Atheniensem Politicam cathedram Athenis mercede talenti tenuisse. Ut

proinde pro cathedræ qualitate & merces fuerit alia atque alia. Et verò etiam Eumenius Rhetor in *Oratione pro re-
staurandis scholis in Augusto Cliviensi sumopido*, salarium se accipere profitetur à liberalissimo Principe in sexcentis millibus nummum, h. e. quindecim millia Philippicorum; nisi in textu mendum sit, stipendium sane amplissimum.

Etsi verò eâ ætate absque dubio per provincias multi passim Philosophi Rhetoresque stipendio publico habuerint scholas; fortassis tamen non multum post ætatem filiorum Constantini peræquè duravit hoc institutum. Namque de ipsis Romanis professoribus, ætate Valentiniani Theodosii & Arcadii scribit Symmachus l. v. epist. 33. *Romana iuventutis magistris detracta sunt subsidia solennis alimonie.* At si id Romæ factum, multò magis in provinciis, cum Imperii rebus simul labentibus & doctrinæ studiis. Quanquam Romæ salaria rediisse dixeris. Extat enim apud Cassiodorum l. 9. epistola vicesima prima ipsiusmet Athalarici Gothorum regis, quâ ille jubet solvi isthæc *salaria sine deductione, semestribus etiam singulis.*

Interea verò certum est, non Romæ tantum, sed & in provinciis multas scholas publicas sumptibus reipublicæ fuisse erectas. Vt enim solas GALLIAS nunc respiciam, Eumenius Rhetor, quo de ante diximus, Augustoduni collapsam scholam restituit amplissimo salario suaq; impensa. Extat & Aufonii liber, quo ille prædicat professores Burdegalenses, Tholo-

Tholosanos, & Narbonenses alios. Vbi de Tiberio Victore Minervio professore Burdegalensi scribit:

Mille foro dedit juvenes, bis mille Senatus

Adjecit numero purpureisque togis.

De quoque &c.

Habemus & Valentis ac Gratiani Imperatorum Theodosiano in Codice rescriptum ad Præfectum prætorio Galliarum in hæc verba: *Per omnem diæcesin commissam magnificentia tua, frequentissimis in civitatibus, quæ pollent & eminent claritudine præceptorum, optimi quique erudienda præsideant juventuti. Rhetores loquimur & Grammaticos Attica & Romana doctrina. Quorum Oratoribus viginti quatuor annonarum è fisco emolumenta donentur: Grammaticis Latino vel Græco duodecim annonarum deductior paulo numerus ex more præstetur. Vt singulis urbibus, quæ metropoles nuncupantur, nobilium Professorum electio celebretur. Nec vero judicamus, liberum ut sit cuique civitati suos doctores & magistros placito sibi juvare compendio. Trevirorum verò clarissima civitati uberius aliquid putavimus deferendum: Rhetori ut triginta, item viginti Grammatico Latino, Græco etiam, si qui dignus reperiri potuerit, duodecim præbeantur annona.* Hactenus responsum illud Imperatoris. Vnde discimus, in omni provinciæ Gallicanæ metropoli scholam publicam erectam: at non Philosophiæ aut Medicinæ aut Juris Romani disciplinæ, multò minùs Theologiæ: sed solis Rhetoribus & Grammaticis, & quidem ita ut uno Rhetore & duobus Grammaticis singulæ scholarum istarum constiterint.

Eadem ratio fuit & Scholæ Mediolanensis in Gallia rogata, ad quam sese S. Augustinus docendi causa scribit evocatum *l. v. confession. cap. 13.* Namque & illa nihil præter Rhetoricen & Grammatica docuit, ceu ex ipso Augustino haud difficulter est discere. Celebrata imò est & in

C

Africa

Lib. III
tit. 3. de
Med. &
Profes. l. 124

18 DE ANTIQVITAT. ACADEMIC.

Africa Carthaginis schola, quantum apparet ex Apuleij Floridis. Nec dubitavit de illa scribere S. Augustinus: *Duae Urbes literarum Latinarum artifices, Roma atque Carthago.*

Ut autem Occidentalis Romani Imperii pars, ita & ORIENTALIS cum in Româ nova, Constantinopoli inquam, tum per provincias, scholas suas publicas habuit. Omnes tamen, quantum videtur, pari cum Gallicis ratione fuerunt; nisi quod Constantinopolitana Atheniensis Alexandrina & Berytiensis, nonnihil habuerint singulare.

Namq; ut de BERYTIENSI initiò quid dicam, sola ferè illa videtur Romani Juris prudentiam docuisse. Sane nusquam hoc studium magis quàm ea in urbe floruit. Et quidem floruit jam seculi quarti initio, imò fine tertii; quod liquet ex Codicis Justiniani titulo, qui est de iis *quæ aetate vel professione se excusant*. Ubi tamen perperâ forte legitur Arabiæ vox. Phœnicia enim urbs non Arabiæ fuit Berytus: eòq; nihil etiam causæ fuit fortassis, quare Arabiæ scholaribus rescriberet quidquam Diocletianus ejusque collega Maximianus. *Cum vos adfirmatis, ajunt Cæsares, liberalibus studiis operam dare, maxime circa Juris professionem, consistendo in civitate Berytiorum provincia Phœnicia, providendo utilitati publicæ & spei vestræ, decernimus, ut singuli usque ad viceimum quintum annum ætatis suæ studiis non avocentur.* Seculo quarto tanta fuit studiorum Juris ergò in existimatione Bery-

li. i. tit.
qui at.

Eunap. in
Beroziclio.

tus, ut Eunapio audierit ejusmodi studiorum mater. Quinto seculo vixisse Zachariam Scholasticum, sive Rhetorem forte Berytiensem, post Episcopum Mytilenensem, illum cujus Dialogum adversus mundi æternitatem cum Origenis Philocaliis edidit Joannes Tarinus, argumento est, quod auctor ille significet vivere Alexandriæ Ammonium Pro-

cli

cli discipulum: qui est ille magnæ famæ filius Hermiæ Alexandrinus Philosophus. Prodit vero ille Zacharias, Berytum, *μητέρα τῶν νόμων*, venisse quem juvenem Juris studiorum gratiâ, qui Alexandria antehac Ammonium audierat. Ut proinde etiam tum disciplina illa Juris Beryti floruerit. Imo quum novam Juri veteri faciem indere Justiniano Cæsari consilium fuit, evocatus ad illam operam Beryto est Dorotheus cum collega Anatolio. Ipsi autem illi Cæsari audit Berytus, non tantum *pulcherrima civitas, aut virenda & splendida metropolis, sed & civitas legum, quam legum, nutricem bene quis appellet.* Tanti etiam æstimata tum urbs illa fuit, ut diserte caverit Cæsar, ne alibi quàm Beryti & in utraque Roma jus Romanum doceretur. Imò id ipsum *jam à vestro Principibus constitutum esse*, fatetur. Sed eadem tempestate Berytum ingenti terræ motu tantum non funditus eversam esse, multis narrat Agathias Scholasticus. Nec postilla temere invenias laudatam à Juris disciplina Berytum. Ut proinde & hoc terræ motu incendioque, & subsequenter Sarracenorum incursionibus, omnem doctrinam ibi mox collapsam esse, sit verosimile.

Cod. de
jur. vet. &
nuolcand.

Agath. l. 1, 2i

ATHENIS videntur solum Rhetores & Philosophi floruisse. Etsi enim de Marco Cæsare scribat Xiphilinus: *ἔδωκε δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις διδασκαλίαν ἐν ταῖς Ἀθήναις. Ἐπὶ πάσης λόγων παιδείας μισθὸν ἐπέσπον φέροντας*: non alii tamen præter hosce à quoquam memorantur. Et verò Politicam cathedram, cujus meminit Philostratus in *Apollonio*, Philosophis, nisi fallor, licet accensere. Sed & fortassis Philosophi ibi salario publico non diu docuerunt, jam florentibus quidem Christianorum rebus. Invenio sanè in *vita Procli*, illâ quam in magistri laudem Marinus Neapolitanus conscripsit, Platonicam aliquam hereditatem, ita dictam, Philosophis cessisse in salarium,

larium, verum non ex publico, sed quantum conjicere est ex gentiliū nonnullorum privata liberalitate collectam. Non privandus tamen laude mos est, cathedram consequendi: aut non nisi post varias multorum concertationes, quarum meminit Eunapius *in Proxeno* sic satis prolixè, paucis Philostratus *Heraclide*: aut liberali Cæsarum dono, quomodo cathedram philosophicam à sese impetratam esse fatetur Alexander Aphrodisiensis *l. de fato*, & de Adriano Polluce ac Philisto Sophistis refert Philostratus. Nec illud non meretur laudem: quod videatur Marcus Cæsar omnibus doctoribus unum aliquem præfecisse, qualem fuisse Herodem narrat *in Theodoro* idem Philostratus.

Phil. l. de
vit. Soph.

Sed haud fuit etiam hæc felicitas fortassis diuturna, utpote quum ab aliis scriptoribus non perinde illa memoratur. Et verò ingentem omnis prosperitatis jacturam ipsæ Athenæ fecerunt Arcadio & Honorio Cæsaribus, per incursiones Gothicas Alaricho duce. Non enim Zosimo temere credas, nihil damni dedisse urbi Alarichum, quasi deterrente eum Minerva cum Achille; quia omnem Græciam misere tum direptam esse constat. Non desunt utiq; vel hodie querelæ illius temporis scriptorum de ipsarum met

Zos. l. v.

Athenarum infelicitate. Certè Synesius qui illa ipsâ vixit tempestate, non dubitavit Athenas pelli comparare quæ animali consumpto supersit sola. Addens: *Αἱ ἡ Αἰθῆραι πάλαι μὲν πόλις, ἔβια σοφῶν, τὸ ἕν νῦν ἔχον, σεμνύουσιν αὐτὰς οἱ μελιττήροισι.* Etiam ita tamen mansisse philosophicam aliquam & Rhetoricam scholam ad Justiniani Cæsaris usque ætatem, certum est. Per omnia enim hæc tempora usque ad Justiniani Cæsaris ævum, Philosophiam quidem ibi

Vide de
his omni-
bus Suidā

docuerunt successione magisterii, Plutarchus Nestorii filius, Syrianus ὁ μέγας, Proclus Lycius qui κατ' ἑξοχὴν audit

Plato

Platonis *Ἀλέδοχος*, Marinus Neapolitanus, Zenodotus, excerpta ex vita Iulii dori per Damascium scripta apud Photium.
 Damascius, Simplicius, magna philosophorum nomina. Ut taceam alios qui ibidem videntur vixisse, literarum gloria claros. Certè ipsemet Severinus Boëthius per integros octodecim annos Philosophiæ gratia Athenis hæsit, ceu legere est *libro de disciplina scholarum*: constat autem floruisse illum seculo Christiano quinto. Adeoque quod Synesius subjungit: τὰντ' ἄρα ἔη ζῶντες τῶν σοφῶν Πλάτωνα, Ἀλέδοχον, οἵπνεσ' ἐπὶ τῆς Φήμης τῶν λόγων ἀγείρασιν ἐν τοῖς Ἱεράτεσι τὰς νέας, ἀλλὰ τοῖς ἐξ ἑμέτης σαμνίουσιν: id verò præcise de tempore illo intelligendum est quo scholæ philosophicæ præfuit Plutarchus Nestorii, quodque Gothicam tempestatem excepit. Et verò non is fuit Plutarchus ille qui potuerit allicere auditores, nominis aut doctrinæ famâ. Eoque idem Synesius alibi rectè itidem scripsit de suo itinere Atheniensis: *Hujus autem Athenas itineris non solum hunc capiam fructum, quod à presentibus liberer malis, verum etiam ne amplius studiorum causa eos adorem qui inde veniunt, nihil meliores quidem nobis mortalibus, quod quidem ad intelligentiam Aristotelis & Platonis attinet. Versantur autem inter nos quemadmodum semidei inter mulos, eo quod conspexerint Academiam & Lyceum, & Variam illam Porticum: quæ jam non est varia: nam Proconsul tabulas abstulit, deinde prohibuit eos ne propter sapientiam elatiore sint animo.*

CONSTANTINOPOLI porrò primùm quidem jussi sunt salario publico docere soli Rhetores & Grammatici. His Romani Juris professionem adjunxit Theodosius: quod post confirmatum est à Justiniano. Ejusdem auctoritate cœpit istic & Philosophica *ἀκρόασις*. Quod enim ibidem Themistius jam Constantii ætate docuisse videtur, privato viri studio est adscribendum. Nullus autem ibi vel doctrinæ Themistius in Sophist.
 Chri-

Cod. Theodof. l. 14. tit. ix. Cod. Iust. l. xi. tit. 18. de stud. liberal. Urb. Rom. & Constant.

Christiana vel Artis medicae professioni locus fuit. Haud abs re fuerit, recitare in praesentia ipsam Theodosii & Valentiniani Caesarum constitutionem qua formam circumscripterunt auditorii Capitolini (nam in Capitolio fuit schola illa publica) qualem tum & Romae & Constantino-poli esse voluerint. *Habeat igitur auditorium specialiter nostrum in his primum quos Romanae eloquentiae doctrina commendat, Oratores quidem tres numero, Grammaticos vero decem. In his etiam qui facundia Graecitatis (ita enim recte habet codex Theodosianus) pollere noscuntur, quinque numero sint Sophistae & Grammatici aequae decem. Et quoniam non his artibus tantum adolescentiam gloriosam optamus institui, Profundioris quoque scientiae atque doctrinae memoratis magistris sociamus auctores. Vnum igitur adungi ceteris volumus qui Philosophiae arcana rimetur: duo quoque qui Iuris ac Legum voluntates pandant. Ita, ut unicuique loca specialiter deputata assignari faciat tua Sublimitas, ne discipuli sibi invicem possint obstrepere vel magistri; neve linguarum confusio permixta vel vocum aures quorundam aut mentes a studio literarum arceat.* Haec Caesares illi. Quae etiam Iustiniano placuisse indicio est, quod ex Titulo Codicis Theodosiani *De studiis liberalibus Urbis Romae & Constantinopolis* unicum hoc rescriptum in Codicem suum transferri curaverit, & quidem nulla facta expunctione aut mutatione: quod Triboniano alias fuit recepti moris. Et vero idem Iustinianus confirmavit illud vetus privilegium, quod scholae Constantinopolitanae cum Romana & Berytiensi erat commune, ne alibi Iuris disciplina doceretur. Duos vero tum temporis Constantinopoli Jus docuisse, Theophilum nempe & Cratinum, abunde omnibus notum est. Quemadmodum autem Caesares hi Iuris & Philosophiae professioni loca publica tribui curaverunt, ita jam

Cod. de Vet. jur. enucleat. l. 1.

DISSERTATIO I.

jam ante ipse Constantinus Magnus *ἀνεγάρθη* videtur struxisse Grammaticis & Rhetoribus. Romæ saltē esse id factum, disertè legitur in Pauli Diaconi Miscella Historia: *Constantinus Magnus*, inquit, *civiles nutrire artes, præcipuè studia literarum, quasiviz. In illustribus domibus eos qui in Urbe Roma erant viros racionabiles collocavit.* Qui omiserit verò id ipsum Constantinopoli, quam omni ex parte studuit Romæ veteri æqualem reddere? Certè circa illud tempus & hîc fuisse struktas hujusmodi ædes, liquet ex ejusdem Pauli verbis sequentibus: *Gallus circa Ephesum apud doctores erat. Porro Iulianus & Crescens in auditoriis Constantinopolitanae urbis exercebatur, in basilica ubi doctores erant.* Narrabimus paulò post iterum aliquid de basilica ista.

Paul. Diacon. l. 10. c. 15.

Idem l. 11. c. 24.

Progrediendum nunc est ad ALEXANDRINAM scholam: quam itidem Orientales inter singulare aliquid præ reliquis illius ævi habuisse diximus. Et vero una illa pene omnia habuit. De Oratoriis & Grammaticis studiis non est quod dicamus, utpote quum jam tum constet, à Ptolomæorum regum ætate, adeoque ab initio usque urbis istius conditæ, illa floruisse. Non desisse verò eam gloriam etiam diu post, satis ostendit unum illud magnum Joannis Philoponi nomen, qui etiamnum à professione sua, quæ Alexandria sexto seculo Christiano functus est, Grammaticus vulgò usurpatur. Mathematicas quoque omnis generis disciplinas ibi habuisse suos doctores publicos, notissimum est. Quem enim fugit illud saltim de Pappo & Theone viris utique celeberrimis? Hypsicles quoque ipse testatur, sese Apollonii Pergæi libros Alexandria interpretatum esse. Fortassis eodem munere & Eutocius Ascalanita functus est, ut qui suum in Sphæram & Cylindrum Archimedis commentarium Ammonio inscripserit Alexandrino.

Hypsicl. l. 2. c. 10.

drino Philosopho. Eutocium autem illum Hypsiclei fuisse
 coævum, adeoque utrumque vixisse sub finem seculi quin-
 ti, verosimile fit ex eo, quod & Hypsicles *l. 2. n. 5.* præcepto-
 rem laudet Isidorum, & Eutocius statim in fronte commen-
 tatorum suorum memoret magistrum Isidorum Milesium
 Mechanicum. Forte & Diophantus magnus ille Arithme-
 ticus hîc docuit: nec tamen id definitio. Proclum Lyci-
 um ab Herone in mathematicis esse Alexandriae institu-
 tum, testatur Marinus Neapolitanus: Hero autem ille vi-
 detur is esse cujus exstat alter de geodæsia, alter de machi-
 nis bellicis liber: utique Ptolemæo multum hic junior
 est. Eacerte fuit Alexandrinæ scholæ in Mathematicis exi-
 stimatio, ut ab Episcopo illius urbis Paschalem canonem
 quotannis petere ipsimet primitivæ Ecclesiæ placuerit.
 Iam vero & Philosophiæ doctorum quorundam laus ad
 nos usque propagata est. A principe Anatolio, Laodi-
 ceæ pòst Episcopo, scholam Peripateticam fuisse apertam
 testis est Nicephorus, in eo tamen forte falsus quod huic
 primo id adscribat. Olympiodorum Aristotelis & Platonis
 placita ibi interpretantem audivit Proclus Lycius, teste
 Marino. Quo tempore hanc scholam philosophicam
 Atheniensi multum prætulit Synesius. Clarissima est fama
 Ammonii Hermiæ filii, plane illius quem Zacharias Scho-
 lasticus scribit Platonis & Aristotelis dogmata interpreta-
 ri Alexandriae, relictis Athenis & Proclo magistro. Quin
 & Olympiodorus ille, cujus hodieque exstant in Meteoro-
 logica Aristotelis & Platonis dialogos aliquot commenta-
 rii, Alexandriae videtur docuisse. Ad hoc & Jus Roma-
 num à nonnullis doceri ibi institutum est, nullo tamen
 indultu publico, eòque id vetitum à Justiniano Cæsare.
 De Pantæno agens Eusebius Pamphili, *Docerat is*, inquit,

Niceph. l. 6
 cap. 36.

Mar. in vi-
 ta Procl.

Zach. in
 dialogo.

Eod. de
 vet. iure
 nucleand.

Euseb. l. 5.
 lib. 2. Eccl.

Als-

Alexandria, cum ex antiquo schola illic constituta esset sacrarum literarum, qua & ad nostra tempora pervenit. S. Hieronymus scribit, in Alexandria, juxta veterem consuetudinem à Marco Evangelista, semper Ecclesiasticos doctores fuisse. Clementem Alexandrinum, Pantæni auditorem, post ejus mortem Alexandria Ecclesiasticam scholam tenuisse & μαθητήσων magistrum fuisse, iidem testantur. Origenem Adamantium à Demetrio Alexandrinae urbis Episcopo in locum Clementis presbyteri confirmatum per multos annos floruisse, scribit idem Hieronymus. Huic forte Dionysius successit, de quo Hieronymus: Dionysius Alexandrinae Urbis Episcopus sub Heraclio scholam μαθητήσων presbyter tenuit, & Origenis valde insignis auditor fuit. Forte & Pierius sub Caro & Diocletiano eodem perfundus est munere: hic enim Alexandrinae Ecclesiae presbyter, teste eodem Hieronymo, florentissime docuit populos, & tantam sermonis diversorumque tractatum, qui usque hodie exstant, invenit elegantiam, ut Origenes junior vocaretur. Quicquid ejus sit, certum est Alexandriae scholam fuisse Ecclesiasticam, & quidem illo ævo nusquam terrarum aliam illi consimilem: quod admiratione videtur maximè dignum. Non possum hac occasione non adferre in medium querelam quam super hac re Cassiodorus, vir utique & dignitate & pietate magnus, jam olim instituit. Cum studia, inquit, secularium literarum magno studio fervere cognoscerem, ita ut multa pars hominum per ipsa se mundi prudentiam crederet adipisci, gravissimo sum, fateor, dolore per-motus, quod scripturis divinis magistri publici deessent, cum mundani auctores celeberrimam procul dubio traditione pollerent, nisus sum cum beatissimo Agapito Romæ Episcopo, ut sicuti apud Alexandriam multo tempore traditur fuisse institutum, nunc etiam in Nisibi civitate Syrorum Hebrais sedulo fertur exponi;

Hieron. l. de script. c. 36.

Hier. l. c. cap. 38.

Hier. l. c. cap. 54.

Idem. l. c. cap. 69.

Idem. l. c. cap. 76.

Cass. præf. in libros divinar. & human. lectio.

D

collatis

collatis expensis in Vrbe Romana professos doctores schola potius acciperent Christiana, unde anima susciperet aeternam salutem, & casto atque purissimo eloquio fidelium lingua comeretur. Addit statim Cassiodorus, desiderium suum non potuisse compleri propter bella (ut inquit) ferventia & turbulenta nimis in regno Italico certamina, quoniam non habet locum res pacis temporibus inquietis. Et verò hac occasione scripsit ille suos de divinis & humanis lectionibus libros, qui hodieque superant, licet in particulis huc illuc miserè disiectis. Cæterum hoc obiter. Observandum autem est, ne quidem illam Alexandrinam Ecclesiæ scholam publica fuisse auctoritate roboratam, sed privatim institutam forte à S. Marco aut secutis eum Alexandrinis Episcopis. Fortassis quoque non magna fuit in existimatione, utpote quum illuc sacrorum studiorum causa Christianos multos ex aliis terris confluisse, haud temere legas.

Ab Antonini Cæsaris ævo, quem audivimus salaria doctoribus constituisse, videtur Alexandria floruisse schola etiam medica *ἰατρικὴ σχολή* nuncupata & quidem publica. Quarto sane seculo fuit illa longe florentissima, ut & seculo quinto. Tum enim ibi docuerunt Zeno Cyprius, Magnus, Gessius, Palladius, Joannes alii. Quod aliàs latius fortasse narrabimus.

Obfig nabimus vero hunc de Alexandrina schola sermonem encomio Ammiani Marcellini quantumvis prolixiore, uti liquido appareat, saltem qualis fuerit illa schola seculo Christiano quarto. *Alexandria ipsa non sensim ut alia urbes, sed inter initia prima aucta per stratosos ambitus, internisque seditionibus diu assere fatigata, ad ultimum multis post annis, Aureliano imperium agente, civilibus jurgis ad certamina internecina prolapsis, dirutusque mœnibus, amisit regionum maximam partem, quæ Bruchion appellabatur, diturnum*

præ.

Vide l. de
Hermet.
medic. c. 9.

Ammian.
l. 21. c. 42.

præstantium hominum domicilium. Vnde Aristarchus Grammaticæ rei doctrina excellens, & Herodianus artium minutissimus sci-
 scitator, & Sacas Ammonius Plotini magister, alique plurimi scri-
 ptores multorum in literis nobilium studiorum. Inter quos
 Chalconterus eminuit Didymus, multiplicis scientiæ cæpro memo-
 rabilis: qui in illis sex libris, ubi nonnunquam imperfecte Tulli-
 um reprehendit, Syllographos imitatus scriptores maledicos, judi-
 cia doctarum aurium incusat, & immania frementem leonem pu-
 redulis vocibus vanus catulus longius circumlatrat. Et quam-
 quam veteres cum his quorum memini florere complures, tamen
 ne nunc quidem in eadem urbe doctrina varia silent: nam & DI-
 SCIPLINARVM magistri quodammodo spirant, & nudatur ibi GE-
 OMETRICO radio quicquid reconditum latet, nondumq; apud eos
 penitus exaruit MVSICA, nec HARMONIA conticuit, & re-
 cates apud quosdam adhuc literatos consideratio MVNDANI
 MOTVS & SIDERYM doctique sunt haud numero pauci: su-
 per his scientiam callent, quæ FATORVM VIAS ostendit. ME-
 DICINAE autem, cujus in hac vita nostra, nec parca nec so-
 bria, desiderantur adminicula crebra, ita studia augentur indies,
 ut licet opus ipsum redoleat, pro omni tamen experimento suffici-
 at medico ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandria
 se dixerit eruditum.

Haecenus Ammianus. Sed & de Alexandrina schola
 fortasse plus satis. De alijs Orientalis Imperij Romani
 scholis ejusmodi dicere nihil attinet. Non possumus ta-
 men omittere præconium quo CÆSAREAM PALÆSTI-
 NÆ *ἡμετέριον* profequutus est S. Gregorius Nazianzenus
 oratione qua defunctum Basilium Magnum laudavit. Hinc,
 dicit, Cæsaream, ut scholarum urbis illius particeps esset, contendit.
 Hanc ajo illustrem civitatem, & nostram, (nam meorum quoque
 studiorum dux & magistra extitit,) non minus literarum & do-
 ctrinæ quàm urbium quibus præcellit atq; dominatur, metropolin.

Quam si quis doctrinae palma spoliaverit, rem omnium pulcherrimam ipsique maxime propriam eripuerit. Nam cum aliae civitates aliis ornamentis vel antiquis vel novis glorientur, prout optator vel historiis vel rebus quibusdam visendis ornatae sunt, hanc contra, ut arma atque tragedias nota quaedam atque insignia, sic literarum gloria nobilitas atque illustrem reddit.

Hæ præcipuæ fuerunt scholæ publicæ: hæc ferè earum fuit facies, ad seculum partim sextum partim septimum nati Salvatoris. Namque à sexto seculo omnes ejusmodi scholæ, imò tantum non omnis eruditio, in tota Occidentali Romani Imperii parte, per Italiam ajo Galliam Hispaniam & Africam: à septimo autem per omnem Orientalem regionem, Asiam nempe Græciam & Ægyptum, funditus, alibi Germanicarum Scythicarumque gentium, alibi Sarracenorum, florentissimas Romani Imperii provincias occupantium, barbarie deletæ sunt. Imò quod mireris, ipsemet Justinianus Cæsar scholarum fortunam haud parum labefactavit. Diserte enim Ioannes Zonaras de Cæsare illo: *Neque verò hoc duntaxat, sed & alia plura templa exstruxit, ad quorum edificationem cum infinitis egeret pecuniis, de consilio præfecti stipendia liberalium artium magistris olim constituta in omnibus urbibus sustulit, quas vacantibus literarum ludis rusticitas invasit.* Idem plane jam memoraverat Procopius Justiniani *σύγγραμμα*: imo ex Procopio hæc descripsit forte Zonaras. Verane hæc sint an in odium ficta, haud dixerim. Id certum est, præter exiguas reliquias CONSTANTINOPOLI superstites, in omni isthoc Christiano orbe scholam illustrem nullam, post Muhamedis tempora superstitem, memorari. Et tamen etiam illæ tandem extinctæ sunt per Leonem Isaurum *εικονομάχου* seculi Christiani octavi initio. Rem omnem prout narrat, is quem modo laudavimus, Ioannes Zonaras, forte haud abs re fuerit hic

Zon: tomo
3. in Iustini-
ano.

Procop. in
are histor.
pag. 113.

rit hic audire: *Domus erat (inquit ille) in regia ita dicta si-
ve basilica, in qua multi codices humane ac generosioris & divi-
ne sapientiae asservabantur, ab antiquis temporibus ad inhabitan-
dum ei attributa qui eruditione excelleret, quem Oecumenicum
Doctorem appellabant. Is duodecim contubernales habebat ex-
cellenter eruditos. His publicus victus praebeatur. Hos eruditio-
nis & cognitionis avidi accedebant. Hos Imperatores ad rerum
gerendarum consilia adhibebant. Eos Leo si cepisset & in suam sen-
tentiam pertraxisset (ωε̄ εἰς νομομαχίαν scilicet) omnia sibi confecta
putabat. Mox cum narrasset Historicus, quemadmo-
dum illi sint Caesari reluctati, addit: Sed cum saepe cum iis
egisset frustra, eos domum demisit in illas ades regias, multamque
materiam avidam circum eos collocatam noctu incendi iussit, at-
que ita ades cum libris & doctos illos ac venerabiles viros com-
bussit. Haecenus Zonaras. Idem aut simile facinus forte
respexit Paulus Diaconus, ex Theophane indubiè ut solet
descriptum. A Leone, inquit ille, multi pro veritate puniebantur
membrorum dextruncationibus, & flagris, & exiliis, & rerum
jaecturis, maximeque illi qui nobilitate ac verbo clari esse vide-
bantur: ita ut eruditionum scholas & piam eruditionem à Con-
stantino Magno hucusque servatam extingueret. Utrum ex vero
nata sit omnis haec historia, haud temere affirmaverim.
Nec enim Zonaras profecto idoneus est tantae rei testis,
sive animum scriptoris videas sive tempus quo vixit. Ad
hoc oecumenici alicujus doctoris, & tam illustris quidem
collegii, memoria alibi fortè nulla reperitur. Forte ta-
men significatur hic regia illa ades, quam non multò an-
te à Constantino Magno liberalium artium studiis fuisse
exstructam, indicavimus. Et vero in ea Latinae literaturae
decem fuere Grammatici, Rhetores tres ex Constanti-
ni instituto: quorum unus collegii praeses dictus deinceps*

Zon. tom. 3.
in Leon.
ne lian.

Paul. Dia-
con. l. 21.
cap. 19.

ceps forte est *εἰκωνομικὸς διδάσκαλος*. Ut proinde illud collegium unà cum regiâ æde Leonis Mauri scelere perierit.

CÆTERVM omnia etiam illarum, quas modo commemoravimus, scholarum instituta intuentibus, facile patet, etsi fuerint illæ nostris affiniores quàm istæ veterum Græcorum, permultùm tamen iis fuisse inferiores. Nusquam enim omnia doceri sunt solita, ut apud nos fit in plerisque Academiis paulò melioribus. Inprimis rara fuit Theologica professio & Medica: quibus tamen melior orbis non potest nec debet carere. Deinde nec jurisdictionis nostræ vestigia illo etiam in ævo comparent: quæ est inter potissima eorum quæ ad dignitatem scholasticam faciunt. Dubito etiam, an omnes discentes per gradus ad honores aliquos eruditionis sint ducti: quomodo nos benemeritos titulis suis donamus. Omnes inquam. Namque in Philosophorum & Rhetorum scholis videtur nonnihil simile observatum, ut aliàs narrabimus. Postremò in nostris Academiis plerumque multis discantibus solet victus ex publico dari: quod similiter in illis Romani Imperii scholis non observo, nisi quod obiter Lamprius scribat in Alexandri Severi vita: *Doctoribus auditoria & salaria decrevit, & in discipulos pauperum filios modò ingenuos annonas dari iussit.* Sed hæc procul dubio non fuere diuturna, si modò unquam in usum recepta sunt.

SED etiam de illis scholis publicis, quæ sub Cæsaribus Romanis floruerunt, satis forte est dictum. Quamquam enim & Judæis illa tempestate non defuerint scholæ, & quidem sic satis celebres in Tiberiade & alibi, tamen & illæ auctoritate publica non steterunt, eoque ad nostrum hoc institutum non pertinent. Tempus est ut SARACENICAS

NICAS lustremus. Quamvis enim per ejus gentis irruptiones omnem orientalis Imperii eruditionem ante dixerimus everfam, per eandem tamen post iterum haud leviter nitore suo illa restituta est: quanquam ducentis demum ferè post Muhamedem annis. Scilicet initio quidem suæ potentia, quam ductu Muhammedis acquisiverunt, doctrinâ aliquâ neque ipsimet erant instructi Sarraceni, neque in aliis videntur potuisse eam æquo animo ferre. Præ zelo scilicet religionis aut potius superstitionis suæ, ipsi quum essent imperiti omnis culturae melioris, eandem ceu pietati aut certè superstitioni suæ adversam excindere potius quàm fovere, in parte videntur religionis collocasse. Nec mutata in iis hæc barbaries fuit fere ante seculum IX. h. e. ducentis prope à Muhamede annis. Prope inquam. Nam & seculo octavo jam cœpisse apud eos melioris doctrinae nonnihil, negari meritò haud debet. Secuto autem tempore haud parva in existimatione fuisse omnia illam apud gentem studia reperio. De Arone Rasida sexto post vicefimum Chalifa, illo quem munera ad Carolum Magnum ex Persia usque misisse, in Francorum annalibus & Eginharto legitur, scribit Sarracenicæ historiae auctor Georgius Elmacinus Abulcasini filius hæc in verba, prout quidem illa vertit Thomas Erpenius. *Quod ad naturam, summa inter Chalifas fuit humanitatis & liberalitatis, maxime in Poetas: vehementer enim delectabatur bonis versibus, eorumque auditu & imitatione. Cum peregrinaretur peregrinari cum eo solebant centum docti: cum autem non peregrinaretur, trecentos homines ad peregrinationem instruebat, sumptus iis suppeditans & vestes mundas. Neque in aula ullius Chalifa tot convenerunt consilarii, judices, docti, eruditi & poëtae, atque in aula Rasida.* De filio hujus Abulabbate Alma-

I. Leo l. r.
hist. Afr.
pag. 26.

Annal.
Francor. ad
an. 801. E-
ginhart. in
vita Carol.
Elmacin.
l. 1. hist.
Sarrac.

32
 Almaimone, qui & AbuGiasar Abdalla fuit dictus, scribit
 idem: *Inter Abbasidas nemo quisquam eorum fuit eruditior, nec præ-*
stantior. Didicerat egregie Astronomiam & ventorum statio-
nes: unde & inter peritos hujus scientiæ etiam nunc notus est ven-
tus Almatimonis. Et verò hic est ille Mamunus Zonaræ di-
 ctus, qui victor licet, pacis publicæ pretio, à Theophilo
 Constantinopolitano Imperatore Leonem philosophum,
 mathematicarum artium peritia insignem hominem, mit-
 ti sibi petiit, nec impetravit: quâ de re post differendum.
 Eo etiam curante instituta est in Babylonix campis ab
 ejus ætatis celeberrimis mathematicis illa telluris dimen-
 sio, quam Maimonis vocant Geometræ Arabes. Ex libro
Iuchasin Abrahami Zacuti notavit Iosephus Scaliger: *Mai-*
monem scientiarum doctorumque hominum fuisse studiosum:
 multos etiam libros ejus ætate ex Græco sermone in A-
 rabicum conversos esse. De Mutetzan Chalipha Mai-
 monis successore tradit idem Zacutus, fuisse illum sum-
 mum medicorum amatorem. Quo tempore Chorase-
 næ, Ægypto, & Syriæ præfuit Abdalla filius Taberi filii
 Huseini: ad quem confluisse viros doctos, quemve poë-
 tas muneribus ditasse, refert is quem ante laudavimus El-
 macinus. Qui non multò post scribit, ætate Giasaris Abul-
 fadli Mutevvakkeli, primi & tricesimi Muslimorum regis,
 floruisse viros excellenter doctos atque eruditos. Unde
 manifestum est, nono isthoc seculo haud parum viguisse
 omnis generis doctrinam in Asiatico illo Sarracenorum
 imperio.

Non autem illo tantum tempore in pretio habuit
 ASIA SARRACENICA eruditionem, sed multis eti-
 am sequentis seculis. Ex quibus Latino quoque orbi in-
 notuerunt cum alii tum hi imprimis: Abunasar Alphara-
 bius Babylonius, & Abensina quem Avicennam vulgo
 nuncu-

Zonar.
 tom 3. in
 Theophil.

Scalig. in
 canon.
 Hag. 1. 2.
 pag. 149.

Hist. Sarr.
 2. c. 10.

nuncupatus Bochara oriundus summus medicus, & Abunasar Giaphar Balachensis Astrologus Chorafena ortus, quem nostri Albumasarum appellant, atq; Albategnius Muhamed patria Araccensis Mesopotamius. Joannes etiam Mesue Damascenus, & Haly Abas atq; Isaac medici sanè doctissimi. Ut nunc alios taceam; qui ne nos lateant effecerunt & Rasis Continens, & Serapionis Mesuæque practici qui appellantur libri. Nec difficile est ostensu, nullum ferè non Asiæ angulum in Indos usque Arabicam eruditionem occupasse: donec tertio decimo seculo Turcarum Tatarorumq; gentes, exciso Sarracenorum imperio, tantum non omnia barbarie sua Scythica impleverunt. Illis igitur quadringentis annis multas illustres scholas, in omnibus celebrioribus Asiæ urbibus, floruisse, non tantum conjectura licet assequi; sed haud obscuris potest monumentis comprobari, in illo magno etiam librorum defectu. Neque enim nobis nisi rari libri sunt ex Arabico conversi: contra verò hodieque nobiliores Asiæ urbes bibliothecis uberrimis instructæ sunt, adeo ut paucis abhinc annis Constantinopoli superfuerint duæ bibliothecæ Arabicæ, quarum singulæ æstimatæ centum ducatorum millibus, una item quæ non nisi quadringentis millibus ducatorum fuerit venalis.

T. Erpeno
orat. 2. de
ling. Arabo

Verum quandoquidem de Asiaticis scholis, quem illæ in modum fuerint constitutæ, non possunt multa dici, satius fortasse fuerit in AFRICAM nos convertere: quam & ipsam unà cum Hispaniæ maxima parte longo tempore Sarraceni tenuerunt. Annus Hegiræ erat quasi cclv qui Christianus est dccclxxvii, quum facto schismate novus Chalifatus in Ægypto enatus est. Ex eo tempore, incumben-

E

imo

imo ipsis etiam Mamaluccis, qui rerum ibi sunt potiti, floruerunt & viri eruditi multi in Ægypto, & scholæ quoque publicæ omnium artium. Et si enim varias vicissitudines experta sit regio isthæc, tamen nec ipsi Mamalucci intermiserunt scholas magnificè in nobilioribus urbibus exstruere. Tradit Joannes Leo Afer, Alexandria multa studiosorum collegia esse. Jam ante quadringentos annos circiter Benjamin Tudelensis Judæus naraverat, visum sibi Alexandria, *extra urbem edificium magnum & spaciosum, quod fuisse dicebatur Aristotelis gymnasium, Alexandri præceptoris; in quo viginti fere scholæ fuerint, à totius orbis hominibus frequentata.* Quod indubie fuit unum horum paulò ante memoratorum: Aristotelis enim fuisse, ridiculum est vel inepti erroris vel vulgi commentum. Testatur præterea Leo, etiam Alcairi multa admirandi operis collegia sive *axegameja* passim reperiri: interque ea unum à Sultano Gaurio exstructum illo, quo cum, à Selymo Turcâ devicto, concidit in Ægypto Mamaluccorum imperium; in suburbio Betzuaila item esse celebre collegium Hesen Sultani, concamerationum altitudine, mœniumque vastitate adeo memorandum, ut rebellionem Sultano intentantes se in eo contra urbem communire ausi sint, Sultanique arcem tormentis impetere: in suburbio Bebelloch videri collegium memorandi operis Mamaluci Jazbach, cujusdam Sultani consilarii, à quo locus Jazbachium adificium appelletur: Bulacum postremò suburbium pulcherrimis studiosorum collegiis refertum esse. Ex quibus sanè manifestum est, non minus egregiè ergà literas affectos fuisse ipsosmet Mamalucchos, servili quamvis genere natos, quam olim nobilissimos illos Ptolomæos; imo maiorem forte his laudem deberi, ob exstructa

Joannes
Leo l. 8.
hist. Afric.

Benjam. in
Itinerario.

Idem, lib.
cit. p. 16. 7.

Ibidem
pag. 268.

Ibidem

Ibidem
pag. 269.

structa tot regia ædificia; quum contra ab illis non nisi unum legamus *μυσεῖον* literariæ rei esse consecratum. Cæterum quæ facies harum scholarum fuerit, non possum dicere. Et nunc illas tantum non penitus frigere constat, ex quo in Turcarum ditionem Mamluchorum imperium devenit. Quare in AFRICAM PENITIOREM pergamus. I. Leo I. t. p. 272. b.

Et sanè observare est, vix alibi Sarracenicæ sectæ hominibus scholas aut plures fuisse aut celebriores. Et si enim ad annum usque millesimum nostræ æræ, omnia videantur à seculo usque quinto post Vandalicos furores penè intermorta ibi fuisse, sequuta tamen tempestate mirum in modum cuncta cœperunt reflorescere. Loco quippe scriptorum Latinorum (quæ nescio cujus Caliphæ rabies seculo circiter nono, quo Muhamedismus barbarie I. Leo I. t. pag. 36. inductâ securiùs regnaret, incendio iusserat consumere, ut pauca eorum Arabice versa sint, secus quam nonnulli persuadere conantur) omnis generis Arabici libri copiosè aut aliunde adducti illuc sunt, aut verò primum tunc conscripti. Hactenus nimirum ex quo Muhamedanum virus ibi disseminatum, Mauritaniam utramque, Tingitanam ac Cæsariensem, Africam item propriè dictam, quæ hodie Barbaria dicitur, Cyrenen denique & Marmaricam, sparsi Arabes, *Arabi Mustehgemo*, quod est I. Leo I. t. pag. 16. Arabes barbari, hinc suis nuncupati, partim Chalipharum vel Bagdadensium vel Ægyptiorum duces, partim alii duo schismatici Chaliphæ, Caruanensis scilicet in oriente & Fessanus in occidente, tenuerunt. Quibus omnibus equidem non invenio magnam aliquam melioris doctrinæ fuisse curam. Sed horum imperiù exceptit imò delevit gens Luntuniorum, Abul Taxifio circa annum Christi 1101 auctore orsa. In tantam enim potentiam brevi familia illa

Wid. Thu-
an. 1. 7. hist.

crevit, ut imperio suo utramque Mauritaniam, Barbariam
item adeoq; & Tunetanum regnum, Baticam deniq; inte-
gram aliasque Hispaniæ regiones complexa sit. Auxerunt
idem imperium & latè firmaverunt Almuachedini seu
Almohadi Pontifices, qui devictis Luntuniis rerum po-
titi sunt anno circiter Christiano cto c xl, aula sua Ma-
rocchi constituta. Quod licet, concidente & hac fami-
lia, seculo sequente tria nova regna pepererit, Fessanum,
Telensinum & Tunetanum, ad nostra fere usque tem-
pora tamen perductum est. Ab illa autem usque Lun-
tuniorum ætate, incredibile dictu quantum scholarum in
Africa ac Hispania sit enatum. Non enim temerè cele-
brior aliqua aut Africæ aut Hispaniæ urbs sub illis Mau-
ris fuit, quin eadem nobilissimis fuerit scholis exor-
nata. Incumbente huc imprimis Jacobo Mansore ter-
tio Almuachidinarum sectæ Rege ac Pontifice, cui ad for-
tunæ amplitudinem scientiarum etiam cognitio accesser-
rat. Is autem est ille cujus auspiciis docuit in Marocchana
Academia Averroës, magnus ille Aristotelis commenta-
tor. Cujus scholæ florentissimæ hisce verbis meminit

Joan. Leo
l. 2. p. 60.

Leo: *Habet & hac arx regia nobilissimum quoddam collegium,
cui triginta insunt aule. Hujus medio visenda amplitudinis
quædam est, in quâ publice maximog; apparatu prælegere sole-
bant, dum adhuc apud illos literaria floreret respublica. Quæ
in hoc collegio recipiebantur, his victus dabatur atq; vestitus.
Professorum alius centum, alius ducentos quotannis pro lectionis
qualitate aureos accipiebat: neque quæquam prælectioni admit-
tebant, qui non exactissime calleret, quæ ad eam artem quam
profitebatur pertinere putabant. Locus ornatisissimus, parietes
habet opere vermiculato elegantissimos, eaque præferrim aula,
in qua publice semper prælegere solent. Omnes porticus omnesq;
adeo*

ad hoc convexitates ex lapide depicto vitreoque compositi sunt; apud illos *Ezzulleja* dici solet, cujusmodi adhuc apud Hispanos in usu est. Hujus structura medio egregius limpidusque admodum est fons, cujus murus ex marmore candido atque elaborato. Audivi frequentem quondam hic fuisse discipulorum numerum, verum meo tempore non plures quinque inveni. Praelectorem nunc habent stupidissimum atque ab omni humanitate alienissimum. Hæc Leo de sua ætate. Vixit autem ante hos centum amplius annos, captus à piratis ac Leoni decimo Pontifici in mancipium donatus, à quo manumissus utrumque patroni nomen Joannis Leonis consequutus est.

Non adducam nunc quæ idem tradit de ædibus scholasticis aliarum per Africam urbium, ne vos (Auditores) nimis onerem hisce audiendis. Per enim ille multa adfert: certe plura quam quis facile credat. Exornarunt enim Africam splendidissimis Musarum ædificiis, non tantum Almohadi quos ante laudavi, sed & Marini Fessæ reges qui Marocchanum Almohadorum imperium deleverunt seculo tertio decimo: imò non illi tantum sed & ipsi Tunetani ac Telenfini reges. Non possum vero à me, utut festinem, impetrare, quin ex Leone recitem saltim illa quæ de FESSANÆ scholæ ædificiis & statu prolixè satis commemorat. Sunt, inquit, in hac urbe duo celeberrima collegia, multis ædificiis multoque opere musivo elegantissima; horum omnes arabes incise, parietes tum marmorei, tum cretacci. Sunt quæ centum habent musculos, sunt quæ plures, sunt quæ pauciores. Omnia autem à diversis regibus, qui ex Marinis oriundi erant, condita sunt. Atque horum quoddam est amplitudine & elegantia admirandum visum dignissimum, quod à quodam rege conditum est, quem illi Habu Henon vocabant. Hic egregium quendam fontem reperias marmoreum, cujus vas duas cupas continet. Præter-

I. Leo l. 2.
pag. 110.

fluit quoq; in hoc collegio rivulus intra canalem nitidum atq; elegantissimum, cujus margines marmore & majorica sunt elegantissimè constructa. Tria item hic visuntur deambulacra recta, miro artificio atq; labore ornatissima, qua columnis quibusdam inniuntur octogonalibus variis coloribus distinctis. Ab una autem columna ad aliam arcus videas labore musivo, auro atq; ceruleo colore conspicuos, rectum autem ligneum est miro artificio incisum. Forficis cancellis elegantissimis sunt secreti, adeo ut qui foris sunt illos videre nequeant qui intus deambulant. Murus undiq; quantum manu contingere licet, opere cretaceo, quod majorica vocant, depictus est. Reperias multis in locis carmina quaedam, qua annum indicant quo exstructum fuit collegium, item & permulta in conditoris laudem conscripta epigrammata. Sunt & characteres magni admodum nigro colore obducti qui à longè optimè legantur. Porta collegij istius arca multo artificio ornatissima, cubiculorum verò janua lignea miro item artificio incisa. Aula qua orationibus est dicata, suggestum habet, ad quem novem gradibus chore & hebeno constructis ascenditur. Absoluto collegio dicunt nonnulli, Regem quantum pecuniarum in eo exstruendo consumpsisset scire voluisse, moxq; folio uno aut altero perlustrato, quadraginta milium aureorum summam repperisse: quare omnino lacerum librum in eum fluviolum conjecit, hoc addens ex cujusdam Arabis scriptis dictum: Quicquid charum quamvis carum si pulchrum carum non est; neq; nimio constitisse dicendum quod animo aridet. Fuit tamen Regi quidam à thesauris qui sumptum accuratissimè annotavit, atque in egregium hoc opus quadringenta & octuaginta aureorum milia insumpta collegit. Reliqua Fesse collegia cum hoc aliquam habent similitudinem, habetq; quodlibet suos professores, quorum quidam ante meridiem, alij horis pomeridianis praelegunt, his autem optime à conditoribus provisum est.

Olim

Olim qui hic literis incumbabant, toto septennio vestitus atq; victus dabatur, at nunc illis nihil præter cubiculum obtingit gratis. Bellum enim Sabidicum multas deleuit possessiones, quarum emolumentis alebantur studia: nunc autem ducenti huic collegio, illi verò centum vix aurei in annum redeunt, qui professoribus enumerantur. Hæc fortasse inter alias permultas una ratio est, cur tam minutum sit non Fessanum imperium modò, verum & totius Africa civitatum. Iam nullos habent hæc collegia præter exteros quosdam scholasticos, qui civium victitant elemosynis: & si quis è civibus inhabitet, numerum duorum vel trium non transcendunt. Professore lectioni parato, ex auditoribus quisquam textum prælegit, cui postea prælector commentum addit atque locorum obscuriorum interpretationem aliquam. Solent & interdum præsentem prælectorem discipuli inter se de lectionibus certare. Hæc omnia Leo, qui alibi passim in scholâ illa Fessana etiam sese edoctum profiteretur. Neque vero vel tum defuisse ibi omnigena studia audivimus: ut nec alibi illa tum interiisse, idem testatur.

Quantum apparet tamen, fuerunt illa occupata cum primis in suæ religionis & suarum legum disciplina. Eoque idem disertè scribit: *Qui in Barbaria* (hæc autem est quatuor Africa partium nobilissima) *ac in maris mediterranei tractu habitant Arabes, maxime trahuntur ad scientiæ studium atq; cupiditatem: habentq; apud illos locum principem ea quæ ad illorum fidem atq; religionem spectant. Fuerunt olim & Mathematicarum disciplinarum Philosophia atq; Astrologia studiosissimi; sed ab hinc annis fere quadringentis ea studia ab illorum principibus atq; fidei professoribus è medio fuerunt sublata. De Numidis idem ait, eruditione quidem ab his vinci Arabes & omnia, physica tamen & philosophia nullam aut parvam habere notitiam. Eosdem omnes rerum omnium naturalium domesticarum & politicarum*

I. Leo l. 1.
pag. 33.

Idem. p. 36

litterarum imperitissimos pronunciat: ut Lybiæ incolas *litterarum bonarumq, artium negligentissimos*. Neque vero ab eo tempore melior videtur reddita scholarum illius Africae facies: ut etiamnum ibi bibliothecæ librorum veterum amplissimæ reperiantur.

Erpen.
prat. 2. de
ling. Ar.
p. 64. & 65.

Quicquid autem sit, vel ex his tamen compertum est, primò ingentes sumptus publicos factos ab Africae regibus in scholastica ædificia, adeoque hac parte longe illos superasse non tantum veteres Græcos sed & ipsos Cæsares Romanos: deinde professoribus salaria atque victum ac amictum ex publico satis liberaliter esse concessa. Ergo & nostris scholis fuisse illas Africae similiores nullum dubium. Imò verosimile est, nostras ex illarum institutis atque moribus permultum accepisse. Verum quæ ratio docendi, quæ coercendi petulantem juventutem fuerit ibi observata, non legimus. Illud tamen vel ex uno Leone est notum, olim quidem Marocchi ac Fessæ imò alibi per Africam passim, & Artem medicam, & Muhammedanæ religionis dogmata, & universam Philosophiam, & Poëticen, publice magno conatu doceri solita. Quin liquet, Juris disciplinam summo fuisse studio cultam, non Romani quidem (nec enim illud Afris cognitum) sed naturalis & civilis illius Africani, ex naturalibus nempe & positivis gentium ac Muhammedis aliisque conflati. Et si igitur omni ex parte nostris scholis illæ haud fortasse similes fuerint, nullum tamen est dubium omnium fuisse simillimas.

CÆTERVM de Sarracenicis etiam scholis satis fortasse pro ratione instituti est dictum. Tempus monet, ut tandem aliquando & de iis, quas ab illo quem supra memoravimus interitu recepit CHRISTIANVS ORBIS, sermonem saltem

saltim paucis faciamus. Vereor tamen ne tam diu hæserim in superioribus, ut si pari prolixitate fitis detinendi in iis quæ superflunt, tedium vos capiat mei audiendi, & ego in vos, Auditores, sim injurius. Neque enim possum dissimulare, justo diutius in illis ab ævo & loco nostro remotioribus me versatum. Existimavi tamen operæ me aliquod pretium facturum, si istæ accuratiùs nonnihil recenseam: partim quod perpauca de iis memorari vulgo soleant vetustatis prætextu: partim autem quoniam ea quæ solent vulgo memorari parum cum vero convenire semper mihi sint visa. Sed quoniam mea prolixitate tempus illud quod distinctius narrandis nostrarum scholarum rebus esset impendendum, mihi præripuerim, agite, Auditores, saltim liceat mihi illas nunc quidem quasi per saturam vobis exhibere, in commodius ac vacuum tempus uberiore narratione rejectâ.

IGITUR seculum agebatur post natum Salvatorem mundi nonum, quando postliminiò literarum studia simulque cum illis scholæ publicæ in Europam adeoque in Christianum orbem reverti cœpere. Plane scilicet eo tempore, quo antè diximus inter Sarracenos fuisse excitatam sapientiæ facem, simul & Constantinopoli & in Gallia, curantibus illic quidem Barda Cesare & Photio Patriarcha, dum rerum potiretur Michaël Theophili filius princeps ignavus, hîc ipso Carolo Magno Imperatore satagente, in lucem iterum hætenus aliquot seculis contempta atque adjecta eruditio nonnihil producta est. Quo apparet Deum Opt. Max. tandem tum misertum fuisse humani generis, ac barbariem in qua omnis plane orbis cubabat, ubivis penè terrarum uno quasi momento voluisse hominum animis detergere.

F

Quem-

Zonar. to-
mo 3. in
Michaële.
plenig hæc
narrat Ce-
drenus.

Quemadmodum res illa gesta sit CONSTANTINO-
POLI, narrabimus verbis Joannis Zonaræ, prout tamen
illum Latine loquentem fecit Hieronymus Wolfius. *Nihil
Bardas fecit boni, nisi quod eruditionis provehenda magnum stu-
dium habuit. Nam Philosophia neglecta jacebat, ac prope omnino
extincta erat, ut ne scintilla quidem ejus superesset. In causa
fuerat Imperatorum inscitia. Sed hic cuique disciplinæ scholas
constituit, & doctores designavit, ac singulis publica stipendia
decrevit, & omnibus magnum & communem doctorem præ-
fecit Leonem Philosophum, cujus doctrinæ inclita fama erat:
etiam ab Imperatore Theophilo honoratum, hac occasione.
Cum multos haberet discipulos, accidit ut eorum quidam accu-
ratè in Geometria eruditus dum in Oriente peregrinatur à Sar-
racenis captus, cuidam inter Barbaros illustri in servitutem
tradereetur. Agarenorum porro Princeps theoremata & philo-
sophica studiose audiebat, tamen & geometricis methodis erat de-
ditus. Cum autem captivi herus auditorium frequentaret, ali-
quando & ipse eum comitatus, auditis doctores qui figuras
geometricas delineant, & triangulum omnis figuræ principium
esse docebant, omnesq; figuras ex eo & oriri & in eundem re-
solvì, & circulum omnium figurarum quæ ambitu aequali con-
tineantur esse capacissimum, & ejus generis alia: rogavit do-
minum, an liceret magistris de iis quæ docerent percontari?
Quod cum ille permisisset, petit rationes eorum quæ docuissent
sibi declarari. Verùm illis quod responderent non habentibus:
Agarenorum Princeps captivo accersito, Num ipse id posset, in-
terrogavit? Eum se scire affirmantem, afferre in medium
jussit. Captivus igitur ab initio declarat singula, rationibus
adductis & causis expositis. Auditores verbis ejus intellectis,
theoremata acutiùs perspexerunt, quasi dilatatis ingenii, virum-
que admirati rogarunt, an Constantinopolis alios similes habe-
ret? At ille: Multos, inquit, me præstantiores habet, sed unum
magistrum*

magistrum omnium, virum in philosophicis rationibus incomparabilem. His auditis Agarenorum Princeps amore illius magistri captus, eum & videre & audire desideravit, ac literas, quibus hortabatur ut ad se veniret suamque sapientiam sibi communicaret, captivo, liberaliter & benigne tractato, ad illum perferendas tradit. At Leo veritus ne in crimen veniret, ob missas ab hoste literas, epistolam Dromi Logothetae tradit, captivo etiam adducto, qui argumentum ejus exponeret. Ex hoc Theophilo innotuit, & beneficiis affectus publice docere jussus est. Post etiam Thessalonicae Pontifex designatus. Verum Theophilo mortuo, inter ceteros Iconomachos pontifices, & ipse ob honorem sacris imaginibus non delatum, est ea dignitate privatus. Hunc igitur Bardas cum ocium agentem invenisset, ceteris magistris proposuit: itaque effecit, ut literae restituerentur, exiguoque tempore incrementa caperent. Idem etiam leges civiles, quarum cognitio jam penè omnino obsoleverat, revocavit, cum ipse judicia frequentaret. Haecenus Zonaras. Adeo feliciter autem cessit haec scholae restitutio, ut non nisi cum Imperio ipso defecerit. Eoque nunquam ex eo defuerunt Constanti-nopoli viri literarum omnis generis cultu praestantes. Imò ex Latino orbe illuc studiorum gratia nonnulli commigraverunt: ceu de semetipso testatur Petrus Aponensis Philosophiae & Medicinae peritia nemini suo aëvo secundus. De illa recenter à Turcis occupata in haec verba scripsit Æneas Sylvius: Manserat Constantinopolis ad nostrum

Sylvius
ep. 162.

usque tempus vetustae sapientiae monumentum, literarum domicilium, & arx philosophiae. Nemo Latinorum satis doctus haberi poterat, nisi Constantinopoli aliquandiu in literis vixisset. Quod florente Roma doctrinarum nomen habuerunt Athenae, id nostra tempestate Constantinopolis obtinebat. Inde multa veterum sapientum volumina nobis reddita, multa quoque in futurum

reddenda sperabamus. Hæc Silvius; cui fidem derogare haud licet, etsi id de Latinorum frequentibus illuc peregrinationibus minus sit verosimile. Constat sane istam scholam præclara illa doctrinæ lumina, Argyropylos inquam, Chrysoloras, Bessariones, Gazas, Trapezuntios, Plethones, alios, quibus Græcam disciplinam Latinus orbis debet, circa ipsum excidium suum protulisse.

Sed non licet huic narrationi immorari. Addendum paucis aliquid est de OCCIDENTALIVM SCHOLARVM nova origine. Atque hujus quidem primum initium factum est Lutetiæ PARISIORVM auspiciis Caroli, cui si ulli alii virtus pietas ac res gestæ Magni cognomen merito indiderunt. Ille enim cum aliunde tum ex Angliæ monasteriis accitis quos illa ætas habebat doctioribus, ex consilio magistri sui Albin Alcuini, publicum literarum forum suis impensis instituit. Steterunt tamen initia illa intra rudem aliquam liberalium quas vocant artium professionem; quod & captus ejus temporis non esset major, & sacra studia quantum videtur manerit Imperator Episcopis demandare. Quomodo & ludos pueriles habere omnibus idem Episcopalibus collegiis injunxit. Certè Theologica professio, etsi illâ nihil aliquot seculis fuerit floridius, sub Capetanis demum regibus accessit, ut nec ipse Joannes Filescus Doctor Sorbonicus diffitetur. Scilicet tum demum, alia potius curantibus Episcopis quàm quæ erant sui muneris, visum ex re Ecclesiæ fuit Theologicam professionem literariæ adjungere. Manet hodieque memoria ejus rei. Nam & hodie suprema scholæ istius Parisiensis præfectura (nos Rectoratum appellamus) solis iis qui Facultatis sunt Philosophicæ (liceat nunc receptis uti vocabulis) conce-

Filef. I. de
statut. Fa-
cult. theol.
Paris. ori-
gine,

conceditur. Sola etiam illa Facultas suum habet Cancellarium & quidem ex Camera (uti loquuntur) Apostolica S. Genovesæ: quum contra tribus aliis facultatibus unus sit Cancellarius Episcopus Parisiensis. Sed illa post acciderunt.

Sicut autem initio seculi istius noni cœpit Parisiensis schola; ita sub ejus finem ab Alfredo Anglorum Rege in Britannia etiam excitatus est doctrinæ publicus mercatus OXONIÆ per S. Neotum monachum. Memorat Arnoldus Wion, factum id anno DCCC XC: atque initio statim tria fuisse exstructa collegia, Grammaticis unum, Philosophis alterum, & tertium Theologis. Id verum sit nec ne, haut facile dixerim. Certè non potuit illud gaudium esse diuturnum ob subsequutas statim ingentes illius regni calamitates, ab Danorum & Normannorum incursionibus & imprimis Haraldus regis immanitate. Vtraque hac antiquiorem se jactat CARITABRIGIENSIS schola in eadem Britannia; sed itidem incerta fide. Quin imò constat, Henrico I demum Rege quatuor monachos conducto pu-

Vide Arnoldum,
Wion. Li-
gn. vitæ
l. 5. cap. 94.

Idè Wion
l. cit.

blico horreo, in Aurelianensis Academiæ amulationem, Grammatica, Dialectica, Rhetorica professos, uno illorum verba ad populum de religione in templo dominicis diebus faciente: neque ante Eduardum I, istam scholam faciem Vniuersitatis (ut loqui mos est) accepisse.

Quicquid horum sit, certè cis Oceanum Occidentalis orbis nullam penè habuit scholam publicam usque ad seculum XI præter unam Parisiensem. Illa verò tum temporis iam florebat non solis amplius Facultatis Philosophicæ verum etiam Theologicæ clarissimis professoribus. Vixerunt enim ea ætate, atque in Parisiensi schola docuerunt, Anselmus Laudunensis, Guiliel-

mus Campellensis, Petrus Abælardus, Gilbertus Porretanus, & Petrus Lombardus nobilis ille sententiarum magister. Confluxerunt etiam illuc ex omni terra iuvenes innumeri studiorum gratia. Eodem autem seculo & Jus Romanum BONONIÆ in Italia doceri publice cœpit, sumptibus & curâ reipublicæ illius, per Irnerium. Quin eodem tempore SALERNI in Picentibus schola Medica publica per Rogerium regem instituta est: jam licet ab antiquo florentibus rebus medicis in vicino monasterio Cassinensi. Exeunte illo seculo anno 1196 à Philippo Augusto Gallia Rege idem Jus Romanum doceri publice est institutum MONPESSULI. At seculo decimo tertio condito novo Jure Pontificio, statim sub initiû disciplina Juris illius in Bononiensem Parisiensem ac Monpessulanam, imo & Oxoniensem Angliæ, quæ solæ tum erant scholæ publicæ, auctoritate Pontificum Regumque introducta est. Videtur plane eodem tempore easdem scholas intrasse & Medicæ artis professio publica. Ut jam scholæ illæ non uno literarum genere sed omnigena doctrina personarint. Nec tamen vel Bononiæ tum Theologiam quis docuit, vel Parisiis prudentiam Romani Juris. Namque illud quidem Innocentio VI Pontifice primûm cœpit anno seculi quarti decimi 62: Hoc vero vix ante centum annos, quoniam id olim prohibuisset Innocentius IV, Quo factum, ut ista quidem tempestate utriusque Juris professio Bononiæ, Theologiæ Philosophiæ & Medicinæ Parisiis, maximè floruerint. Accessit eodem tempore in parem gloriam Bononiensis scholæ æmula PATAVINA, à Friderico II Casare instituta. Quinimo & PERVSII circa annum 1290 Jus utrumque ceptum est doceri.

Seculo decimo quarto in majorem numerum excreve.

creverunt scholæ illæ publicæ, quæque jam omnia nostrum in morem docerent. Nam & in Galliis institutæ Aurelianenſis, Andegavenſis, Lugdunenſis, & Tolofana: & in Italia Ferarienſis ac Genuenſis. Quin illo ſeculo & in Poloniam à Caſimiro Rege induc̃ta eſt ſchola publica Cracoviēſis.

Imo & Germaniâ noſtra cœpit non amplius extra hanc laudem eſſe. Namque primò per Carolum IV. Cæſarem PRAGÆ Bohemorum, mox & per Rupertum Palatinum HEIDELBERGÆ illuſtres ſcholæ conditæ ſunt. Jacta tum & fundamenta VIENNENSIS Academiæ per fratres Archiduces: ampliffimis verò etiam privilegiis exornatæ ſunt ERPHORDIENSIS ac COLONIENSIS. Semel autem ille æi laudis hac adorea Principes Germanici, ſequente ſeculo decimo quinto longe plurimas alias hiſ addiderunt. Ita Herbipolenſis à Joanne Epifcopo anno ejus ſeculi tertio, Lipſienſis à Friderico primo Electore anno ix, Roſtochiēſis à Ducibus Mechleburgenſibus & Senatu oppidano anno decimo quinto, Baſilienſis item à Senatu oppidano & Epifcopo anno quinquageſimo nono, Griphiswaldenſis à Vratiſlao Duce Pomeraniæ anno quinquageſimo ſexto, Friburgenſis ab Alberto Auſtriaco anno 60, Ingolſtadienſis à Ludovico Baviariæ Duce anno ſeptuageſimo ſecundo, Tybingenſis ab Eberhardo Wirtenbergico anno ſeptuageſimo ſeptimo, Moguntina denique à Dithero Archiepiſcopo anno octuageſimo ſecundo, inſtitutæ ſunt.

Quanquam vero jam tum numero ſcholarum omnes reliquas partes Europæ vinceret Germania, nec ſic tamen deſiderium earum expletum eſt. Quapropter ſeculo ſequente prioribus acceſſerunt Wittebergenſis anno tertio, Francofordienſis anno ſexto, Marpurgenſis an-

sis anno vigesimo sexto, Regiomontana in Prussia anno quadragesimo quarto: Jenensis anno quadragesimo octavo: Argentinensis anno sexagesimo septimo: Altorfina anno septuagesimo quinto: Lugdunensis in Batavis eodem anno: & denique anno septuagesimo sexto nostra hæc Julia, sororibus suis ut ætate inferior ita literarum gloriâ si non major certè suppar. Nostra memoria nata est & Rintheliensis: & in Belgis una atque altera. Sic longi temporis barbariem compensavit intra ducentos annos Germania.

Vide latè
differentē
Dominic.
Bannez in
s. 2. Tho-
ma 9. 1.
p. 7.

Seriùs scholarum institutio cœpit etiam in Hispania: plaræque enim ejus regni scholæ erectæ demum superiore seculo: & quæ olim quidem instituta fuerat Salmanticensis, illa primam lucem fere à Francisco Victoria accepit, ut ipsimet Hispani non diffitentur. Dania quoque anno 1539 demum scholam publicam suam Christerno Rege florentem vidit. Vpsaliensis Suecorum schola origine quidem nonnihil antiquior est, ut quæ cœperit Sixto IV Pontifice anno 1476: inter rudimenta tamen hæsit & illa pene ad hæc usque tempora, quando eam regio beneficio Gustavus Adolphus regum maximus locupletavit. Non multùm melior fuit Scotiæ fortuna, etsi illa non unam Academiam instituerit. Polonia vero nec ipsa faventio rem fortunam experta est Cracoviæ. Verum non licet hisce narrandis immorari,

Hæc itaque (ut tandem desinam) est origo scholarum nostrarum, Auditores. Ita paulatim in hunc statum devenit. Non morabor autem vos amplius, postquam breviter isthæc recensuimus. Voto tamen finienda oratio fuerit, *Deus bonorum omnium factor & dator, qui cum uni-*
genito

genito Filio & S. Spiritu trinus, sapientia vero bonitate voluntate atque omnipotentia unus es & indivisus, qui omnem doctrinam omnemque scientiam, absquasi esset nec homines essemus, humanis mentibus insevisisti: qui docentium discantiumque ordines, quibus vita ipsa nititur, & instituisisti & spiritu tuo semper gubernas. Te ego, Deus, publica voce oro hodie & obtestor, ut quamdiu homines vis hoc in mundo vivere tamdiu inter eosdem sapientia & doctrina studia tuearis ac conserves. Redde, Pater, Germaniæ nostræque, merentibus ita peccatis nostris, diu illi bona denegasti, ac recluso tandem aliquando in vaginam infesto iræ tuæ gladio, pacis illam stricturam qua nunc letamur in majorem lucem extende, simulque tanto muneri adde diuturnitatem. Effice, ut sopitis religionum dissidiis, extinctis sectarum monstris, abolitis civilibus odiis, remoto tyrannidis metu, & frenata improborum licentia, pax in domo tua, in animis quies & fugo carens fides, securitas in republica, in omnibus mutuus amor reparatur. Serva Cesaream majestatem, Imperii illud caput, cujus auspiciis nostra hæc Julia est instituta. Serva Serenissimam familiam Brunsvicensium ac Lyneburgensium Ducum, eamque ab hostibus inter tot hostes defende, ut sub eorum tutela prisca fides, antiqui mores, & jus ac fas instaurari rursus queant ac vigere. Ad extremum (O Deus) nostram quoque hanc Juliam, cui post tot damna & naufragia tabulas nonnihil colligere nunc concedis, respice clementiore oculo. Liceat nobis qui in hoc scholastico ordine excubamus pro salute publica, aut tam sancto muneri se suaque imposterum dedicabunt, sub alis tuis tranquille degere, præclaras pacis artes excolere, juventutem ad rempublicam atque Ecclesiam educare, literasque, omnis boni fundamentum, promoveri. Imple etiam spiritu tuo discantium animos, ut relictis mundi hujus vanitatibus, damnata juventutis petulantia, tibi soli vivant, & ad

tui nominis gloriam, reipublicæque emolumentum omne suum studium, omnem sumptum, omnes deniq; conatus unice dirigant. Hoc te quaeso, Pater, obsecroq;.

DISSERTATIO SECVNDA

RECITATA XXIV. OCTOBR. CIO IO C XXXVII.

quum Procancellarii Academici munere fungerer.

Non possum non laudare consilium Medicæ laureæ Candidatorum quos mihi hic listis, *Spectabilis D Decane*, quod etsi jamdudum notissima omnibus sit illorum in nostra arte peritia, tamen non quorundam sciolorum aut potius tenebriorum more, sua privata sed publicâ Academiæ auctoritate artem malint facere. Enimvero cum multa alia sunt hinc proximis aliquot seculis in commune reipubl. commodum concessa scholis illis, Regiis, quas Academiæ aut Vniuersitates usurpare consuetudo est: tum illud profecto longe & utilissime & præclarissime est constitutum, ut nemini liceat vel docere quidquam vel facere quod majorem sapientiam requirit, quin de illius eruditione in scholis ab hominibus doctissimis publice latum sit testimonium. Neque enim forte quidquam est cujus observatio æque beare reipubl. possit: aut quo neglecto æque salus publica periclitetur. Etenim illam demum beatam esse civitatem nemo est qui ignoret, cujus clavum moderantur soli sapientes, nec attingere datur rerum imperitis. Hos vero quis dignoscatur, quis à vulgo separet rectius quam illi qui in sapientiæ ac doctrinæ professione

fectione reliquis antecellunt, oꝛ nemq; operam ac ætatem suam huic ipsi negotio impendunt? Sunt autem prorsus ejus ordinis Professores Academici. Quæ autem ratio scientiarum est omnium, eadem seorsim, & quidem jure meritissimo, artis est medicæ. Quanto enim nobilius est objectum illud circa quod ipsa versatur, quantoque errores ejus sunt faciliores pariter ac cum majori periculo conjuncti, tanto magis opus est uti caveatur ne ad artem faciendam admittantur, nisi qui id quod artis est præstare norunt. Agitat scilicet vitam ipsam humanam medicus: conservans illam si sapit ac bonus est, tollens si fuerit imperitus. Quo scelere vix aliud gravius est.

Tantum vero cum inter sit humani generis solos artis peritos artem facere, meritò sane quis miretur, quæ pauca adeo respublicæ, in tam multis toto passim terrarum orbe, seriam atque eam quam oportet adhibere, ejus rei curam habuerint. Enimvero apud Ægyptios constat artem medicam inter sacras disciplinas habitam, adeoque non nisi selectis ingeniis concreditam esse. Tradit etiam Aristoteles, & repetit post illum Diodorus Siculus, in Ægypto usque adeo legibus astrictam fuisse medendi artem, uti ante quartum diem exhibitio pharmaco purgare ægrotum non liceret medico, nisi capitis periculo. Contra tamen planè apud Græcos obtinuit. Conqueritur de ætate sua princeps artis nostræ Hippocrates,

ὅτι ἰνὲ γῆς Φύμη μὲν πολλοὶ ἔργω δὲ πύγχνυ βασιῖς, nomine multos esse medicos re ipsa per paucos: itaque artem medicam, cum sit longe nobilissima, tamen propter eorum qui eam exercent ignorantiam, omnibus artibus multò inferiorem haberi. Hujus autem rei ille causam non aliam conjecit esse, quam eam quod soli arti medicæ nulla in urbibus

Vide notata l. de Hermet. med. cap. 9. Aristotel. l. 3. Polit. cap. 11. Diod. l. 3. cap. 28. Hippoc. in νόμος.

Hippocr.
ἱπποκρ.

Plin. l. 29.
s. l.

Hipp. in
νόμος.

præterquam *αἰδοξίας* (quod infamiam nonnulli vertunt Latine, quum fortassis nihil hic significet quam aliquam existimationis jacturam) pœna posita sit: quæ videlicet minime tangat homines frontis jam tum perfrictæ. Ipsemet tamen Hippocrates quo huic incommodo mederetur, quemadmodum non minus optimus artis doctor fuit, quam optimus factor, neminem ad discendam artem admisit nisi juramento astrictum. Exstat hodieque illud insigne vetustatis monumentum, quo dubites sanctius ne quid aut doctius aut prudentius excogitari possit. Videbat sc. vir summus, ita fere ubivis comparatum esse, quod Plinius ait, *ut in hac arte sola eveniat, ut cuicumque medicum se professo statim credatur, cum sit periculum in nullo mendacio majus*: itaque id maximè accurandum prudentissime duxit, uti malis omnibus atq; ineptis occasio præripiatur in medicum nomen involandi, & quæstum ex mortibus hominum faciendi. Id vero rectius fieri nequit, quam si paucissimi, & illi quidem boni atq; *εὐφρεῖς*, seu ab ingenio instructi, ad artis auditiones admittantur. Prorsus sc. ut in sacris fieri amat, quæ non patent nisi jam initiatis. Nempe (ut verbis utar ipsius Hippocratis) *τὰ ἱερὰ εἶντα κρήματα ἱερεῖσιν ἀνθρώποισι δέκνεται, βεβήλοισι δ' ἔθελμις πρὶν ἢ τελεθῶσιν ὀργίοισιν τῆς ὀπισήμης.*

Verum hæc laus privatim Hippocratis est, aut si quis alius Hippocratem in illo negotio prudenter est æmulatus: ipsæ vero Græcorum respublicæ nequaquam sibi hac parte caverunt. Græci mores autem Romanum etiam populum afflaverunt. Etsi enim ille primis sexcentis annis caruerit medendi arte, simulac tamen illam à Græcis accepit, etiam vitia quoque Græcarum rerum cum invaserunt. Tragice isthac de re conqueritur pas-
sima

sim C. Plinius, ut propemodum ipfimet arti convitium Plin. l. 576
cap. 1. dixisse queat videri. *Nulla (ait ille) lex est quæ punit inſciam capitalem, nullum exemplum vindictæ. Discunt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt: medicoque tantum hominem occidiſſe impunitas ſumma eſt. Quinimo tranſit convitium, & intemperantia culpatur, ultroq; qui periere arguuntur. Sed decuria pro more cenſuris Principum examinantur: inquiſitio per parietes agitur, & qui de nummo iudicat à Gadibus columnisq; Herculis accerſitur: de exilio vero, nonniſi die quadrageſimo quinq; electis viris datur tabula. At de iudice ipſo quales in conſilium eunt? ſtatim occiſuri.* Ex quibus videre eſt, peſſimè tum quidem apud Romanos rem fuiſſe medicam conſtitutam; utquam ſine discrimine cuiſvis medicum ſe profeſſo, ſine ulla prævia cenſura, ſine ullo etiam examine operum artis ſubſequenti, exercere licuerit.

Neque vero illud vel ſequentibus temporibus videtur emendatum legibus fuiſſe. Sane conſtat, Archiatrorum, h. eſt eorum, qui valetudinem Cæſarum curabant, (quorum aliqui reapse id præſtabant, aliis titulus hic pro dignitate erat;) collegio inquam illi fuiſſe ſua examina eorum qui erant cooptandi, præterea ſummum præfectum (ipſi Comitum nominabant) fuiſſe datum, atq; adeo quaſi iudicem aliquem ſummum. At apud alios medicos idem obtinuiſſe non reperiō. Ut in collegium illud illuſtre Archiatrorum nonniſi factō per archiatros examine nemo admitteretur, ante ſæculi quarti poſtremos annos vix cœpit, ex Valentiniani ſcilicet & Valentis Imperatorum inſtituto: quod alias latius probabitur. Itaque illo quidem ævo Vide Diſſertat. 4. obſervare eſt, ampliffimas quidem dignitates medicis conſeſſas: legem quæ bonos à malis diſtingueret, aut quæ puniret inſciam capitalem, non temere eſt reperiire.

Similiter Romano Imperio collapſo primi quidē Ara-

bes artem hanc excoluerunt: caterùm ipsine rectius sibi caverint quàm Græci ac post Romani, non habeo dicere. Certe hodie per Asiam omnem & Africam, imo ubicunque Arabum sacra in pretio sunt, longe infrà Christiani orbis nostri conditionem ars isthæc depressa est.

Seculo undecimo in Occidentali quoque hoc orbe cœpit ars medica, Salerni cum primis, reflorescere, Constantino potissimum Africano auctore, certè adjutore. Eam tempestatem subsequutus statim Rogerius primus Siciliae utriusque (vt loquuntur) Rex & Salerni Princeps, cum multas leges sanxisset, octavam decimam tulit *de probabili experientia medicorum*, quâ cavetur ne quis medicinam exerceat nisi prius à magistratibus & iudicibus probatus; utque secus faciens bonis omnibus spoliatus in carcerem compingatur. *Hoc enim prospectum est*, ait Rex, *ne in Regno nostro subjecti periclitentur ex imperitia medicorum*. Cæterum hæc lex affinior est constitutioni Cæsarum antiquorum de Archiatriis. Non multò post, ut quidam opinantur, Fridericus I Ahenobarbus Imperator noster, occupato regno Neapolitano eandem legem ibi non confirmavit tantùm sed & ampliavit. Ne quid tamen dissimulem, videtur hoc non ab illo Friderico sed demum ab hujus nepote Friderico II profectum esse. Superat in Legibus Neapolitanis antiquis, quas post alios edidit Fridericus Lindenbrogius vir doctissimus, constitutio illius prudentissimi pariter ac fortissimi Germanicorum Cæsarum, quæ sit hujus argumenti non una; interque eas una quâ prohibetur, ne quis ad faciendam medicinam admittatur, nisi à medicis collegii Salernitani aut Neapolitani probatus & potestatem medendi sit consequutus, quam licentiam vocant, sub pœna annui carceris & omnium bonorum

Wid. Con-
stitution.
Sicular.
Frider. II.
lib. 3. tit.
34.

Leg. Sic.
I, cit.

bonorum confiscationis. Fortassis licebit ipsiusmet Cæsaris verba quædam ex legibus illis adducere in medium. *Attendentes, inquit, grave dispendium & irrecuperabile damnum, quod posset contingere ex imperitia medicorum, jubemus, in posterum nullum medici titulum prætendentem audere præticare aliter vel mederi, nisi Salerni primitus & in conventu publico magistrorum judicio comprobatus, cum testimonialibus literis de fide & sufficienti scientia tam magistrorum quam ordinatorum nostrorum, ad præsentiam nostram, vel nobis à regno absentibus, ad illius præsentiam, qui vice nostrâ in regno remanserit, ordinatus accedat, & à nobis vel ab eo medendi licentiam consequatur; pœna publicationis bonorum & annalis carceris imminente his qui contra hujusmodi serenitatis edictum in posterum ausi fuerint præticare.* Ejusdem verba sunt: *Præsentem etiam lege statuimus, ut nullus in medicina & chirurgia nisi apud Salernum legat in Regno, nec Magistri nomen assumat nisi diligenter examinatus in præsentia nostrorum officialium & magistrorum artis ejusdem. Ordinati verò (illi erant bini sacramento astricti) quorum fidei prædicta sunt commissæ, si fraudem in credito ipsis officio commississe probetur, ultimo supplicio feriendos esse censemus.* Non possum quoque non recitare ejusdem Cæsaris legem de studiis ipsius artis nostræ: *Quia numquam sciri potest scientia medicina, nisi de scientia Logicali præscribatur, statuimus, quod nullus studeat in medicinali scientia, nisi prius studeat ad minus triennio in scientia Logicali, post triennium si voluerit ad studium medicinae procedat, (videtur addendum, per quinquennium) ita quod chirurgiam quæ est pars medicinae intra prædictum tempus addiscat. Post quod, & non ante, concedatur sibi licentia præticandi, examinatione juxta curiæ formam præhabita, & nihilominus recepto pro eo, de prædicto tempore studii, testimonio magistrali.* Item in eadem

dem

dem lege infra: *Nec tamen posse completum quinquennium practicabit, nisi per annum integrum cum consilio experti medici practicaverit. Magistri vero intra istud quinquennium libros authenticos tam Hippocratis quam Galeni in scholis doceant tam in theorica quam in practica medicina. Salubri etiam constitutione sancimus, ut nullus chirurgicus ad practicam admittatur, nisi testimoniales literas offerat magistrorum in medicinali facultate legentium, quod per annum saltem in ea medicina parte studuerit, qua chirurgiae instruit facultatem, & praesertim anatomiam humanorum corporum in scholis didicerit, & sit in ea parte medicina perfectus, sine qua nec incisiones salubriter fieri poterunt, nec fractura curari.* Haecenus ille Cæsarum Germanicorum eruditissimus.

Subsequentæ autem statim sunt passim alibi scholæ regiae: atque procul dubio hoc initio nata optima illa lex Academica, cujus initio meminimus. Quo paret profecto, nos heic sane jure gloriari posse præ Græcis ac Romanis: ut ut illi leges suas jactent, multisque hodie etiam sit persuasum, illorum institutis nihil prudentius fingi posse aut exquisitius.

Vtinam verò tam recte observaretur lex illa, quam illa recte constituta est! Nunc eorum, quorum auctoritate leges unice consistunt, vitio ita ferè comparatum est, ut parum absit quin Plinii querelæ in nostrum quoque ævum congruant. Passim enim nullo doctore exculti, illotis ut sic dicam manibus, illotis pedibus, medicorum professione se induunt, carnificinam ampla mercede exercituri. Etiam audent hi male feriatu Academicis institutis maledicere: quorum nempe sanctitate ipsi ab arte facienda procul arcentur: ostentantes interim sese arcanorum remediorum possessione, in crassissima faciendæ

endæ artis imperitia. Et tamen huic hominum generi passim creditur: quum contrà in quavis meliusculè constituta civitate nemini ephippiario, non cerdoni, non vilissimo cuique ministro atque artificio sordidissimo artem suam liceat exercere, cujus ille specimen aliquod non ediderit primoribus in arte viris comprobatum. In Montepessulano, antiquissimo & celeberrimo Artis nostræ emporio, si quis medicum se mentiatur (verba recito Joannis Libautii medici Parisiensis clarissimi) mox rapitur in asinum strigosum, & si invenitur scabidum, tollitur sublimis, aversus tota urbe circumducitur, ludibrio omnibus est, conspuitur, vapulat, laceratur, sordibus omnis generis conspurcatur, ceu olim sacra illa Massiliensium victima, postremo expiata urbe ejicitur, illuc nunquam rediturus nisi maximo suo malo. Utinam vero & alibi passim idem fieret! Certè plures hodie viverent, & impostorum pauciores morerentur.

Libautii
præfat. in
Hollerii
commentat
in Aphor.

Sed quo pro labor? Id volebam. Quum reipublicæ tam sit utile institutum illud Academicum, neminem ad artem faciendam temere admittendi nisi probatum à magistris & quasi architectis nostræ artis, non posse me non laudare hos quos mihi sistis, Spectabilis D. Decane, candidatos, viros doctissimos: quippe qui, non quorundam more, nullo factò examine nulloque specimine in publicum edito ad artis opera voluerint accedere, sed sanctissimè scholarum instituta observaverint. Est autem illud jamdudum ab iis factum, magno omnium applausu. Quæ enim exiguntur ab omnibus artem facturis, illa constat ita eos esse persequutos, ut nullius non publicam laudem impetraverint. Accessit post & usus artis insignis, nec minore cum laude jam aliquot per annos: quo sese

H

Priq.

Hippocr. in
νόμω.

Principibus ac civitatibus multis probaverunt. Eapropter non est etiam, quur me, Spectabilis D. Decane, multis roges, uti facultatem tibi concedam commertis dudum honoribus hosce viros affiendi, iis inquam quos solent Scholæ nostræ exhibere omnibus, qui suam in arte nostra peritiam satis probaverunt. Quæ enim omnia Hippocrates noster requisivit in eo ἴσως (ut ipse loquitur) μέλλει ἰητρικῆς εὐνοῖαν ἀρεκῆως ἀρόξου, illa omnia abunde his viris esse, dudum perspectum habui. Neque enim aliqua illis dos ingenii deest: doctorum etiam optimorum præceptis, ceu optimo semine, illum ingenii agrum conseruerunt. Vixerunt præterea non uno loco studiis medicis dicato, in clarissimis nimirum Germaniæ Academiis. Nec minus accurate à pueris usque instituti sunt. Sicut nec φιλοπονίην quis unquam in iis potuit desiderare. Omnia sanè tempus haud parvum ad maturitatem perduxit. Tales vero quum jam dudum sese probaverint, ostenderintque jam tum sese medicos μὴ λόγῳ μᾶνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ (liceat mihi verbis Hippocraticis uti) quis nolit illos honores atque illud nomen publica auctoritate iis deferre, quos jamdudum publico omnium consensu commeruerunt? Ego sane tantum absum, ut iis petentibus quidquam censeam denegandum, ut & ultrò ipsis nec petentibus & hoc & longe plura offerri debere arbitrer.

Quando igitur Serenissimus & Reverendissimus Princeps ac Dominus, Dominus Fridericus Dei Gratia Dux Brunsvicensis & Lyneburgensis, Postulatus Coadjutor Episcopatus Ratzeburgensis, Electus Præpositus Archiepiscopatus Bremensis, hujusque Academiæ Juliæ pro tempore Rector ac Cancellarius magnificentissimus, Dominus noster clar. entissimus, Procancellarius n. unus

me

me hodie voluit administrare, non morabor ego neque
 Tuum, Spectabilis D. Decane, neque quos stitisti Can-
 didatorum, virorum sane doctissimorum, desiderium.
 Pro munere itaque mei, quo hodie fungor, auctoritate,
 concedo tibi hosce viros, D. N. N. N. ubi se solenni
 Facultatis Medicæ juramento obstrinxerint, Doctores
 Artis medicæ creandi, creatos renunciandi, & omnibus
 privilegiis, immunitatibus, indultis, beneficiis ac juribus
 donandi, quibus ille ordo à summis Pontificibus, Impe-
 ratoribus, Regibus, ac Principibus unquam condecora-
 tus fuit, aut quibus aliàs gaudere uti frui potest ac debet,
 sive de jure sive de consuetudine. Deum Opt. Max. oro
 obsecroque, ut isthuc ipsum in nominis divini gloriam,
 publicæ rei emolumentum, simul etiam in Candidatorum
 vergat in signe commodum.

DISSERTATIO TERTIA

HABITA XVI. OCTOBR. ANNO MDCCXXXIIX.

*Quum Decanus collegij medici uni Candidato
 titulum Doctoris concederem.*

Vujus rei gratia huc potissimum accesserimus,
 neminem sane latet. Mihi vero etiam scio,
 præter illud potissimum munus, incumbere
 ex consuetudine Academiae hujus & alterum,
 minoris quidem momenti & quasi secundarium, æquè
 gravis tamen operæ nec minori diligentia peragendum.
 Scilicet, antea quam hunc Candidatum nostrum publi-
 cis honoribus inaugurem, sermo aliquis mihi ex more
 habendus est quasi in antecessum. Vtrumq; agam: & brevi-

bus quidem quod hodie sacra ex sacris nobis nascantur, quorum *πελεται* quælibet haud exiguum temporis spacium exigunt. Nec tamen vos morari, Auditores, longis aut sermonibus aut ceremoniis fas est, multo minus fatigandi estis: utpote quum adventu vestro atque illa vestra frequentia Candidatum nostrum ornare velitis. Sanè gratias vobis deberi maximas ipsimet fatemur: qui nisi fateremur profecto essemus impii. Itaque ego quidem nemini molestiam creabo prolixo quodam præloquio. Dicam vero de argumento auditu nec injucundo, nisi fallor, nec inutili, de ortu inquam Academiarum sive Regiarum scholarum unius Europæ nostræ. Cui vero non jucundum fuerit id audire? imo cui non fuerit utile? Nobis certe qui aut Senatores aut cives Academici sumus, non potest non maximam parere voluptatem, si cognoscas, reipubl. illius exordia, in qua omnes vivimus, atque unde tot indies nobis profluunt commoda. Etsi vero jam ante annum eodem de argumento mihi haud pauca dicta sint: persequutus tamen tunc maxime sum instituta scholarum veterum, Græcarum, Latinarum, Ægyptiacarum, Persicarum, atque Sarracenicarum, saltem quo clarius patesceret quantum illa à nostris fuerint remota. Nostra equidem non nisi levi brachio perstrinxi, in commodius tempus eorum narratione rejecta. Nec tamen vel hodie propositum habeo omnia illa tangere, quæ ad Academiarum nostrarum faciunt instituta. Isthæc narrantem dies me deficeret, Auditores. Nunc vero ne morandi quidem estis. Itaque illa duntaxat persequar quæ faciunt ad originem Europæarum scholarum: quæ, nisi admodum fallor, valde latet in obscuro. Dicam ergo quo tandem tempore, quorumque au-

spiciis

spiciis scholæ Europæ hæc quasi civitatis formam assumpserint. Nec illas metas egredietur oratio mea. Quæ differentem uti me benigne audiatis, etiam atque etiam rogo.

Quinctum à Servatoris nostri natalibus seculum agebatur, quum justo Dei judicio in cultissimas Romani Imperii occidentalis terras effluentibus sese Germanicis potissimum gentibus, non multo temporis spatio omnis Africa, potioresque Europæ provinciæ, Hispania, Gallia, Britannia, Pannonia, Italia spissa imperitiæ caligine quasi obducerentur. Ex eo nulla amplius professorum salaria, nullæ scholæ publicæ, per omnem illum terrarum tractum. Scribit M. Aurelius Cassiodorus, se auctore Agapetum Pontificem Romanum Theologicam scholam Romæ ad instar Nisibænæ instituere conatum quidem; irritum tamen illud consilium fuisse præ temporis illius calamitatibus. Exstat etiam apud eundem Cassiodorum *l. 9. epistola vicesima prima* Athalarici Ostrogothorum in Italia Regis, qua ille jubet salaria solvi ex more antiquo Professoribus in urbe Roma *sine deductione* (ita loquitur) *semissibus etiam singulis*. Quin legimus, eodem tempore & Anicium Manlium Severinum Boëtium, virum & dignitate & opulentia & virtute & eruditione longe maximum, Aristotelicam philosophiam Romæ docuisse: quanquam salario docuisse non dixerim. Incidit autem hæc ætas in tempora Theodorici Ostrogothorum Regis, vel seculi quinti ac sexti confinia. Porro non multò post constituit, aut renovavit potius, Justinianus etiam Imperator nonnulla, de Grammatices Rhetoricæ & Juris Romani professoribus in urbe Roma: uti in ejus legum Codice hodieque legere est. Verum enimvero ultra bonos conatus non

Cassiod.
præfat. in
libros di-
vinar. leg.
tion.

Vide tit.
de stud.

liberalib.
Vrb. Ro
mg.

fortassis omne hoc negotium in progressum est. Quei enim felicius potuit in eo omnium rerum interitu, destructo scilicet Gothorum sic satis justo imperio per immania bella, & Italiam denuo mox invadentibus Langobardis per Narsetem invitatis? Nec tamen ego negaverim primæ ac rudioris literaturæ scholas Romæ semper superfuisse. Forte nec doctores defuere alii. Certum quippe est, eo loci aliqua semper eruditionis priscae saltim vestigia remansisse. Sed dubio procul per fuerunt rudia omnia.

Eadem tempestate floruit S. Benedictus, omnium occidentalis Ecclesiæ monachorum hodie pater. Hic etsi ordinis sui homines non jussit publicas habere scholas, instituit tamen, uti saltim illi, quibus ex novæ Regulæ præscripto vivere animus, in monasteriis docerentur. Jam ante per Orientem, ubi primum nata sunt *τα δονητικά* instituta, in cœnobiis nonnullis videntur sacræ scholæ habitæ, ut quidem ex Joannis Chrysostomi tertio contra vituperatores monasticæ libro manifestum est. Etiam Occidentis quibusdam cœnobiis suæ jam videntur scholæ fuisse. De eo sane quod in Lerinæ, insulæ Tyrreni maris Galliæ Narbonensi adjectæ, eremo exstruxerat Honoratus Massiliensis, vetant nos dubitare, non tantum clara illa ævi sui & Ecclesiæ Galliæ lumina, præter Honoratum ipsius Maximus, Faustus, Hilarius, Cæsarius, Vincentius, Eucherius, Salvianus, Salonius, eremi illius alumni, sed & ipsa Eucherii Lugdunensis verba, quibus ad Salonium filium in *posteriolem librum Instructionum* suarum est præfatus. *Dignum est, inquit, quæcumq; cura mea ingenium tuum reparari, qui vix dum decem annos natus eremum ingressus, inter illas sanctorum manus non solum imbutus verum etiam nutritus sis ab Honorato, patre inquam illo primo insularum*
postea

Eucher.
præfat. l. 2.
Instru.

postea Ecclesiarum magistro, quem se illic beatissimi Hilarium insulari tronis, sed jam nunc summi Pontificis, (Arelatensis videlicet) doctrina formare per omnes spiritualium rerum disciplinas: ad hoc etiam se postea consummantibus summis viris Salvatoriano atque Vincentio, eloquentia partier & sapientia præ eminentibus. Cæterum præ aliis huic rei operam navasse jure dixeris, quæ ad Benedicti regulam instituta sunt cœnobiorum. Hinc sanè ipsimet Benedicto erudiendum filium Placidum tradidit Tertullius patricius, ut refert *Historia Casinensis*. Et de Mauro Benedicti discipulo in Gallias

Ivo in
chron. in
vita Iustini-
niani.

misso refert Ivo, in Aurelianensi monasterio multos nobilium Francorum liberos ab eo pietatis fuisse studiis imbutos. Sunt autem ex Benedicti præscripto tantum non omnia totius Occidentis monasteria cum vetera reformatum nova constituta.

Quo factum, uti ab illo usque tempore Benedictini Ordinis monasteria non pietatis solum, verum & doctrinæ scholæ fuerint, vix tamen extra sua claustra sese porrigentes. Neque enim verum est quod nonnulli tradunt, ex primo instituto suo *dormientia* isthæc scholas fuisse publicas promiscue omnium, etiam ordini isti non addictorum. Quippe quam sententiam & Regula ipsa S. Benedicti & historia temporum falsi coarguant. Stetit vero omnis isthæc doctrina intra levem Latinæ linguæ peritiam, & Christianæ Theologiæ usum; quibus nonnulli mathematicum quid, computi Ecclesiastici rectius cognoscendi gratia, (postquam illam curam Dionysius Exiguus Romæ accenderat) parumque artis medicæ addiderunt. Id ipsum abunde liquet, cum ex monumentis illius ævi omnibus, tum ex Cassiodori opere *divinarum humanarumque lectionum*, quo vir optimus monachos ad literarum studia

manu-

manuducere instituit. Observatu autem omnino dignum est, sexto septimo atque octavo seculis, neminem fere per Italiam, Galliam, Britanniam, Hispaniam (uno verbo) in Occidentalis Ecclesiæ toto orbe, nomen aliquod scripto libro obtinuisse, qui non in monasterio educatus sit atque institutus. Igitur ubi meliora atque plura tum temporis monasteria, ibi & plures & meliores viri docti floruerunt. Qua felicitate cum primis tum Britannia fuit, ut quæ ipsam quoque Italiam, aut luxu aut bellis impeditam, longo post se intervallo reliquerit. Non enim Britannicis monachis quidquam tam ingenti temporis tractu aut melius aut doctius totus Occidens habuit. Qui inter illos eminet Beda, idem omnium illius tempestatis per Occidentem universum fuit doctissimus. Nos ipsi Germani prima Christianæ doctrinæ exordia illis cœnobitis debemus. Imo debemus illis initia omnis culturæ melioris, atque eruditionis: sicut Angli ipsi ac Scoti à monachis Romanis eam aliqua ex parte antehac acceperant.

Præter has autem Monachorum scholas per ducentos amplius annos, toto in Occidentali orbe, nulla Philolophiæ, nulla Romani Juris, nulla humaniorum literarum, nulla Christianæ doctrinæ, nulla Medicæ artis denique cathedra uspiam fuit. Nam quod narrant nonnulli, Cantabrigiæ in Anglia à Sigeberto Rege, anno Christi sexcentesimo tricesimo, publicam Academiam esse institutam, id vero dubia annalium fide nititur; Cantabrigiensium quoque æmuli Oxonienses pernegant fortiter. Et ut quædam fuerit instituta, procul dubio rudis illa fuit, nec in longum tempus. Cæterum nono seculo majori verisimilitudine laus illa competit. Sicut enim plane illo tempore & inter Sarracenos sapientia fuit accensa, & protracta

Polyd. l. 7.
hist. Angl.

Rectius
Camdenus
in Britan-
nia, ubi de
Cantabri-
gia,

protracta est iterum in lucem Constantinopoli eruditio per Bardam Casarem ac Photium patriarcham, quod aliàs narravimus: ita etiam Occidentalis hic orbis, nunquam satis memorando Dei beneficio, barbariem suam cœpit non leviter tum discutere.

Primum enim MONASTICÆ scholæ longè quam antehac plures institutæ; non modo per Italiam, Galliam, Britanniam, Hispaniam, ubi ante non nisi paucæ erant, verum etiam per Germaniam nostram, ubi antehac vix ulla. Ex istis autem phrontisteriis magna statim copia monachorum profluxit, qui ut non minus pietate quam doctrina eluxerunt, ita amplissimis Episcopalis muneribus summa cum laude, imò cum Ecclesiæ fructu maximo sunt præfeci. Quantos sane viros vel sola tum Germania statim protulit! Rabanum Maurum, Strabum Fuldensem, Haymonem, Walafridum Strabonem, Paschasium Ratbertum, Amalaticum Trevirensis, Halitgerium, omnes scriptis editis clarissimos. Taceo enim nunc alios: quamvis una ad Visurgim Corbeja nostra Bremæ dederit ordine integros quinque priores Episcopos eosque omnium optimos, nec minus alibi pari virtute aliquam multos.

Ad hoc verò passim locorum cum EPISCOPALIBUS COLLEGIIS novum scholarum genus cœpit. Ejus instituti exordia quædam, ut S. Basilius in Oriente, ita in Africa princeps fecerat jamdudum antè S. Augustinus. *Factus enim presbyter (verba sunt Possidii in vita S. Augustini) monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servis vivere cœpit, secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam: maxime ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia & distribuereur unicuique prout cuique opus erat. Quod jam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset. Laudabile*

Possid.
cap. 5.

bile isthuc S. Augustini facinus imitantibus paulatim sponte sua Episcoporum nonnullis, magis magisque increbuit cœnobitarum istud genus Episcopalibus sedibus adjunctorum, quos etiam tunc ab observato singulari vivendi canone Canonicos aut Regulares usurparunt. Scholas tamen an & hi, sive in publicum, h. e. quosvis admittentes, sive fratribus suis, jam tum temporis habuerint, mihi quidem non liquet. Imo potius vero absimile videtur, quum nihil isthac de re scitum invenias in Regula ab ipsomet sanctissimo illo patre suis illis Canonicis præscripta. Nec enim fortassis causæ quidquam est, quæ illam Regulam quam Patri isti tribuerunt tot secula, ac commentariis Hugo de S. Victore & Humbertus illustrarunt, cum nonnullis in alium auctorem referamus. Invenio autem in illa Regula nihil quod huc faciat: nisi forte eo trahere quis velit: *codices certa hora singulis diebus petantur; extra horam qui petierit non accipiat.* Quæ tamen verba nequaquam de schola loquuntur habenda, sed de lectione.

Cæterum nono quod diximus seculo & hæc Canonicorum aut Monachorum (perinde enim propemodum tunc quidem fuit) collegia frequentius sunt instituta, & simul passim locorum iis adjunctum scholarum habendarum negotium, auspicio cum primis atque auctoritate Caroli Magni ac Ludovici Pii, primorum Francicæ stirpis Cæsarium. Nec enim ullam hi Episcopalem constituerunt cathedram, nisi adjuncto simul Canonicorum collegio cui ex præscripto S. Augustini fuerit vivendum. Ex eo igitur non in monasteriis duntaxat, sed ubicunque etiam locorum Episcopalis cathedra erat, scholæ exerceri cœperunt; & quidem, ut tempora tum ferebant, exigebatque necessitas in illa rudium hominum frequentia, cum literaturæ La-

rinae

tinæ potissimum tum interdum aliqua ex parte etiam Theologia Christianæ, vix tamen aliis quam clericæ vitæ additis auscultantibus. Quos sc. sacrorum Latina lingua celebrandorum necessitas ad aliquam saltem ejus literaturæ peritiam acquirendam adigebat. Et verò omnibus illis in collegiis quis est constitutus qui scholas haberet, non minus atque in aliis monasteriis. Meminit ejus rei Ansegisus hisce verbis: *Carolus siquidem constituit in singulis monasteriis & Episcopis scholas esse, ubi ingenuorum & servorum filii Grammaticam Musicam & Arithmeticam doceantur.* In Cabilonensi quoque Concilio cap. 43. ipsa illa constitutio hisce verbis laudatur. *Oportet enim, sicut Dominus Imperator Carolus, vir singularis mansuetudinis fortitudinis & prudentia justitia & temperantia, precepit, scholas constitui, in quibus literaria solertia, disciplina & sacra scriptura documenta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur à Domino: Vos estis sal terra &c.* Memorabile etiam est quod in Privilegio Osnabrugensi Episcopatu anno 804. concessio, legitur: *Insuper (verba Caroli sunt) eidem Episcopo ejusq. successoribus concedimus licentiam libertatem & ab omni regali imperio absolutionem. Nisi forte contingat, ut Imperator Romanorum & Rex Græcorum conjugalia fœdera inter filios eorum contrahere disponant: tunc Ecclesiæ illius Episcopus cum sumptu à Rege vel ab Imperatore adhibito, laborem simul & honorem illius legationis assumet. Et ea de causa statuimus, quod in eodem loco Græcas & Latinas scholas in perpetuum manere ordinavimus, nec unquam clericos utriusque lingue gnaros deesse confidimus.* Ab illo instituto est, quod hodieque plerisque Canonicorum claustris scholæ habendæ locus adjunctus sit: quodque uni Canonicorum etiam num Scholastici appellatio maneat. Porro quod præclare Carolus Magnus instituerat, non minori diligenti-

Crantz. in
Metropoli
lib. 1.

tia curavit filius Ludovicus, cui virtus Pii cognomentum
 conciliavit. Exstant hodieque in laudem illius Principis
 cum alia tum inprimis canones Aquisgranensis magni
 conventus, quibus multa ad Ecclesiasticum statum perti-
 nentia quam sanctissime sancita, tum Canonorum col-
 legia ordinata sunt. Lothario quoque imperante anno 855
 Concilii Valentini in Gallis celebrati caput octavum
 decimum itidem scholas in singulis Episcopis fieri iussit.
 Quod quarto post anno iterum repetitum Lothario Lotha-
 rii Imperatoris filio regnante, in concilio Tullensi. Canon
 eius hic est: *Ut schola sanctarum scripturarum & humana quoque
 literaturae, unde annis precedentibus per religiosorum Imperato-
 rum studium, magna illuminatio Ecclesiae & eruditionis utilitas
 processit, deprecandi sunt pii Principes nostri, & omnes fratres
 & Coepiscopi nostri instantissime commonendi, ut ubicunque
 omnipotens Deus idoneos ad docendum i. e. fideliter & veraciter
 intelligentes donare dignatur, constituantur ubique schola publi-
 ca, ut utriusque eruditionis, & divinae videlicet & humanae, in
 Ecclesia Dei fructus valeat accrescere. Quia (quod nimis do-
 lendum est & perniciosum maxime) divina scripturae verax &
 fidelis intelligentia jam ita dilabitur, ut vix jam extrema ejus
 vestigia reperiantur. Et idcirco ingenti cura & summo studio
 remedium procurandum est. Haecenus canon. Apparet au-
 tem ex isthoc canone, optimè quidem sancitum tunc
 temporis hoc scholarum genus, cum Carolo tamen &
 Ludovico Pio fere iterum concidisse.*

Quanquam vero à principè Carolo profluxisse id in-
 stituti quis crediderit, & multi hodie credant, non frau-
 danda tamen forte gloriâ hujus inventi Anglia videtur.
 Scribit enim ad annum 761 Cardinalis Baronius: *Hoc anno
 in Anglia Egbertus Episcopus Eboracensis Regis germanus, sci-
 entia*

entia & sanctitate clarus diem clausit extremum. Fuit iste magister Albini qui & Alcuinus Flaccus dictus invenitur, qui ipsum pluribus laudat in literis ad Carolum Magnum scriptis, utpote quod inter alia insignia opera, publicum sacrarum literarum gymnasium Eboraci instituit, eamq; Ecclesiam nobili bibliotheca ditavit. Constat etiam ex vita Ludgeri, ipsum Albinum Eboraci sacras literas esse professum. Itaque vero est simile, ex Albini consilio, atque ad exemplum Egberti illius, laudabile hoc Caroli Magni institutum profectum esse: utpote quum notum sit ad reparandam rem literariam Albini præcipuè consiliis Carolum esse usum. Cæterum de Albino etiam post differendum fuerit.

Præter hæc autem duo scholarum genera etiam **TER-**
TIVM atque adeo illud quod originem nostris Academiis dedit, cœpisse eodem illo seculo nono, videtur: nec uno quidem loco. Ut enim de Anglia dicam prius, unde nobis ipsa illa doctrinæ rudimenta redierunt, ab Alphredo Rege scholam publicam Oxoniæ esse constitutam anno Christiano septuagesimo tertio vel potius nonagesimo quinto, ex Oxoniensium monumentis haud pauci hodie narrant. Ejus tamen non meminerunt vel Wilhelmus Westmonasteriensis vel Abbas Ingulphus, qui res Anglicanas illius temporis satis diligenter tradiderunt: doctrinam duntaxat propè emortuam cum literariam tum Ecclesiasticam ab illo Rege esse resuscitatam, illis auctoribus est traditum. In id enim libros complures ex Bibliotheca Romana regiis sumptibus descriptos, ac viros eruditos ex Gallis & aliunde evocatos. Inter quos Joannes Erigena Scotus fuit, ille qui Dionysii dicti Areopagitæ opus de divinis nominibus ex Græco in Latinum vertit, suspectæ alias & dubiæ in religionis negotio fidei. Sed bonas artes disciplinamq; restitutam nonnihil à Rege hor-

Arnold.
l. 5. Ligni
vitæ c. 37.
Cambden.
descript.
Britann.
urbe Oxon

ratu S. Neoti monachi, apud quem Rex profugus ante aliquam diu delituerat, certum videtur. Erat is Neotus natione Anglus, vitæ instituto Benedictinus Monachus, nisi malis anachoretam fuisse, ac porro (ut quidem Arnoldus Wion ejusdem ordinis monachus Duacensis, opere cui titulum fecit *Ligni vitæ*, tradit) Diaconus in Hermstoke postque obitum catalogo sanctorum adscriptus. Auctor verò est Guilielmus Cambdenus, seu potius ille ante laudatus Arnoldus, tria tum ab Alphredo rege Oxoniæ auditoria constructa esse, unum Grammaticis, alterum Philosophis, Theologis tertium. Quæ si vera sunt (quod dubito de Theologica saltim cathedra) ex parte conjectura facile colligi potest, quæ docendi ratio isthac in schola tum obtinuerit. Sed quæcunque illa fuerit, omnes narrant parum illam felicitatem diuturnam fuisse: excipientibus illam paucis post annis Danorum incursionibus, & Haraldî præcipue Regis barbara immanitate, quibus omnis Anglia, cum primis vero ipsa Oxonia, tantum non in cineres abiit ac sanguinem. Illa autem calamitas in Normannorum usque dynastiam, adeoque finem prope seculi undecimi, sese extendit. Quo tempore superfuisse Oxoniæ, licet exhausta in urbe, literarum & philosophiæ disciplinam, recte quidem colligit Wion & qui hunc descripsit suppresso nomine Cambdenus, ex hisce Ingulphi verbis: *Ego Ingulphus constitutus primum VVestmonasterio postmodum Oxoniensi studio traditus, cum in Aristotele arripiendo supra multos coætaneos profecissem &c.* Non minus tamen recte observat Cambdenus, restoruisse ibi literas, præsertim Roberti Polenii cura & favore Henrici secundi ac Richardi Regum, hoc est sub finem circiter seculi Christiani duodecimi. Et vero, eodem teste, *Polenij conatus adeo feliciter*

cessit

cessit, ut regnante Joanne (is autem præfuit regno ab anno 1199 usque ad 1216) tria millia studiosorum in hac urbe fuerint. Henrico III autem rege, qui Joanni patri succedens obiit demum 1272, Tanta jam erat eruditorum copia, ut innumeris divinis humanisque artibus instructissimi cum in Ecclesiam tum in rempublicam fuerint propagati, Matthæusque Parisiensis universitatem Oxoniensem secundam à Lutetiâ Ecclesiæ scholam, Ecclesiæ imo fundamentum, diserte appellavit. Non patitur hic locus addere ex Cambdeno, quæ subjungit de collegiis illic loci secuto tempore exstructis summo literariæ reip. bono. Non possum tamen non adducere quod narrationi illi addit elogium: *His collegiis quæ numero sunt sedecim, & aulis præterea octo, elegante structura, optimis redditibus, & instructis bibliothecis ita floret Oxonia, ut reliquas orbis Christiani Academias superet omnes.* Verùm præstat fortassis de ipso Alphredo rege ejusque nunquam satis laudando instituto recitare, quæ habet politissimus Anglicarum rerum scriptor gente Italus Polydorus Virgilius. *Dedit Aluredus,* Polyd. l. 3. hist. Angl. post finem, *inquit ille, jam viginti natus annos operam literis, atque ita doctus evasit brevi, ut divi Gregorii dialogos, opus Boëtii de Consolatione Philosophiæ, & Psalmos David, ex Latino in partium sermonem verterit, quo à cunctis facile intelligerentur. Licet dialogos & Boëtii opus quidam tradant ejus rogatu Veresfredum antistitem Vigorniensem translulisse; quibus minùs consentio, cum ipse sic eruditus esset, ut par sit credere ejus fuisse opera. At Psalmos, morte intercedente, non omnes omnino interpretatus est. Studebat Rex optime animatus per id tempus, quo literæ apud Occidentales longe rarissimæ erant, suos quovis modo bene vivendi rationem docere, mortaliumque animos ad bonas artes discendas generatim inflammare: quare summe fovebat ingenis, fovebat hominum dignitatem, amplectebatur nobilitatem, &*

omnes

omnes denique diligebat in quibus virtus inesset. Memoria quoque proditum est, Aluredum haud facile pari consueffe, quempiam in sacerdotum collegium venire, nisi vir probus atq; bene literis institutus esset: utpote qui probe scires sacerdotes secundum vetus verbum spectaculum factos esse mundo, ac propterea alios mortales vivendi modum facile ab illis mutuari. Es quoniam perpauci admodum tales apud se esse cernebat, idcirco undecunq; viros vite sanctitate & doctrina claros arcessebat, qui regale sacerdotium, uti apostolorum princeps appellat, obirent. Atqui Neorum imprimis monasticae professionis virum sanctissimum, ob eximiam eruditionem, miro amore complexus est; quo hortante, Oxonij gymnasium instituit, proposita mercede omnibus, qui publice bonas artes profiterentur. Quo multi doctrina clari confluxerunt docendi gratia. Hæc Polydorus. Non multo post addit idem nonnulla de ipsa Oxoniensi schola ejusque institutis, quæ itidem non possum hic omittere. Hæc statim à principio, inquit, tum divinarum humanarumq; literarum studiis, tum mira hominum in doctrinas incumbentium frequentia multò celeberrima esse cæpit: deincepsq; usq; eò floruit, ut jam facile cum quovis alio totius orbis gymnasio de nominis gloria certare posset. In qua scholastici ipsi, ut cujusdam religionis observatione à primo imbuti, ne utiquam minus animos bonis moribus quam literis excolunt. Habent enim cænobia magnifico apparatu constructa, multorumq; cum episcoporum, tum regum, hominumq; nobilium, ac fæminarum probatissimarum muneribus opulentissima, quæ collegia vocitant, quod eorum collegia eo loci collocata sint: quorum magistri sunt viri doctrina imprimis probati, & honesti. Igitur ibi cum abunde suppeditentur facultates, communiter vivunt, ac quotidie bene mane aut rem divinam faciunt, aut sacris intersunt, antequam ad rem literariam aggrediantur: atq; ita Deum cum primis venerantes

rerantes, sese castissimo simul vivendi genere & doctrinarum omnium studiis exercent, unde jugiter singulari pietate & eruditione viri, velut ex quodam totius orbis amplissimo disciplinarum theatro, existunt, qui tam pie quam utiliter, nunc docendo, nunc scribendo, mirum in modum rem Christianam juvant, celebrant, tuentur. Quemadmodum ex nonnullis, paucis quidem, nihil floret: qui omne vite curriculum ibidem sese molliter curando transigunt, qui malis exemplis juventuti plurimum interdum nocent. Quæ sane morum labes minime fieret, si illi qui etiam nunc nova indies singulos instituunt collegia, tandem aliquando certos darent scholasticis annos, ut aut docti suo tempore domum redirent, aut veluti asini ad lyram, ut dicitur, loco aliis relinquerent, qui valde multum possent in literis proficere. Hæc iterum elegantissimus Polydorus. Quæ pro dignitate expendere tamen non licet, cum ab instituto nimis alienū, & nunc propositum sit duntaxat in originem Academiae Oxoniensis, qualis illa facta est seculo nono, inquirere.

Eadem sanè de causa non est etiam, ut CANTABRIGIENSIS scholæ hic faciamus mentionem. Etsi enim apud Arnoldum Wion scribat Robertus de Remington: *Regnante Eduardo primo de Studio Grantbrig (illa est Cantabrigia) facta est Universitas sicut est Oxonia, per Curiam Romanam: adeoque possit cui videri non alienum esse ab hoc tempore: cum rerum in Anglia potitus sit Eduardus I in confiniis noni atque decimi seculi. Revera tamen loquitur autor ille de Eduardo Normannicæ stirpis id nominis primo, qui regnum adiit demum anno 1272, quo rege primum quod vocant Collegium ibi ex-* Arnold.
l. cit.

struxit Episcopus Eliensis. Cambden;
in Britan-
nia.

Nos, Britannia relicta in GALLIAS transfretabimus.

Ibi vero, & quidem Lutetiæ PARISIORVM, isthac ætate

K

jacta

jacta tum initia fuisse scholæ illius toto jam orbe celeberrimæ, magis certa est fide cognitum. Etsi enim unum alterumque esse sciam id qui neget, adeo multis tamen seculis atque adeo diversis gentibus id traditum est, ut illi consensui repugnare sit pene frontem ferire. Scilicet quamvis, ut de re vetusta, non idem omnes narrent, Caroli tamen Magni auspiciis scholam publicam Lutetiæ apertam esse, in id verò doctissimi quique consentiunt. Non abs re fuerit fortassis, quid eo de negotio referant unus atque alter, hic recitare. Georgius igitur Buchananus exquisiti vir iudicii, cum libro quinto Scotticarum rerum, ab Achajo primum Rege inter Francos & Scotos initam esse amicitiam, dixisset, secundam ejus amicitiaë causam hanc adducit: *Deinde etiam à Carolo Magno, qui Galliam non minus literis quam armis illustrare cupiebat, accersiti è Scotia qui philosophiam Lutetiæ Græcè & Latine docerent. Apud Scotos enim adhuc erant monachi, veteri disciplina nondum extincta, literis & pietate insignes. Quo è numero erat Joannes cognomento Scotus, sive Albinus, quod idem valet (Scoti enim se Albinos suâ lingua vocant) Caroli præceptor, qui plurima ingenii sui monumenta reliquit: è quibus nos (verba recito Buchanani) Rhetorica præcepta vidimus, cum inscriptione Joannis Albini. Clementis quoque Scoti, qui eodem tempore Lutetiæ literarum insignis professor erat, quadam scripta adhuc supersunt. Hæc Buchananus. Nonnulli Scoti tunc missos ab Achajo scribunt præter alios Mailrosium & Clementem; fuit autem fortassis Joannis cognomentum Mailrosius. Quæ ut vera sint, Albinum tamen sive Alcuinum, Caroli magistrum, aut Scotum fuisse, aut ex Scotia ab Achajo missum, quod scribit Buchananus, vix adducor ut credam. Quos enim equidem alios legi An-*

Buch. hist.
 Scot. l. 5. in
 Achajo.

Liddels
 præf. in
 St. Med.

gi, hi Anglum fuisse narrant. Certè S. Ludgerus popularis meus, idemque monasterii illius omnium in Saxonia antiquissimi, quod opido huic adjacens Ludgeri nomine usurpatur, conditor, uberius doctrinæ gratia ad Albinum audiendum Eboracum contendit, ut in ejus vita legitur. Ipse Albinus epistola quam ad Eadbaldum Episcopum Eboracensem conscripsit, Egbertum Archiepiscopum Eboracensem præceptorem suum profitetur. Eginharto locupletissimo utiq; testi diserte appellatur *Saxonici generis Britannus*. Ipsemet Egbertum magistrum agnoscit ut & Angliam patriam suam in epistola ad Carolum Magnum hisce verbis: *Date mihi exquisitioris eruditionis scholastica libellos, quales in patria habui per bonam & devotissimam Egberti Archiepiscopi industriam. Et si placeat sapientia vestra, remittam aliquot ex pueris vestris qui excipiant inde quæque necessaria, & revehant in Franciam flores Britannia: ut non sit tantummodo in Eboraco hortus conclusus, sed etiam in Turonica emissiones Paradisi.* Ex quibus verbis simul manifestum est, falli illos qui Alcuinum Bedæ discipulum profitentur: cum tamen etiam aliàs Alcuino non audiat Beda quam sacerdotis & doctoris eximii titulo. Egberti vero Auctor anonymus, is qui Anglicanam Bedæ historiam persecutus est, ita meminit: *Hic omnium liberalium artium ut ita dicam armarium, imo secretarium fuit, & nobilissimam Eboraci bibliothecam instruit.* Idem auctor, quisquis sit, homo certe non vulgaris doctrinæ & fidei, ab Offa Merciorum Anglorum Rege pacis causa ad Carolum narrat Albinum esse missum, atque inter alia hæc scribit: *Hic est Albinus, qui ut dixi pro pace ad Carolum directus, & ibi seu terra amantate, seu regis humanitate captus, resedit, magniq; apud eum habitus Imperialem animum (quantum ab aulicis curis vacabat) Dialectica Rhetorica ut etiam*

Eginh. in
vitâ Caro-
li Magni,

Appendix
ad Bedam

Astronomia composuit. Erat enim omnium Anglorum, quos quidem legeris, post beatum Adelmum & Bedam doctissimus. Arnoldus Wion l. V. ligni vitæ scribit, Albinum vel Alcuinum cognomento Flaccum natione Anglum fuisse, patriam Eboracensem, Monachum primum S. Petri Londinensem. Sed nec alius quis temere præter Buchananum notavit Albini prænomen fuisse Joannem. Attamen Joannem aliquem Scotum cum socio Clemente prima jecisse fundamenta Parisiensis scholæ, etiam alii testantur. Nec minus tamen etiam id certum arbitror: quicquid scholæ fuit à Carolo Lutetiæ conditum, illud deberi consilio potissimum Albini sive Alcuini, utpote cujus hortatu & eas quas supra laudavi scholas constituerit. Vita autem ille

Baron. ad ann. 804. functus est anno 804: quod ex Odoranno notavit eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum conditor Baronius. Quo iterum refellitur Buchanani narratio, si Achajus Rex, à quo ille missum scribit Albinum, anno demum octingentesimo septimo cœperit imperare, quod nonnulli docent: non item tamen, si Buchanani sequamur rationes.

*Vincen-
t. in Speculo
histor.*

Verum hæc scrupulosius hâc differere tædiosum fuerit atque inutile. Scribit autem Vincentius Belluacensis: Alcuinus de Roma Studium Parisios pertulit & transtulit, quod fuit illuc translatum à Romanis de Gracia, Hujus auctoritate idem & alii narrant. Ut autem profitear sententiam, ejus viri auctoritas in historia doctorum consensu perlevis est; utpote quam sine judicio tractasse res doceat.

*Script. vi.
in Caroli-
no p. 252.
edit. Fran-
cosuga.*

Nec tamen negaverim, aliquem Roma in magisterium potuisse accersiri. Imo discrete id narrat Auctor anonymus vitæ Carolinæ vetustissimus, quem P. Pithæo debemus. Dominus rex Carolus iterum à Roma artis Grammaticæ

& com-

& computatoria magistros secum adduxit in Franciam, & ubiq;
 studia literarum expandere iussit. Antè ipsum enim domnum
 regem Carolum in Gallia nullum Studium fuerat liberalium ar-
 tium. Itaque. Tantum non extrema tamen barbarie
 Romam tum laborasse, luculente docent epistolæ ejus
 ævi Pontificum quas edidit Gretzerus. Ne quidem in
 Italia tum quempiam mediocriter literatum in supersti-
 tibus monumentis reperire est, præter Paulum & Pauli-
 num Aquilegienses; quorum hunc artis Grammaticæ fuisse
 magistrum discere est ex tabulis Caroli Magni quas reci-
 tat Baronius ad annum 802, donati fundi Laberiani.

Adde ep;
 Leonis III.
 Papæ à nos-
 bis editas

Arnoldus Wion porrò narrat, Alcuinum Lutetiæ
 Parisiorum bonas literas professum, nec multo post à
 Carolo circa annum 792 gymnasium ibi conditum
 esse: Alcuino autem jam defuncto duos monachos ex
 Scotia mari trajecto sponte sua advenisse, Clementem al-
 terum, alterum Joannem Scotum: qui cum sapientiam
 se venalem habere, si mercedis loco victus atque amictus
 præberetur, publice clamarent, re ad Carolum delata, qui
 impense favebat literarum doctoribus, Clementem qui-
 dem Lutetiæ detentum, Joannem vero Scotum missum
 Ticinum in Italiam, docendarum literarum gratiâ. Idem
 nescio quis alius Annalium Arelatensium antiquus scri-
 ptor, apud Middendorpium, narrat: tantum in eo dissen-
 tit, quod ante adventum Alcuini contigisse id scribat non
 postejus mortem. Explicatius etiam idem addit: Cle-
 menti Carolum nobiles pueros instituendos commisisse in adibus
 publicis: Joanni vero in monasterio S. Augustini quod Ticini est
 darum locum, quo promiscue omnes discendi gratia confluentes ex-
 cipere: Alcuino vero in eundem usum Lutetiæ concessam Abba-
 tiam S. Martini, Polydorus Virgilius Officæ Merciorum

Arnold. l.
 5. cap. 95.

Middend.
 l. 6. de Aca-
 demis.

Pol. l. 4.
 pag. 77.

Polyd. l. 5.
sub finem.
p. 129.

regis gesta enarrans sic inter alia loquitur: *Carolus Magnus regem Galliarum missis legatis sibi amicum facere ac suorum simul benevolentiam reconciliare summopere studuit. Traditur unus legatorum fuisse Albinus sive Alchuius: quo suo favore Carolus duo gymnasia condidit, prout in vita Aluredi dicitur. Et vero ibi Polydorus rem hanc omnem prolixius hunc in modum est persequutus: Carolus Magnus Albinum seu Alchuinum ab Offa Merciorum rege, uti alibi est expositum, in Galliam missum concilianda amicitia causa, cum videret in homine plurimas esse literas, quamobrem merito ei honor esse habendus, ex legato hospitem fecit suum, ex hospite praeceptorum. Vetus Atheniensium, credo, imitatus exemplum, qui Gorgiam à Leontinis publice ad se missum, legationis munere defunctum, Athenis dezinuerunt, ejus capti eloquentia. Alchuius itaq; homo Anglus, in Gallia deinde moratus, Lutetia Parisiorum bonas literas profiteri cepit, eoque autore non multò post ipse Carolus in ea urbe primus gymnasium collocavit, & in Italia Ticini, quae nunc Pavia nuncupatur, alterum. Fuit is annus salutis nostrae circiter DCCXCII, cum duos ferunt monachos ex Hybernia, sive ex Scotia ut quibusdam placet, in Galliam delatos, se sapientiam venalem habere, magna voce restantes, mercedis loco cibaria & vestiaria duntaxat petiisse: & istorum alterum qui Clemens nominabatur, à Carolo Lutetia revertentem, eique ex omni ordine civitatis traditos juvenes in disciplinam; alterum vero in Italiam transisse, ac Ticini docuisse. Nannem id assignat quatuor Bedae discipulis, Rabano, Alchuius, Claudio, & Joanni Scoto. Sed utcumq; res se habeat, satis constat Anglos primos Lutetiae bonas artes publice docuisse, quandoquidem Alchuius & Joannes cognomento Scotus in primis inter Anglos doctissimi fuerunt. Cæterum quid horum verum quid falsum, non est meum dicere: rem vetustate dubiam sa-*

tius

rius est in medio relinquamus. Vnum est monendum, intolerabili errore à nonnullis Joannem Scotum hunc credi eundem cum Joanne Erigena Scoto, utpote cum is Hincmaro Rhemenfi Igomaro Lugdunensi, adeoque & Alphredo regi, aliisque coævus fuerit, jam declinante seculo nono.

Quemadmodum autem non Lutetiæ solùm sed & Vide Hist. Bononiens. sem & Pat. tavina. TICINI, ita & suis in urbibus conditas à Carolo scholas cum Bononienses tum Patavini jactitant, sed non tam annalium fide, quam vana fortassis antiquitatis affectatione. Quo certe ita olim, rudibus adhuc seculis, laboratum est istic, ut Bononienses non dubitaverint fingere literas Theodosii Imperatoris nomine de Academia Bononiæ instituenda: at tam ineptas & barbaras, ut vel puer hodie suboleat fraus *qui (ut ille ait) nondum erit lavatur.* Quo magis mirandum est, Bartolum ac Juris Canonici Glossatorem imo & Middendorpium illis ineptiis passos esse sibi imponi: quorum illos ut avi vitium, ita quid hunc possit excusare, haud apparet.

AT quæcunque fuerit origo Parisiensis scholæ, id certum est, à nostra Academiarum forma, isto quidem tempore & illam & Oxoniensem & omnes sive monasteriorum sive Episcopales scholas, longè abfuisse. Nec enim habuerunt tum illæ quidquam præter magistros liberalium quæ dicuntur artium: etsi conatus forte sit Theologiæ professionem jungere jam Carolus. In rei Memoriam etiamnum Rectorem Parisiensi scholæ semper ex ordine Philosophico præfici, auctor est ipsemet Joannes Filesacus Theologus Sorbonicus libro quo *Origenem Statutorum Facultatis Theologica Parisiensis* descripsit. *Rector novus*, inquit ille, *quovis anni quadrante eligitur, in festo natalitio, festo annun-*
ciationis

*citatiois Mariae, festo Ioannis & Dionysii. Eligitur autem à
 procuratoribus quatuor nationum ex Philosophis & Artium Magi-
 stris: quia sub primam institutionem Caroli Magni sola hæc Facul-
 tas in usum est recepta. Nulla ergo tum Theologiæ, nulla
 Artis medicæ, multo minus ulla aut Romani aut Pontificii
 Juris fuit professio. Porro & Liberalium ipsa illa Artium
 disciplina arctis literaturæ rudioris limitibus circumscripta
 fuisse videtur. Trivium videlicet potissimum, ut tum loque-
 bantur h. e. Grammatica Rhetorica & Dialectica. Quadri-
 vium tamen h. e. Arithmetica Geometria Musica & Astro-
 nomia rudimenta, quadam ex parte accessisse non negave-
 rim: cum Arithmetica magistrum à Carolo Roma esse ad-
 ductum jam supra audierimus: & canendi peritiæ studuisse
 Carolum, cum ex iis quæ Auctor anonymus vitæ Caro-
 linæ curaque Pithœi primum editus narrat de contentio-
 ne Gallicorum Romanorumque cantorum, & Romanis
 modulis in Galliam ejus auctoritate post Pipinum addu-
 ctis: tum hisce Eginharti verbis: *Legendi atq. psallendi disci-
 plinam diligentissime emendavit: erat enim utriusque admodum
 peritus. Fuisse vero eundem Carolum & reliquarum Qua-
 drivii artium amatorem magnum, idem testatur Eginhar-
 tus. Artes, inquit, liberales studiosissime coluit, earumque
 doctores plurimum veneratus magnis afficiebat honoribus. In
 discenda Grammatica Petrum Pisanum diaconum senem au-
 divit: in cæteris disciplinis Albinum cognomento Alcuvinum
 item diaconum, de Britannia Saxonici generis hominem, virum
 anacunque doctissimum præceptorem habuit: apud quem &
 Rhetorica & Dialectica, præcipue tamen Astronomiæ ediscenda
 plurimum & temporis & laboris impertit: discebat & artem
 computandi, & intentione sagaci siderum cursum curiosissime
 rimabatur. Cum eo autem fuerit animo Carolus, per
 sane**

Auct. vitæ
 Carol. pag.
 250. edit.
 Francof.

Eginh. in
 vitæ Caroli

sane est verosimile illud plane studiorum genus etiam scholæ illius curæ esse demandatum. Verum nulla tum in scholis Academici magistratus in discipulos jurisdictio. Nulla titulorum publica collatio. Nulla graduum (uti loquuntur) distinctio. Nulla denique immunitas auditorum. Quibus omnibus nunc potissimum Academiæ censentur.

Et tamen ne illud quidem Majoris ejusmodi scholæ rudimentum fortassis mansit diu integrum. Lupus sanè Ferrariensis post in Galliâ Abbas ep. i. ad Eginhartum scribit: *à Grammatica ad Rhetoricam & deinceps ordine ad cæteras disciplinas liberales (trivii scilicet & quadrivii) transire hoc tempore, fabula est.* Idem probro & vitio tum versum scribit literis operam dare. Audivimus item non multò ante conquirentes Gallicanos Episcopos in synodo Valentina Imperante Lothario, *intelligentia scripturarum vix extrema amplius vestigia reperiri.* Carolum tamen Calvum ætas isthæc ceu magnum eruditionis Mæcenatem coluit. Qua de re memorabilia cum primis sunt quæ ex Erico monacho scribit Cæsar Baronius ad annum 876: *Quid Hiberniam (inquit ille) memorem? contempto pelagi discrimine pene totam cum grege Philosophorum ad litora nostra migrantem, quorum quo quisque peritior est, ultero sibi indicis exilium, ut Salomoni sapientissimo famuletur ad verum.* Nec profecto negari potest, superfuisse etiam tum, in Gallia cum primis & Germania, eximia quædam per pauca licet ævi decora. Sed illos Parisiis doctrinæ aliquid accepisse, non videtur. Certe nusquam est traditum. Ad hoc omnis omnino sapientiæ, per Galliam sane, breve fuit & illud gaudium. Namque seculi quidem noni ultima ut & decimi initia perpetuis bellis, Normannicis præcipue & civilibus, vehementer

ter concussa sunt. Divitiæ præterea clericorum, & ex his nata luxuria, pene omnem ut virtutis ita & eruditionis curam apud clericos pariter plerosque & monachos extinxerunt.

NON equidem dixerim omnes scholas, cum in collegiis canonicorum tum in monasteriis, uno tempore concidisse, sublatamque subito omnem cum pietatem tum doctrinam. Quæ nonnulli haud dubitant profiteri. Ut enim GERMANICA duntaxat & quidem nobis vicinissima tangam, Albertus Stadensis Abbas ad annum nongentesimum sexagesimum primum loquitur in hæc verba: *Hos tempore Brema claruit Eilhardus vir spontanea paupertate clarus, Ecclesia prepositus, & regula Canonice custos, Tunc & SCHOLAS ECCLESIAE rexit Triadhelmus, qui fuerat magni Othrici Magdeburgensis discipulus. De Othrico ipsemet Crantzius cum de Alberto primo Magdeburgensi pontifice fecisset verba: Successorem habuit Othricum virum ea tempestate doctissimum, cuius doctrina fama celebris auditores etiam illius illustravit. Qui enim Othricum meritis audire præceptorem, aliquid sibi supra ceteros accepisse videbatur. Tam celebris fama virum illum ad Archiepiscopatum subvaxis. Fuerat scilicet ante etiam ille lector scholasticus in cœnobio Corbejensi. Idem Crantzius cum narrasset, Odincarum regii sanguinis nobilem Danum in Bremensi scholâ ab Adaldago Episcopo esse educatum, subiungit: Quippe apud insignes ecclesias ab antiquo docti viri fovebantur, qui publicas scholas sustinerent, priusquam publica literarum gymnasia, quæ nunc multa florent per Christianismum, erigerentur. Quæ res apud nostrates pene hesternæ est. Nam nulla est in Saxoniam publica schola quæ centesimum longe superet annum. Sed ea tempestate, quam nunc explicamus, valuit vetus Ecclesiarum consuetudo, ab usque Origene & Clemente, & præ.*

Alb. Stad.
in Chron.

Crantz.
Metropol.
l. 2, c. 27.

Crantz.
Metropol.
l. 3, c. 43.

& primis ecclesie doctoribus traducta. Idem porro Cran-
 zius de Bennone secundo qui per Henrici IV tempora
 Osnabrugensi Ecclesie prae fuit: *Qui cum scholis praefuisse*
apud Ecclesiam Hildesemensem (docebant enim illa aetate Scho-
lastici sacras literas, & habebant qui subdocerent in trivialibus)
clarum illi nomen ex doctrina & ex vite religione conciliabat
Imperatori Henrico. Scotum quendam scholasticis la-
 boribus Wirzeburgi praefectum, temporibus Henrici
 V, laudat idem Crantzius in *Saxonia* sua. Tritthemius et-
 iam in *Chronico Hirsaugiensi* Addagenium abbatem Span-
 heimensem prius scholae publicae apud Moguntinos praefuisse,
 multosque insignes discipulos produxisse eodem
 tempore, testatur. Quid est quod etiamnum seculo duo-
 decimo Paderbornae studia literarum sub nobili magistro
 Hermanno floruisse, prodat Helmoldus scriptor *ручьевъ*:
 laudetque idem Geroldum Brunsvicensis ludi, (trivialis
 tamen quantum videtur & quidem ejus qui ad S. Blasii
 Ecclesiam est,) gubernatorem? Post Helmoldum repetit
 idem Crantzius, memorans Vicelinum primum Lybe-
 censem Episcopum, adhuc juvenem a sacerdote quodam
 interrogatum, *legeritne Statium in Achilleide? proposuitque*
(inquit Crantzius) versus illius Poeta, quem cum expedire
non posset Vicelinus erubuit; abiitq; Paderburnam & ibi sub Her-
manno, docente apud Ecclesiam, vigilantius literis incubuit. Pro
 monasteriis porro loquuntur itidem scripta monacho-
 rum, qui a seculo nono vixerunt ad seculum usque tertium
 decimum. Quae profecto neque pauca neque inepta sunt.
 Vbi autem monachi illi doctrina imbuti nisi in suis scho-
 lis monasticis?

Metrop.
 l. 6, cap. 11

Quin tamen & rarae fuerint ea aetate scholae istae o-
 mnes, & a doctrina non multum instructae, nullum dubium

L a

habet,

habet. Quis enim dixerit, saltim à Canonicis illis scholas multum curatas, omni vita canonica exuta? Nempe qui ex prisco instituto vivendi ratione nihilo à monachis fere differebant; viventes sc. in uno claustro, habentesque commune dormitorium, refectorium, lectorium & similia; claustri repagulis solutis, regulaque conculcata, tantum abfuere non multò post à Canonica vitæ observantia, uti tandem nec erubuerint Seculares semetipsos appellare Canonicos, quasi tu dixeris Canonicos non canonicos. Eo autem est factum, uti & hodie maneant quidem priscorum officiorum tituli, sine re tamen atque inanes. Auctor est Middendorpius, in plærisque Canonicorum collegiis die dominico sacerdotem è regione scholæ stantem sic hodieque precari: *Benedicere digneris Domine hoc scriptorium famulorum tuorum, & omnes habitantes in eo, ut quicquid divinis scripturis ab iis lectum vel scriptum fuerit, operificent, per Christum Dominum nostrum, Amen.* Urgetur iusta indignatio recitare hic verba nonnulla Alberti Crantzii scriptoris Saxonicarum rerum luculentissimi, simulque prudentia & pietate eximii viri, qui & ipse collegio Canonicorum quod est Hamburgi Decanus præfuit. Iste, ait, *Archiepiscopus*, loquens de Vnwano Bremensi, ætate Henrici II Cæsaris, *primus omnium congregationes apud ecclesias cathedrales aliasq. ad Canonicam perduxit regulam: que antea quidem mixta ex monachis & canonicis, utraque conversatione turbata, degebat non vigeat. Qua occasione Fratres licentius de claustro egressi, mulierum consortia primo periebant absconsè, inde in majorem dissolutionem abierunt. Paulatim ergo defervescente in clero religione, apud ecclesias ex monachis Regulares Canonici, & ex his Seculares, nunc vocantur, canonici prodierunt. Quid autem ex hac deinceps*

Middend.
l. 5. de Aca.
domijs.

Crantz.
Metropol.
l. 4. c. 1.

inceps resolutione sit oriturum, quis novit? Interpretemur oro, vocabulum. Si canoⁿ est regula, Canonici sunt regulares. Quid fiet de Canonico Seculari, nisi ut regularis sit irregularis? aut, si id malimus, regularis sine regula? Erat is devotionis fervor sub sanctis patribus, ut inter Fratres ipsi etiam Pontifices visitarent, quod de hujus proximo legimus successore Libentio. Iam ventum est ad Regulares, ut Canonici dicerentur & essent: utinamque ibi perdurassent. Inferior inventus est gradus Canonicus Secularis: h. e. monstrum sine exemplo, Regularis sine regula, Canonicus sine canone. In similia verba erumpit vir optimus etiam alibi.

Metropol.
l. 8. cap. 50.

Sed quo primum tempore claustrum ruperint Canonici, non perinde certo videtur definiri posse, quoniam id ipsum non sit uno ab omnibus momento factum. In Germaniâ initium pessimi facinoris à Trevirensibus cœpisse, Ottone III imperante, auctor est Tritthemius in *Chronico Hirsaugiensi*. Argentinenses tamen tardius id imitatos, ac non nisi sub Henrico IV circiter, cum per dissensiones inter Imperatorem & Pontifices exortas, jus & fas omne perruptum, & ad cujusque libidinem & arbitrium plæraque translata, scribit vir doctissimus Christophorus Guillimanus opere de *Episcopis Argentinensibus*. Huic autem pene consentit Adamus Bremensis, ut & hujus descriptor Albertus Stadenfis, de *Canonicis Bremensibus*. Scribit autem Adamus quidem in vita Bezelini Albertus verò ad annum 1042 in hæc verba: Anno Archiepiscopi (is erat Bezelinus) penultimo domus S. Petri Brema^e conflagravit: ejusq; flamma incendiis claustrum cum officinis, urbem cum ædificiis omnibus consumpsit. Veterisq; habitaculi nullum remansit vestigium. Ibi sacri thesauri Ecclesia, ibi libri & vestes, ibi omnia ornamenta consumpta sunt. Ex illo tempore Fratribus, qui ante canonicè vixerant, extra

Guilliman.
Hist. Argentin.
Episcopi
in vita
Conradi
IV.

l. 3

claustrum

claustrum vagantibus, Regula sanctorum patrum per multa prius secula studiosè conservata, primo negligentius haberi cœpit, deinde funditus abjecta consenuit. Annales quoque Hildesheimenses eodem plane anno 1042 & Hildesie claustrum incendio periisse narrant, Azelino Episcopo: eaque occasione & ibi tum vivendi canonica instituta corruisse. Vereor tamen ne quis error in hos annales ex Bremensibus irreperit. De Bernhardo Paderbornensi, qui vixit ætate Friderici II Cæsaris, verba faciens Crantzius: *Sub hoc, inquit, Pontifice in Ecclesia Paderburnensi adhuc observantia Regularis inter Canonicos viguit: & sub eo commutatio facta videtur de Regulari observantia ad statum Canonicorum Secularium. Paulo post: Idem arbitror factum per ceteras ecclesias. Sed Pramonstratenses, præterquam in Magdeburg, suam regulam tenuerunt in Havelberga Brandenburg & plarig, aliis. Mitto nunc aliarum Ecclesiarum Canonicos: utpote quum illa circiter ætate passim terrarum à præscis moribus Canonicos abiisse, penè sit notum.*

Crantz.
Metropol.
l. 7, c. 5.

Decret. p.
r. caus. 12.
q. 1, cap. 3.

Vide l. 5.
Decret.
tit.

Certè operam lusit bonus Gratianus, Decreto suo inferens illam ex seculo IX Eugenii secundi & Leonis IV Papæ constitutionem, factam in Synodis Romanis: *Necessaria res exigis, ut juxta ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacarent. Itaq; omnibus unum sit refectorium ac dormitorium seu cetera disciplina ad usus clericorum necessaria.* Similiter non possumus quidem non laudare Concilii Lateranensis, ut & Innocentii III Papæ, itidem in Concilio generali latum decretum, non minùs atque aliud ejusdem notæ Honorii III, quæ bono sane consilio Raimundus de Pegna forti l. quinto tit. V. *Decretalium* inseruit, & auctoritate sua roboravit Gregorius nonus Papa seculo tertiodecimo. Attamen ne ita quidem effectum

effectum aliquid est quod merito laudes: rem ipsam non qua par erat severitate urgentibus Papis, & Episcopis Canonicisque in alia plane imò aliena intentis. Fortassis tamen non abs re fuerit illa hic recitasse, saltem ut appareat, quænam utilitas publica & vis honesti illis etiam temporibus expresserit. Concilii itaque Lateranensis canon hic est: *Quoniam ecclesia Dei, sicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque Cathedralium ecclesiam magistro, qui clericos ejusdem & scholares pauperes gratis doceat, comperens aliquod beneficium prabeatur. Pro licentia verò docendi nullus precium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis, ab eis qui docent, aliquid querat; nec docere quenkumque (qui sit idoneus) petita licentia illis interdicit. Qui autem contra hoc venire presumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, ut in ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nixitur impedire. Unde obiter colligere est, isthoc ævo non tantum scholam Episcopalem nullam impensis communibus esse habitam, sed ne quidem admissum qui doceret nisi soluto pretio. Sed & Innocentius III in Concilio generali ita pronuntiavit. *Quia nonnullis propter inopiam & legendi studium & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi concilio pia fuit constitutione provisum, ut per unamquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui gratis ejusdem institueret ecclesia clericos aliosque scholares pauperes, aliquod comperens beneficium praberetur, quo & docentis relevaretur necessitas, & iter pareret discipulis ad doctrinam. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime observatur, nos predictum roborantes statutum adicimus, ut non solum in qualibet Cathedrali ecclesia, sed**

sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituantur magister idoneus, à Prelato cum Capitulo, seu majori ac saniori parte Capituli, eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum gratis in Grammatica facultate & alios instruat juxta posse. Sane Metropolis ecclesia theologum nihilominus habeat qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Adsignetur autem cuilibet magistrorum à Capitulo prius præbende proventus, & pro Theologo à Metropolitanano tantundem, non quod propter hoc efficiatur Canonicus, sed tamdiu reditus ipsos percipiat, quamdiu perseveret in docendo. Quod si forte de duobus Ecclesia Metropolis graveatur, Theologo juxta modum prædictum ipsa provideat, Grammatico vero in alia ecclesia suæ civitatis, sive diocesis, quæ sufficere valeat, faciat provideri. Hæc Innocentius. Quibus præter alia discimus etiam, non cuidam Canonico docendi munus tum fuisse ut ante impositum, sed alii alicui, & mercede quidem sic satis exigua. Verùm præstat & Honorium audiamus. Super specula &c. volumus, & mandamus, ut statutum in Concilio generali de magistris Theologis per singulas Metropoles statuendis inviolabiliter observetur. Statuentes ut, quia super hoc propter raritatem magistrorum se possent forsitan aliqui excusare, ab Ecclesiarum Prelatis & Capitulis ad Theologicæ professionis studium aliqui docibiles destinentur. Qui cum docti fuerint, in Dei ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti: ex quibus postmodum copia possit haberi doctorum, qui velut stelle in perpetuas æternitates mansuri ad justitiam valeant plurimos erudire: quibus si proprii proventus Ecclesiastici non sufficiunt, prædicti necessaria subministrent. Docentes vero in Theologica facultate, dum in scholis docuerint, & studentes in ipsa, integre per annos quinque, percipiant de licentia Sedis Apostolicæ proventus præbendarum & beneficiorum suorum,

non obstante aliqua contraria consuetudine vel statuto, cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes.

Hæc illi. Nos nihil addimus, quoniam latius hæc persequi non est propositi nostri. Tum vero jam ante satis ostensum est, cum Episcopaliū tum monasticarum scholarum ejusmodi mores nostris Academicis institutis, quæ nunc illustrare nobis est consilium, valde fuisse dissimiles. Sufficit hic annotasse, omnes istas scholas post annum millesimum sensim ubique terrarum defecisse; in otium & luxuriam prolapsis cum monachis tum canonicis. Et vero ne in cœnobiis quidem scholæ priscæ posthac restitutæ sunt in integrum: quamvis in illam laudem successerint seculo decimotertio Mendicantium novi ordines.

Ad TERTIUM igitur illud & Academicum scholarum genus revertendum nobis est. Ac de Ticinensi quidem, quam & ipsam Carolus creditur condidisse, nihil quod ad illam pertineat ætatem, memoratum invenio. In PARISIENSI scholæ primis temporibus liberales solum artes doceri solitas, ante audivimus. Illis accessit deinde Theologica professio. Quod tamen quo tempore primum, aut quo Rege, factum sit nemo dixerit facile: ipsi Parisienses ignotum id sibi confitentur. Joannes File-

Filef. libr.
deorig. stat.
tutor. Fac.
Theol.

sacus Doctor Sorbonicus, qui non ita pridem diligentissime statuta Parisiensis Theologicæ Facultatis singulari libro est persequutus, originem rei sibi incompertam, non diffitetur. Alibi scribit in hæc verba: *Perexigua fuerunt (fateor) ejuscemodi initia, sed ubi ad Capetiorum gentem Gallicum imperium pervenit, & Academia & Facultas Theologica planè ex ephebis excessit: Philippo Augusto rege etiam remotissimas gentes in sui amorem & admirationem pellexit. Atqui ad Capetanos demum respublica Galli-*

M

cana

cana seculo decimo devenit: Philippus Augustus autem rerum per Galliam est potitus ab anno 1180 usque ad annum 1223. Sane circa illa seculi duodecimi ac tertiidecimi confinia, Lutetiam Parisiorum ex omnibus pene Europæ regionibus innumeros discendi causa confluisse, certissimum est. Videatur duntaxat *caput septimum Historiæ Occidentalis* Jacobi de Vitriaco, quo ille de diffidiis studiosorum Parisiensium, malisque & horum & magistrorum moribus conqueritur. At vero etiam ante illam Philippi Augusti ætatem, integro seculo duodecimo, Parisiensem scholam studiis fuisse florentissimam, facile ostensu est, ex laude eorum qui tum & Philosophiam &

Filef. lib.
cit.

Theologiam sunt professi. Recte enim Filefacus: *Qualis fuerit Theologica facultas sub Ludovico Philippi Augusti patre, ex iis qui tum erant clarissimis Theologis perspicuum est. Agmen ducit Anselmus Landunensis, quem sibi præceptoris fuisse in Theologia testatur Petrus Abalardus epistola prima. Huic successit Guilielmus Campellensis. Docuit & ipse sibi Abalardus. Gilbertus quoque Porretanus magister Theologicae scholæ Parisiis aliquando fuit, teste Henrico Gandavensi. Petrus Lombardus alias Novariensis Petri Abalardi discipulus, qui non pauca demptis navis ex theologicis tractatibus præceptoris sui Abalardi mutuatus est, in idem Theologica scholæ Parisiis præfuit, teste eodem Henrico Gandavensi. Quanquam verò usque adeo floruerint res studiorum sacrorum Parisiis jam tum illa ætate, non dubitavit tamen idem Filefacus in hæc verba scribere:*

Filef. l. cit.
p. 21.

Philippo Augusto rege, nulla aut pauca leges, ut nec solennes ritus & formulæ ad curriculum Theologicum emeritendum, vel Doctoralem lauream adipiscendam. Sed ut ego arbitror, prout quisque in rerum Theologicarum cognitione sub Theologis qui publi-

publicas habebant scholas, profecisset, communi velut auditorum consensu, ad libros Veteris aut Novi Testamenti exponendos sese accingebat: quod ex Petri Abalardi epistola prima colligi potest. Idem non multo post ita loquitur: *Ea vero isto aeo* (Philippi scilicet Augusti regis) *cura primo fuit ut qui Magistri & Doctores haberi vellent, Sacram Scripturam interpretari: non quod ex ingenio aliquos de rebus Theologicis tractatus non intersererent: ut de Abalardo & ceteris supra visum est. Item: Cum scoli quidam & qui vix theologiam degustassent, illud publicum docendi munus astro sibi arrogarent, doctorum melioris notæ qui tum erant iudicio, Ordo ille Theologicus formam legitimæ societatis tum primum habere cepit. Hanc leges nonnullæ scriptæ ab ipsis, & quidem ante annum recentissimum supra millesimum: quod ex usrog. codice MSS. nostrarum legum tum antiquiore tum recentiore firmari potest. Hæc Filelacus. Quibus si fides adhibenda est, (non possumus autem non adhibere,) igitur seculo demum terdecimo circiter Collegium Theologicum Decano constituto cojit Parisiis: tum demum, à Theologis quidem, & Gradus Magistrales aut Doctorales cœperunt conferri: primum quoque tum Examina atque Tentamina varia sunt instituta. Vno verbo: isthoc primum seculo cœpit Lutetiae condi aliquid in modum nostræ quam nuncupamus Theologicæ Facultatis. Si autem ibi tum primum illa cœpit, alibi ante non cœperit, in Europa quidem. Nam ea quidem ætate nulla alia celebrior schola Theologica, imo vix ulla alia uspiam exstitit.*

Theologicam Scholam Philosophica Artiumque, Parisiis quidem, antiquitate superat: nullo tamen indicio probaveris, in nostrum Academicum morem etiam hanc formatam esse ante seculum tertiumdecimum. Constat

autem, jam seculo etiam priore solito subtilius philosophari Parisiis cœptum, per Petrum Abælardū, Gilbertum Porretanum & alios. Quorum disciplina cū fuisset usus summæ nobilitatis vir Otto Frisingensis Episcopus, primus (quod equidem sciam) Germanorum noviter tunc institutæ Philosophiæ monumentum aliquod posteritati reliquit. Porro Civilis & Canonici Juris studia vix ante seculum decimum tertium Parisiis fortassis agitata sunt. Et vero Juris quidem disciplina ne potuit quidem multo ante ibi exerceri, quoniam Irnerio demum & Gratiano ipsa met Bononia renovationis suæ originem debet.

Non etiam qui Medicinam ibi antehac docuerit quisquam veterum memoratur. Ipse ille qui in epitaphio audit

Vide Gab. Naud. de Antiq. schol. med. Parisiæ, pag. 33. *Physicus excellens Hugo, pietate refulgens; obiitq; Anno millesimo bis centum sed minus uno laudem nullam invenit à magisterio Artis, sed duntaxat ab eo quod Parisiis mortem non sustulit (h. e. non passus est) esse minacem, & Quadrivium docuit.*

Vt proinde Artem ipsam Medicam non docuerit Obizo, sed duntaxat fecerit illam Parisiis. Saltim num docuerit incertum est. Egidium Corboliensem, cujus de Vrinis & Pulsibus poëmata haud inconcinna etiamnum superant, & ætatibus aliquot magno in pretio fuere, Artem Parisiis docuisse per est verosimile, sed illius vita in tertium decimum usque seculum excurrit. Circa cujus

Rigord. in Chron. *initia quatuor, quas appellamus hodie Facultates, Parisiis jam floruisse, vetat nos dubitare Rigordi ejus temporis chronographi Parisiensis testimoniis: ut qui ad annum millesimum ducentesimum nonum disertis verbis annotaverit, non solum de Trivio & Quadrivio, verum & de questionibus Juris Civilis & Canonici, & de ea Facultate que de sanandis*

mandis corporibus & sanitatibus conservandis scripta est, plenam & perfectam doctrinam inveniri. De Theologica schola extra controversiam est. Tum etiam temporis honores Magisterii solennes in Medico pariter & Philosophico ordine conferri Parisiis coepisse, manifestum est ex Bulla Gregorii Noni Papæ, quam ille Parisiensibus anno istius tertii decimi seculi trigesimo primo concessit. Verba Bullæ, qualia Gabriel Naudæus, ille Parisini *Flos delibutus populi, suadeque medulla*, elegantissimæ de Antiquitate scholæ Medicæ Parisiensis dissertationi inseruit, hæc sunt: *De Physicis autem & Artibus Cancellarius promittet, bona fide examinare Magistros, & non nisi dignos admittens repellat indignos.*

Naud. lib.
cit. pag. 180.

Isthac vero ætate haud temere reperias ullam, quæ jam tum quatuor Facultatibus istis fuerit instructa, præter unam hanc Parisiensem. Ut proinde videatur merito pronunciari posse, seculo demum tertio decimo Academias nostras originem suam debere, & inter omnes, antiquitate antecellere Parisiensem. Meretur tamen observari: per Honorium III Papam, circa annum seculi illius vicesimum, Civilis Juris disciplinam Parisiis lege publica esse vetitam. *Firmiter interdicitur & districtius inhibemus, inquit, ne Parisiis vel in civitatibus seu aliis locis vicinis quisquam docere vel audire Jus Civile presumat. Et qui contra fecerit, non solum à causarum patrocinio excludatur, verum etiam per Episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur.* Ad eò severo igitur edicto decessisse iterum non nihil studiis Parisiensibus, quo minus nostro more fuerint perfecta, fatendum videtur.

Cap. super
Specula
tit. de pri-
vileg.

Cæterum primâ Academiarum origine jam detecta, possumus forte non injuria quiescere. Ne quid tamen in nobis desideretur, addemus nonnihil & de BO-

NONIENSI & de Salernitana schola, quæ Italicarum omnium sunt vetustissimæ. Sane multum lucis hæc narratio dabit iis quæ jam tum attulimus.

Host. c. i.
extr. de
Testam.
n. 2.

Ac Bononiæ quidem primò omnium videtur Schola quædam fuisse liberalium Artium: saltim literatoria quædam. Ferunt enim Irnerium Ravenna, ubi artes illas profitebatur, Bononiam eodem fine evocatum, ibique super vera significatione vocis *As* cum aliis magistris contentione ipsi nata, tractum ita demum ad Romani Juris disciplinam. Cardinalis certè Hostiensis initio seculi tertii decimi scripsit: *As, id est duodecim uncia. As etiam quandoq; ponitur pro obolo: propter quod verbum venit Bononiam Studium Civile, sicut audivi à Domino meo.* Dominus autem ille est Azo, Lucerna Juris suo ævo habitus appellatusque. Hujusmodi scholæ originem à Theodosio Cæsare vulgo accessi inepte ficta quadam tabula, jam ante diximus. Cæterum Jus Civile Romanum primus ibi docere cœpit Irnerius: ceu omnium consensu vulgo traditur. Quod tamen passim itidem creditur, ita institutum esse à Lothario Cæsare, id à vero esse alienum aliàs fortassis prolixius demonstrabimus. Id certum est, Juris Civilis Romani disciplinam, ipso jam tum seculo duodecimo, Bononiæ magno auditorum concursu publica ex cathedra docuisse, non Irnerium duntaxat, sed & Jacobum de Porta Ravennana, Jacobum Balduinum & Azonem: ne quid dicam de Bulgaro, Martino Gosio, Hugone de Porta Ravennana & aliis, qui tum itidem stipendio publico Bononiensium docuerunt. Eodem vero tempore & Jus Pontificium, non tantum per Gratianum monachum anno 1151 in cœnobio Felicis & Naboris conscribi isthac in urbe cœpit, sed cathedram quoque & doctores statim est naclum, jam tum Eugenio

Vide lib.
de Origine
Jur. Germ.
cap. 21.

genio Pontifice, non minore discentium applausu si non
 majore. Ea sane Vtrumque Jus audientium fuit frequen-
 tia, ut Fridericus primus Cæsar, in publicis regni Italici
 comitiis, ex consilio omnium Ordinum, regiminis scho-
 lastici novam formam instituere sit adductus. Decem
 millia studiosorum jam ætate Azonis Bononiæ vixisse, te-
 stis locupletissimus est ipsemet Odofredus.

Auth. Vi-
 ta Gratiæ
 ani.
 Vide Auth.
 Habita Co-
 ne fil. pro
 patre,

Quemadmodum habuerit sese ibi tum temporis Philo-
 sophiæ atque Artium quas appellant disciplina, non per-
 inde constat. Illa tamen fuit in existimatione, ut Fridericus
 II Cæsar, circa annum seculi tertii decimi vice simum, sua
 cura & sumptu libros Aristotelis aliorumque Philosopho-
 rum de Græco partim partim de Arabico Latine versos,
 huic uni Bononiensi Philosophicæ Scholæ obtulerit &
 quasi consecraverit. Integra epistola Cæsaris reperitur in
 opere epistolico Petri de Vineis, Cæsarei tum Cancellarii,
 ad exemplum Variarum Cassiodori, quantum conicere
 est, in unum collecto. Ejus illam partem quæ huc maxime
 facit, non possumus non recitare. *Post regni verò nostri
 curas assumptas, quanquam operosa frequenter negotiorum
 turba nos distrahat, & civilis sibi ratio vendicet sollicitudinis
 nostre partes, quidquid tamen temporis de rerum familiarium
 occupatione decerpimus transire non parimur otiosum: sed
 totum in lectionis exercitatione gratuita libenter expendimus,
 ut anima clarius vigeat instrumentum in acquisitione sci-
 entia, sine qua mortalium vita non regitur liberaliter. Dum
 librorum ergo volumina, quorum multifarie multisq; modis di-
 stincta chirographa vestrarum armaria divitiarum locupletant,
 sedula meditatione revolvimus, & accurata contemplatione
 pensamus: compilationes variae ab Aristotele aliisq; Philosophis,
 sub Græcis Arabicisq; vocabulis antiquitus edita; in Sermocina-
 libus*

Petr. de
 Vin. l. 3.
 epist. 69.

libus & Mathematicis disciplinis, nostris aliquando sensibus occurrerunt: quas adhuc originalium dictionum ordinatione confertas, & verustarum vestium, quas eus aetas prima concesserat, experimento contactas, vel hominis defectus aut operis ad Latinam linguam notitiam non perduxit. Volentes igitur, ut veneranda tantorum operum simul autoritas apud nos, non absq; commodis communibus, vocis organo traduce innotescat: ea per viros doctos, & in utriusq; lingua prolatione peritos, instanter iussimus, verborum fideliter servata virginitate, transferri. Quia vero Scientiarum generosa possessio in plures dispersa non deperit, & distributa per partes minorationis detrimenta non sensit, sed eo diuturnius perpetuaq; senescit, quo publicata facundius se diffundit: huiusmodi celare laboris emolumenta nolimus, nec aestimavimus nos eadem retinere jucundum, nisi tanti boni nobiscum alios participes faceremus. Considerantes veruntamen, quorum conspectibus, quorumq; iudiciis operis caepi primitiae possent decentius deputari: ecce vobis potissime velut Philosophiae praeclaris alumniis, de quorum pectoribus promptuariaz plena fluunt, libras aliquos, quos curiosum studium translatorum lingua non potuit fidelius instruere, consulte providimus praesentandos vel destinandos. Vos igitur viri, qui de cisternis veteribus aquas novas prudenter educitis, qui fluentia melliflua sitientibus labiis propinatis, libros ipsos, tanquam xenium amici Caesaris, gratanter accipite: & ipsos antiquis Philosophorum operibus, qui vocis vestrae ministeriis reviviscunt, quorumq; nutritis famam dum dogmata sternitis sapienter, ut expedit aggregantes, eos in auditorio vestro, (in quo gratia virtutum fructificat, erroris rubigo consumitur, & latentis scripturae varietas aperitur) cum mittentis favore communiti, et claris transmissi operis meritis persuasi, ad communem utilitatem studentium, & evidentis fama nostrae praeconium, publicetur.

Hæc

Hæc omnia Cæsar Fridericus. Quæ, quamvis prolixiora nonnihil, adduximus eo libentius, quod simul doceant beneficio literati Cæsaris illius debere seculum istud resuscitata Philosophiæ omnis studia. Hactenus nimirum Aristotelis aliorumque scripta Philosophica & Mathematica longè paucissima viderat Latinus orbis: at ex eo multo plura, cum primis de Arabico versa, in scholas translata sunt. Quo effectum, ut bonæ artes novam plane & hactenus insolitam faciem acceperint: involantibus quasi in recenter versos illos libros cum aliis tum præcipue Dominici & Francisci sacris agminibus.

Vt autem quasi in viam ex diverticulo redeamus, ante seculum tertium decimum fortasse nec Medica ars Bononiæ doctores invenit. Certe qui scriptis antehac ibi inclaruerit, nemo memoratur. Verùm illo tamen ipso seculo Artem hanc, magno auditorum concursu, ibi docuerunt Thaddæus Florentinus, Petrus Aponensis, Gentilis Fulginas, & nisi fallor Turrisanus sive Drusianus; celeberrimi nominis magistri, quique æternis scriptis simul Artem illustraverunt, adjuti etiam ipsi paucis quidem Hippocratis & Galeni libris, compluribus tamen Arabum Medicorum Philosophorumque monumentis, quæ univèrsa tum primum fuerunt Latine versa.

Etsi autem usque adeo floruerit tunc Bononiensis Schola, Theologiæ tamen Professoribus fuit destituta usque in annum 1362, quando Innocentius id nominis sextus Papa Theologiæ docendæ licentiam eximii muneris vice indulfit. Quo apparet, quam serò perfectionem suam nacta sit ipsa illa omnium celeberrima Schola, & quæ cum numero Professorum tum opulentissima dote (numerat enim subinde, & numeravit ante hos decem annos, Professores centum viginti sex, & in his Vtriusq; Doctores

Vide Si-
gon. l. 34
histor. Bo-
nienſis

Middend.
l. 4.

res Juris quadraginta novem: ferturque, à Senatu Bononiensi quotannis in Professorum salaria quadraginta prope coronatorum millia expendi) ut alia nunc taceam, nulli hodie temere est secunda, Germanicas autem omnes longo superat intervallo.

Sed de Bononiensi Schola satis fortasse diximus. Certe ut plura adferamus non patitur propositum. SALERNITANA vetustate quidem Bononiensi non cedit, imò fortassis eam superat, splendore vero & institutis docendi eam plurimis sequitur passibus, minime omnium assequitur. In vicino urbi illi cœnobio Cassinensi à S. Benedicto usque scholam habitam monasticam, verisimile quidem est vel ex iis quæ ante diximus in universum de id generis phrontisteriis; viris tamen doctis, perinde ut Fuldam & Corbejam nostram, claruisse illum locum, utut opulentissimum, haud temere probaveris. Seculo autem undecimo habuit Constantinum hominem Afrum: quem post triginta novem annos studiorum gratia peregrinationibus per Asiam universam, sub Muhammedanorum imperio doctrinæ omni genere florentem, exactos, patria profugum Salerno primò inde inter monachos cœnobii, exceptum ferunt. Et sanè ille Desiderio Abbati suo, qui post Victor III Papafuit, circa annum sexagesimum post millesimum, haud pauca Medici argumenti ex Arabico Latine versa, (utut hoc plærumque dissimulet, sibi arrogans ea quæ Isaaci Aben Amram ludæi aliorumque esse clarissimum fit, si utriusque scripta contenderis) dedicavit. At vero jam tum in ipso Salerni opido scholam aliquam sive Medicam sive aliam fuisse institutam, nullum indicium nobis superest. Occasione tamen operum Medicorum à

Arnold.
Wion. l.
x ligni vi.
ca 6, 98.

Con:

Constantino editorum, per est verosimile, excitata ibi potissimum Artis studia. Etenim viderat quidem hactenus Latinus orbis libros aliquot Medicos partim Latine exaratos, partim ex Græco in eandem linguam translatos, per paucos tamen eosque non magni pretii. Cujusmodi maximè scriptis sua ætate fuerit instructa Italia, colligere est ex sermone Cassiodori, quo Monachos suos ad divinas humanasque lectiones manuducit.

Cass. l. di-
vinar. leg
tion.

Quod si vobis non fuerit, inquit, Græcarum literarum nota facundia, in primis habetis Herbarium Dioscoridis, qui herbas agrorum mirabili proprietate disseruit atque depinxit. Post hæc legite Hippocratem atque Galenum Latina lingua conversos, i. e. Therapeutica Galeni ad Philosophum Glauconem destinata, & Anonymum quendam, qui ex diversis auctoribus probatur esse collectus; deinde Cælij Aurelij de medicina, & Hippocratis de herbis & curis, diversosque alios de medendi arte compositos; quos vobis in Bibliotheca nostra sinibus reconditos Deo auxiliante derelinqui. Hæc Cassiodorus in opere illo: quod hactenus misere per particulas dissectum in lucem prodiit, facile tamen restitui in integrum poterit, & restitui summo jure promeretur. Cum nemo itaque pene Latinorum Græcam linguam intelligeret, & Latine scripti libri Medici non nisi rarissimi invenirentur, hactenus quidem Medicæ artis studia ex dignitate coli haud potuerunt. At post Constantini operam facilius id effectum fuit, præsertim eo loci ubi scripta ipsius omnium commodissimè haberentur. Tum demum itaque, & hac quam diximus occasione, nata Salerni videtur schola quædam Medica. Sane cœpisse jam illam circa annum millesimum centesimum, haud injuria forte dixeris, attendens, quam severa lege Rogerius primus Siciliæ utriusque

Vide Cons
tit. Sicul.

lib. tit. 34.
leg. 1.

rex & Salerni Princeps, rem medicam facere iusserit. Seculo certe duodecimo Schola isthac celeberrimæ fuit famæ, imo in occidentali hoc orbe unicæ. Sub finem ejus enim communi Scholæ istius magistrorum consilio, scriptus est libellus ille pœticus *de Conservanda valetudine*, in gratiam Roberti Normanniæ ducis, qui tamen, quod sibi regiam Angliæ dignitatem vindicaret contra Guilielmum Rufum fratrem, Anglorum rex audivit. Eodem tempore circiter Ægidius Corboliensis in opere, quod in Parisiensium gratiam *de Compositorum medicamentorum virtutibus* itidem versibus lusit, gravi censura in Salernitanos animadvertibat, quod nullo facto discrimine, quibuslibet ad rem medicam admissis, concederent

Vide
Naud. de
Antiquit.
schol. med.
Paris. p. 22.

*Nondum maturas Medicorum surgere plantas,
Impuberes pueros Hipocratica tradere jura,
Atq; Machaonias sancire & fundere leges:
Doctrina quibus esset opus ferulaq; flagello,
Et pendere magis vetuli doctoris ab ore,
Quam sibi non dignas cathedra presumere laudes.*

Paulò post conditæ sunt à Friderico II Cæsare præclaræ illæ leges de re Medica universa, quæ liquidò ostendunt, præter reliquas Medicinæ partes etiam illam quæ manu medetur Salerni magistròs suos accepisse: nec rem Anatomicam fuisse neglectam: Artem vero omnem ex Hippocraticis usque fontibus petitam esse. Et verò ornaverunt Scholam hanc Joannes Platearius, cujus est liber *Circa instans* vulgò dictus, Joannes de Mediolano præcipuus auctor libri *de Conservanda valetudine*, Saladinus de Esculo, Joannes de S. Paulo, Guilielmus Placentinus, Hieronymus Balduinus, Benevenutus Graphæus de Jerusalem, Franciscus Alphanus, Rogerius, Joannes & Gualtherus
Saler-

Vide Ren.
Morzi
proleg. in
schol. Sal.

Salernitani. Quatuor magistrorum in chirurgia Salernitanorum libros Oxoniæ reperiri, memorant bibliothecarum scriptores. Ejusdem scholæ videtur & Warmipotus fuisse, qui vulgò Gariopontus audit. Simon quoque Januensis inde fortassis prodiit, qui tamen Nicolai IV Papæ egit archiaturum. Nicolaum, cujus Antidotaria celebri olim fama in Usu Medicis fuerunt, isthuc pertinere, certius est.

Jamef. in
Ecloga
Oxon.

Non possum hic omittere quæ de Nicolao illo omni- que Salernitana Schola memoravit Christophorus de Honestis Florentinus, quem circa annum Christi 1380 vixisse, colligas ex eo, quod Thomam de Garbo passim laudet magistrum suum. *Intelligendum est, ait ille, quod Nicolaus (qui etiam duo Aromataria composuit utili sermone, quæ ambo communiter habemus in usu) fuit Medicus diu exercitatus in Practica, & in Naturali ingenio, natione Salernitanus, plenus divitiis & ex nobili sanguine procreatus. Fuit autem temporibus suis primus. Et non est longum tempus elapsum, cum in dicta civitate Salerni, digna ac clamosa fama per orbem, vigeat fons scientiæ, & maxime Practicæ medicina. Ibi enim florebat Studium principaliter, sequendo sententiam Galeni tanquam principis medicorum, ejus libros legendo & utiliter declarando, licet hodie fugiantur. Hæc Honestus, & recte quidem. Ex quo enim Arabum libri in Latinum orbem transiere, parùm attento Hippocrate & Galeno, in scholas Avicenna, Rasis, Mesue, & Serapion penetraverunt: nec Hippocratis aut Galeni libri vulgò in manibus relictæ, præter paucos quos Articella dicta comprehendit.*

Honest.
præfat.
commentarior.
in
Antidot.
Mesue.

Licet autem fortassis etiam hic recitare, quas modo laudavimus Friderici Cæsaris leges, ut eo rectius Scholæ illius Medicæ dignitas fiat conspicua, etsi earum magnam partem jam ante aliquando hoc in loco adduxerimus. Vi-

Vide Con-
stit. Sicu-
lar. 1. 3.
tit. 34.

detur sane & panegyris hæc ipsa Medica exigere jure quodam suo, ut publica voce recitentur leges illæ, quæ de Arte facienda & docenda omnium hodie sunt antiquissimæ. Prima itaque lex hæc est. *Utilitati speciali prospicimus, cum communi saluti fidelium providemus. Attendentes igitur grave dispendium & irrecuperabile damnum, quod posset contingere ex imperitia Medicorum, jubemus nullum Medici titulum pretendentem audere praticare aliter vel mederi, nisi Salerni primitus & in conventu publico, Magistrorum judicio comprobatus, cum testimonialibus literis, de fide & sufficienti, tam Magistrorum quam Ordinatorum nostrorum, ad presentiam nostram, vel nobis à regno absentibus, ad illius presentiam, qui vice nostra in regno remanserit, ordinatus accedat, & à nobis vel ab eo medendi licentiam consequatur: pœna publicationis bonorum, & annalis carceris imminente his, qui contra hujusmodi nostræ Serenitatis edictum imposterum ausi fuerint praticare. Lex altera ejusdem Cæsaris ita sonat. Quia nunquam sciri potest scientia Medicina nisi de scientia Logicali prescribatur, statuimus, quod nullus studeat in Medicinali scientia, nisi prius studeat ad minus triennio in scientia Logicali: post triennium, si voluerit, ad studium Medicina procedat: ita quod & Chirurgiam, quæ est pars Medicina, infra prædictum tempus addiscat. Post quod, & non ante, concedatur sibi licentia praticandi, examinatione juxta curiæ formam præhabita, & nihilo minus recepto pro eo, de prædicto tempore studij, testimonio Magistrali. Iste Medicus jurabit servare formam curiæ hæctenus observatam. Eo adjecto, quod si pervenerit ad notitiam suam, quod aliquis Confectionarius minus bene conficiat, curiæ denunciabit, & quod pauperibus consilium gratis dabit. Iste Medicus visitabit agros suos ad minus bis in die, ad requisitionem infirmis, semel nocte: à quo non recipiet per diem, si pro eo non egredietur civitatem vel castrum, ultra dimidium sarrenum auri. Ab infirmo*

firmo autem quem extra civitatem visitat, non recipiet per diem ultra tres sarrenos, cum expensis infirmi; vel ultra quatuor sarrenos, cum expensis suis. Non contrahat societatem cum Confectionariis. Non recipiat aliquem sub cura sua ad expensas suas, pro certa pretij quantitate. Nec ipse etiam habebit propriam stationem. Confectionarij vero facient confectionem expensis suis, cum testimonio Medicorum juxta formam constitutionis; nec admittentur ad hoc, ut teneant Confectiones, nisi praestito juramento, quod omnes confectiones suas secundum praedictam formam facient sine fraude. Lucrabitur autem Stationarius de confectionibus suis secundum istum modum de confectionibus & simplicibus medicinis, quae non consueverunt teneri in apothecis ultra annum, à tempore emptionis; pro qualibet libra poterit & licebit tres sarrenos lucrari. De aliis vero, quae ex natura medicaminum, vel ex alia causa ultra annum in apotheca tenentur, pro qualibet uncia licebit lucrari tres sarrenos. Nec rationes hujusmodi erunt ubiq; , sed in certis civitatibus per Regnum, ut inferius describitur. Nec tamen post completum quinquennium practicabit, nisi per annum integrum sum consilio experti medici praticaverit. Magistri vero intra istud quinquennium libros authenticos, tam Hippocratis quam Galeni, in scholis doceant, tam in Theorica quam in Practica medicina. Salubri etiam constitutione sancimus, ut nullus Chirurgicus ad Practicam admittatur, nisi testimoniales literas offerat Magistrorum in Medicinali facultate legentium, quod per annum saltem in ea parte Medicina studuerit, quae Chirurgiae instruit facultatem; & praesertim Anatomiam humanorum corporum in scholis didicerit, & sit in ea parte Medicina perfectus, sine qua nec incisiones salubriter fieri poterunt, nec factae (lego fracturae) curari. Haec tunc lex secunda. Sequitur tertia. In terra qualibet regni nostri nostra jurisdictioni subjecta, duos viros circumspectos & fide dignos volumus ordinari, & corporali per

eos prestito sacramento teneri, quorum nomina ad curiam nostram mittentur, sub quorum testificatione, electuaria, & sirupi, ac alia medicina legaliter fiant, & sic facta vendantur. Salerni maximè per Magistros in Physica hoc volumus approbari. Prasenti etiam lege statuimus, ut nullus in Medicina vel Chirurgia, nisi apud Salernum vel Neapolim legat in regno, nec Magistri nomen assumat, nisi diligenter examinatus in prasentia nostrorum Officialium & Magistrorum artis ejusdem. Hæ sunt leges illæ Friderici, dignæ tanto Cæsare: dignæ celeberrima ista Salernitanorum Medica Schola: dignissimæ quæ in omnem posteritatem commendentur. Non patitur tempus in earum laudem hic excurrere. Imo vetat, vel de ipsamet illa Schola ulterius quidquam addere.

Midden-
dorp. 1. 4.
de Acad.

Ideoque non nisi unum hoc nunc adiicio: præter Medicam, Juris quoque scholam Salerni olim floruisse, docente ibi Roberto Maranta, cujusest celeberrimæ famæ Speculum illud Aureum sive Lumen Advocatorum. An quæ alia ibi in pretio fuerit, nescio. Certum est & notum omnibus, cum temporis injuria tum aliarum Academia- rum splendore Salernitanam omnem Scholam dudum non obscuratam duntaxat, sed planè interiisse.

Cæterum seculo demum tertio decimo, Academias nostras, si verum fatendum est, cœpisse, & frustra iis vetustatem majorem à nonnullis tribui, nisi admodum fallor ex iis quæ dixi jam est manifestum. Quapropter nunc quidem claudemus hunc sermonem, de institutis Academicis aliàs distinctius dicturi: ad alterum vero & cujus potissimum gratia huc accessimus progrediemur. Hoc est, tandem aliquando commeritis dudum honoribus Candidatum hunc nostrum, more rituque solenni, decorabimus.

DIS.

DISSERTATIO QUARTA

RECITATA ANNO CIO IDC XXXVIII.

X. KAL. IANUAR.

*Quum Decanus Collegii Medici duobus eximiis Viris no-
men & dignitatem Doctoris Medici conferrem.*

Inter multa præclare instituta id hodie ha-
bent Scholæ Academicæ penè utilissimum &
omni dignissimum laude, quod nemini in re-
publica aut Ecclesia liceat temere vel docere
quidquam vel agere, quod quidem sit majoris momenti,
nisi de cujus profectu ante in Scholis illis latum publice sit
testimonium. Enimvero illo uno instituto florere civitas
quævis potest, modò id probe observetur. Ita sane solis
idoneis ad rempublicam atque Ecclesiam patet adi-
tus: quo nihil potest esse exoptatius. Quis rectius verò
idoneum dignoverit iis, quibus nihil antiquius est vera ac
non fucata sapientia, quique id dant operam maxime, ut
juventus omnis non virtute minùs quam bonis studiis
imbuatur? Quemadmodum igitur in aliis artibus de pro-
fectu judicare tantum est magistrorum, eorumve qui *ἄξι-
οτιώτατοι*, ut Aristotelice loquar, in iis obtinent, ita etiam
virtutem ac sapientiam aliorum æstimare illi profecto
possunt maxime, qui unicum hoc agunt, omissis aliis ne-
gotiis utut magis lucrosis.

Quanquam verò usque adeo utile sit solis peritis Ec-
clesiam atque rempublicam committi: quod tamen mire-
ris, non tantùm hodie minus quam par est hoc observatur,
imo in contemptum pene venit cum doctrinæ omnis op-
probrio,

O

probrio, sed & olim apud gentes etiam admodum elegantes illa nostris Scholis laudatissima probandi consuetudo nullo pene in usu fuit. Etenim Ægyptiis quidem, Chaldeis, Persis, imo & antiquis Gallis, omnis eruditio, sive illa liberalis quam Philosophiam *θεωρητικὴν* nuncupamus, sive illa quæ in usum magis transfertur, qualis est quæ religionem, rempublicam, sanitatem ac forum moderatur, in sacris fuit habita, adeoque non nisi à solis Sacerdotibus est exercita. Quotopere in ÆGYPTO adstricta fuerit Ars medendi, alibi diximus. Sed & verosimile admodum est, fuisse illis gentibus suos studiorum gradus, nec cuivis temere quidvis agere permissum. Quæ tamen illæ fuerint leges, haud constat præ vetustate & defectu monumentorum.

Verum apud GRÆCOS nullam eruditionis partem publica auctoritate fuisse traditam, aliàs ex hoc loco manifestum itidem fecimus. Inde autem facillimum est collectu, non etiam in illo populo habuisse locum, quæ nunc obtinet creandi auctoritate publica idoneos Doctores consuetudinem. Sane notum est quid in docenda Philosophia Pythagoras observaverit. Nec minus notum est, quemadmodum ejus leges imitati post sint primus Plato, inde Aristoteles atque alij. Quos inter Aristippus *παιδευτικῶν νόμων* aliquot libros conscripserat, quod Diogeni Laërtio est proditum. Nec verò non optimè ac prudentissime ab illis fuit institutum; quod non sine discrimine quosvis ad *ἀνεργάτους* subtiliores admiserint, sed eos solos, quorum ante ingenium laborum tolerantiam veritatis studium eruditionis denique elementa explorassent. Hodie profectò id negligitur magno cum studiorum omnium detrimento, ne quid dicam gravius.

Et si

Vide quæ
diximus
Laudatio-
ne altera
Aristote-
lis.

Etsi vero hac ratione multi *αμύητοι* fuerint à discendis subtilissimis quibusque semoti, à docendo tamen ac faciundo (qua in re maximum tamen reipublicæ momentum est collocatum) arcere viri illi præclari neminem potuerunt, idq; quoniam hætenus auctoritate publica, quæ unice ad hoc necessaria est, destituerentur. Quo etiam est factum, uti ne quidem diu suos illos ante laudatos discendi gradus conservaverint. Quolibet nempe faciente id quod libebat, aut suis rebus videbatur commodius; in tanta docentium vulgi multitudine.

Quæ vero tum Philosophiæ fortuna eadem etiam Artis Medicæ fuit. De Iuris enim professione non est quod dicam: quum illa ætate paucis legibus apud Græcos obtinentibus, legum latorum quidem cognitio non fuerit aestimata pars eruditionis, ferendarum cura Philosophorum fuerit, ad quos reapse pertinet.

Verum Artem etiam Medicam malè tum & didicerunt plerique & docuerunt. Vnus Hippocrates fortè meretur excipi: quem haudquaquam promiscue omnes ad discendam Artem admisisse, sed eos tantum quos singulari sacramento simul ad virtutem atque honestatem antè adstrinxerat, & notum est & alias à nobis laudatum. Neque vero ausim quæ ejus nomine fertur Jurisjurandi formula, cum Hieronymo Mercuriali & alijs rejicere tanquam adulterinam; quum Hippocrati adscripta sit jam ætate Claudij Cæsaris, (ut ex Scribonij Largi ad Callistum epistola patet) & probatores postilla invenerit viros longe maximos aureæ etiam ætatis. Etsi verò ipse quidem Hippocrates feliciter dubio procul docuerit, quum tamen auctoritate publica non fuerit munitus, facile apparet quousque illius moris observatio sese tum extenderit. Certe in ipsamet Hippocratica schola diu illum jurandi opti-

num morem obtinuisse, haud est quò temere probetur. Ad hoc penes Hippocratem non stetit, probare quinam Medicinæ fuerunt faciendæ idonei. Id quod hodie nostra Academica instituta potissimum commendat. Quemadmodum porro alias habuerit sese Ars Medica apud Græcos, vel ex una illa Hippocratis querela, *ὅτι ἰν' ἐγὼ Φημι μὲν πολλοὶ ἔργα δὲ πύχθυ βαιαί*, nimis est manifestum. Ut proinde nostra Academiarum instituta longe hac parte sint Græcis meliora & feliciora.

Ut cætera autem pene omnia Græcorum vitia, ita & hæc in doctrinæ negotio ROMANVM quoque populum infecerunt. Neque enim melior docendi discendique ratio apud hos valuit, modò non fuerit pejor. Et quidem initio ne apud hos quidem Iuris peritia (ut de illa primo loco dicam) doctrinæ subtilioris portio credi potuit, quum omnia nimirum manu regia administrarentur. Pòst Decemvirali imperio Duodecim tabulis promulgatis, similiter cuivis è vulgo fuit proclivè Jus cognoscere. Inde

Livius l. 3. *autem immenso (verba sunt Livij) aliarum super alias acervato legum cumulo, quum ad multitudinem ac varietatem infinitam esset perventum, jamque respublica Romana non*

Tacit. l. 3. Annalium. *minùs legibus quam vitijs laboraret, ut loquitur Cornelius Tacitus, operosa quidem cœpit Juris intelligentia esse, simulque orta est ejusdem professio; certis tamen vel discendi vel docendi legibus minime observatis, quantum apparet. Namque ante quidem Augusti tempora ut quisque fiduciam suorum studiorum habuit, ita consulentibus respondit, ceu narrat Pomponius, ita etiam quisque procul*

Tit. de orig. iuris l. 47. *dubio docuit. Primus Augustus (verba iterum sunt Pomponij) ut major Iuris auctoritas haberetur, constituit ut ex auctoritate ejus responderetur: unde illorum consultorum Iuris*

ris

ris sententiis atque opinionibus ea quidem auctoritas nata est, ut Judici recedere à responsis illis haud liceret: verum ne ita quidem leges ac gradus discendi aut docendi invenio observatas. Nec respondendi illa de Jure facultas quidquam affine habet nostris Doctoratus honoribus. Et vero ipsa illa facultas non cuivis perito Juris concessa, nec ab ipsis doctoribus, sed paucis tantum, idque beneficio Caesarum, nec in usum scholæ sed fori. Diserte enim Pomponius: *Ex illo (Augusti sc.) tempore peti hoc pro beneficio capit, & ideo optimus Princeps Hadrianus, cum ab eo viri Prætorii peterent ut sibi liceret respondere, rescripsit eis, hoc non peti sed præstari solere, & ideo si quis sui fiduciam haberet delictari se: populo ad respondendum se præpararet. Sabino concessum est à Tiberio Cesare ut populo responderet.*

Quarto demum præter propter à nato Servatore seculo in quasdam leges videtur consensum inter docentes. Et quidem illas fortasse, quas ceu hætenus in discendo observatas recitat Justinianus Imperator, constitutione illa qua rationem discendi imposterum Juris præscribit. Post Gaij enim Pauli & Papiniani ætatem, ordinem illum studiorum Juris Romani quadriennio definitum capisse, manifestum est ex eo, quod illorum scripta in scholasticam illam Juris discendi methodum fuerint recepta. Itaque gradus quidem tum observati sunt in Jure discendo, nondum tamen lege quadam publica Professoribus licuit facultatem docendi cuiquam concedere. Quare nec Doctor aut Magister tum audivit, nisi idem docendi munus publicum reapse gereret, si paucos emeritos excipias, de quibus postea clarius. Quemadmodum id potest cuivis patere, qui limis tantum oculis aut quasi per transennam veterum monumenta, inque his ipsas Romanarum legum

Pandectas, aut Justiniani Codicem inspexerit. Ut proinde ea quæ à priscis illis Cæsaribus concessa sunt doctoribus privilegia, ad solos ea ætate Professores potissimum pertinuerint. Verùm hoc obiter. Ut autem revertar in viam: id patet, etsi Juris discendi quidam gradus & jam ante & post à Justiniano ipso constitutus fuerit, illam tamen probandi ac judicandi eos, qui Juri dicundo sunt apti, consuetudinem nostris scholis receptam, illi tempestati nequaquam fuisse usitatam.

Non alia verò ratio fuit reliquarum etiam doctrinæ melioris partium. Namq; ante quidem Cæsarum ætatem, auctoritate quidem publica, nulla plane schola ullius disciplinæ fuit. Etsi vero, quod alias uberius à me narratum est, Cæsares publico salario instituerint passim scholas Rhetorum, Grammaticorum, & Philosophorum: attamen ne utiquam constat, num & his statæ quædam ac certæ fuerint ex publico quidem præscripto discendi leges: tantum abest ut ea ætate tituli atque honores quiverint à scholis illis cuiquam attribui.

Sunt, fateor, nonnulla in ijs Cæsarum constitutionibus, quæ in Codicis Justiniani titulo de Medicis & Professoribus leguntur, quæ fortassi nonneminem aliam in sententiam traxerint; imo traxere illa hætenus permultos. Imperator enim Gordianus ita sanxit: *Grammaticos seu Oratores decreto Ordinis probatos si non se utiles studentibus præbeant, denuo ab eodem Ordine reprobari posse, incognitum non est*. Julianus quoque Imperator in hæc verba rescriptit: *Magistros studiorum doctoresque excellere oportet moribus primum deinde facundia. Sed quia singulis civitatibus adesse ipse non possumus jubeo, quisquis docere vult, non repente nec temere proficiat ad hoc munus, sed judicio Ordinis probatus decretum Curialium merea-*

cur, optimorum conspirante consensu, Adhoc Valentiniani & Valentis de Philosophis exstat decretum in hæc verba: *Reddatur unusquisque patriæ suæ, qui habitum Philosophiæ indèbite & insolenter usurpare cognoscetur: exceptis his, qui à probatissimis approbati ab hac debent collusione secerni.* Videri nempe possit, fuisse Philosophis & Magistris Artium ut nunc sua collegia suosque ordines: adeoque & tunc probatum idoneum quemque priorum ordinum decretis. Sed ea quidem tempestate hujusmodi fuisse profitentium cœtus haud temere profectò quis probaverit. Omnino vero Ordinem hîc non alium esse intelligendum, quam Decurionum qualibet in urbe, liquidò est manifestum ex multis alijs. Ita *Codice de decretis Decurionum* scribunt Imperatores Diocletianus & Maximianus: *Ordinis ambitiosa decreta sacris constitutionibus improbantur.* Idem Augusti Codice de Professoribus scribunt: *Nec intra numerum præstitutum Ordine invito Medicos immunitatem habere sape constitutum est, cum oporteat eis decreto Decurionum immunitatem tribui.* Digestorum quinquagesimo libro Titulus decimus integer est de *Decretis ab Ordine faciendis.* Intelligitur autem & ibi Decurionum ordo: uti recte post alios notat Juris consultissimus Dionysius Gothofredus.

Gothofr.
ad titul.
de decretis

Scilicet ita sese res habet. Augustus ipse Imperator postquam ex adversa valetudine in optimam præter omnium expectationem esset ab Antonio Musa restitutus, universo Medicorum Romanorû populo cum aurei annuli jus tum & immunitatem munerum concessit. Id quod Dion testatur. Vespasiano Imperante publico salario primi omnium jussi docere Rhetores seu Oratores, quod ex Eusebio & Svetonio aliàs demonstratum est. Caperunt fortassis eodem tempore & Scholæ Grammaticorum Philosophorumque

rumque constituto salario haberi. Quicquid sit, his quoque eadem immunitas simul cum alijs privilegijs obligit. Cujus rei in testimonium non possum non adducere verba Arcadij Carisij Jurisconsulti, quæ habentur libro quinquagesimo Pandectar. titulo quarto de muneribus & honoribus. *Magistris, inquit ille, qui civilium munerum vacationem habent, item Grammaticis & Oratoribus, & Medicis, & Philosophis, ne hospitium reciperent, à Principibus fuisse immunitatem indultam, & Divus Vespasianus & Divus Hadrianus rescriserunt.* Quo respiciunt & Pauli verba quæ habentur eodem quinquagesimo libro, Titulo de Vacatione atque excusatione munerum: *Angariarum præstatio & recipiendi hospitis necessitas & militi & Liberalium artium Professoribus inter cætera remissa sunt.* Eo autem factum est, uti præter Medicos, Grammaticos & Philosophiæ & Rhetorices Professores, & quidem hi inter doctores soli, immunitate illa alijsque privilegijs frui cœperint. Certè ad solos illos spectasse tum quidem temporis isthæc privilegia, sole clarius est ex Commodi Imperatoris verbis, quæ recitat Modestinus libro Vicefimo septimo Pandectarum, Titulo primo qui de Excusationibus inscribitur. Verba Modestini sunt: *Est autem Imperatoris Commodi constitutionibus inscriptum capitulum ex epistola Antonini Pij, in qua manifestatur, & Philosophos habere immunitatem tutelarum: sunt autem hæc verba. Consimiliter autem his omnibus Divus pater meus mox ingrediens Principatum, constitutione existentes honores & immunitates (nempe quæ jam ante illum cœperant) firmavit, scribens: Philosophos, Rhetores, Grammaticos, Medicos, immunes esse gymnasii, sacerdotii, & neque ad frumenti & vini & olei emptiones, & præpositiones, & neque judicare, neque legatos esse, neque in militia numerari nolentes, neque ad alium famulatum*

famulatum eos cogi. Verum sine discrimine concessa hæc immunitas non potuit non multum sæpe turbatum dare; subtrahentibus sc. sese nimium multis publicis oneribus. Ea propter restrinxit idem Antoninus Imperator privilegia hæc ad certum aliquem numerum, communitati Asiæ rescribens. Verba ipsa Imperatoris quoniam digna sunt quæ hic audiantur, adducam ex eodem Modestini loco. *Minores quidem civitates possunt quinque Medicos immunes habere, & tres Sophistas (hi sunt Rhetores) & Grammaticos totidem: Majores autem civitates septem qui curant, quatuor qui doceant utramque doctrinam: Maxime autem civitates, decem Medicos, & Rhetores quinque, & Grammaticos totidem. Supra hunc autem numerum ne maxima quidem civitas immunitatem præstat. Decet autem maximo quidem numero uti Metropoles, Secundo autem quæ habent vel forum causarum vel loca judiciorum, Tertio autem reliquas. Addit de suo Modestinus: Excedere quidem hunc numerum non licet, neque sententiâ Senatûs, neque alia qua ad inventionem: minuere autem licet, quoniam pro civilibus muneribus apparet hoc tale factum. Et utique non aliter de immunitate hac fructum habebunt, nisi decreto Senatûs inscripti fuerint numero concesso, & circa operationem se negligenter non habeant. Ex eo ergo penes Decuriones fuisse videtur inferere Medicos, Philosophos, Grammaticos, & Rhetores numero immunitium civium. Invito sane illi Ordini nemo obtrudi potuit, ceu de Medicis diserte cautum est constitutione Diocletiani & Maximiani Cæsarum. Atque hoc est illud ex Imperatoribus modò adductum: *Medicis oportere decreto Decurionum immunitatem tribui. Et illud: iudicio Ordinis probatus decretum curialium mereatur.* Nec probatissimi in ipso Valentiniani & Valentis rescripto alii censendi videntur, quam qui fuere Ordinis Decurionum. Imo hic*

vid. Tit.
de med. &
professor.

ille videtur esse *catus amplissimus*, cujus iudicio submittuntur Professores Constantinopolitani, ex constitutione Theodosii Cæsaris illâ, quæ conficit titulum quintumdecimum duodecimi Codicis Justiniani libri. Quanquam quæsitam in his etiam ipsorum Philosophorum aliorumq; magistrorum, ut & ex parte studiosæ ipsiusmet adolescentiæ, sententiam, per sit verosimile.

Licet vero ampla adeo potestas Decurionibus fuerit concessa, tamen præscriptum immunitate gaudentium numerum ne Justiniani quidem ævo licuit Decurionibus excedere. Etenim Diocletiani Maximianiq; ea de re decretum, legem primam tituli quadragesimi sexti libri decimi Codicis sui, qui de Decretis Decurionum inscribitur, esse voluit ipse Justinianus. Verba ita se habent: *Exceptis qui Liberalium studiorum antistites sunt, & qui Medendi cura funguntur, decurionum Decreto immunitas nemini tribui potest.* Ex quibus verbis manifestum utique est, ne tum quidem Decurionibus fuisse licitum, immunitatem aliis quam Medicis, Grammaticis, Rhetoribus, & Philosophis tribuere, ut qui soli liberalium studiorum antistites semper audierunt.

Scilicet ne Iuris quidem doctoribus, tamen ea professio imprimis honorata esset, dari, nisi Romæ duntaxat, tum temporis potuit, ea quæ reliquis Professoribus immunitas. Quod tamen ex supra dictis satis per sese liqueat, cum illorum utique nusquam inter immunes fiat mentio: magis tamen manifestum est ex verbis Modestini quæ duodecimo paragrapho, loco legis sextæ, tituli de Excusationibus, primi inquam in libro vicesimo septimo Pandectarum, esse voluit ipse Tribonianus. Sunt illa: *Legum vero Doctores in aliquo præsidatu remissionem non habebunt, Romæ autem docentes à tutela & cura remittuntur.* Vnde claret, tum quidem conditionem illorum fuisse
infra

infra immunitatem aliorum docentium. Postilla Theodosius & Valentinianus Cæsares ut aliis Professoribus in urbe Constantinopolitana docentibus ita & jurisperitis vicariam dignitatem impertierunt: non omnibus tamen, sed demum *cum ad viginti annos jugi ac sedulo labore pervenissent.* Quid quod haud injuria dixeris, Triboniani primum cura Romani Juris doctoribus Professorum ac Medicorum antiqua privilegia concessa esse? Hic enim princeps videtur *doctores legum* inseruisse illi Constantini Magni constitutioni, quæ hodie est lex sexta Codicis Justiniani de Professoribus & Medicis: ut omnem illam constitutionem miris modis immutavit. Recitabo illam prout habetur in Anianeâ Theodosiani Codicis epitome: *Medicos, Grammaticos, & Professores alios literarum, immunes esse cum rebus quas in civitatibus suis possident, & honoribus fungi, injus etiam vocari eos vel pati injuriam prohibemus. Ita ut si quis eos vexaverit, centum millia nummorum arario inferat, à magistratibus vel quinquennialibus exactus, ne ipsi hanc pœnam sustineant: Servus eis si injuriam fecerit, flagellis debeat à suo domino verberari coram eo cui fecerit injuriam: vel si dominus consenserit viginti millia nummorum fisco inferat, servo pro pignore, donec summa hæc exsolvitur, retinendo. Mercedem etiam eorum & salaria reddi precipimus. Quoniam gravissimis dignitatibus vel parentes vel domini & tutores esse non debent, fungi eis honoribus volentes permittimus, invitos non cogimus.* Hæc sunt ipsissima Cæsaris verba, nulla Juris doctorum facta mentione. Sed & omnino ad perpauca trahi potuit immunitas ipsa à Justiniano noviter concessa. Vtpote quum non nisi tribus in urbibus & à paucis admodum doctoribus Ius doceri ille instituerit; & satis constet Iuridicam scholam utramque, quæ Beryti & quæ Romæ fuit, statim à Justiniani ævo concidisse.

Cod. Theodosiani tit. de Medicis & Professorib.

Verum quo pro labor? Id volebam: nequaquam ostendi posse ex Iustinianis quidem legibus, ea etiam tempestate invaluisse quem nunc laudamus scholarum nostrarum morem, probandi idoneos, eosque multis privilegiis atque honoribus auctoritate publica exornandi. Quamquam enim fortè Decuriones optimorum artificum consilio usi sint, (quod videtur innui lege octava & decima tituli saepe laudati de Medicis & Professoribus,) ipsa tamen potestas concedendi immunitatem istam, penes Decuriones solos stetit. Quod multum à nostris moribus differt. Quid quod ipsamet Archiattrorum cooptatio videatur ordini Decurionum commissa? Diserte enim Valentinianus & Valens Cæsares ad Olybrium Præfectum Urbis scripsere: *Si qui in Archiatri defuncti est locum promotionis meritis adgregandus, non ante eorum particeps fiat, quam primis qui in Ordine reperientur, vel eo amplius iudicantibus, idoneus adprobetur.* Ad Prætextatum tamen itidem Urbis Præfectum videntur paulo aliter iidem Cæsares statuuisse. *Quod si huic Archiattrorum numero aliquem aut conditio fatalis, aut aliqua fortuna decerpserit, in ejus locum non patrocinio præpotentium, non gratia iudicantis alius subrogetur, sed horum omnium fideli circumspèctoque dilectû, qui & ipsorum consortio & archiatria ipsius dignitate & nostro iudicio dignus habeatur, de cuius nomine referri ad nos proximè oportebit.* Hæc Cæsares. Quæ ideo referimus, ut pateat saltim, non multum tributum tunc esse collegii alicujus vel Medicorum vel Professorum sententiis, plus vero Decurionum suffragiis. Ut vero aliquid etiam tum valuerint ipsorummet Professorum iudicia, tamen à nostris moribus quantum omnia illa abfuerint vel hinc manifestum est, quod approbationes illæ omnes ad solam Professorum constitutionem pertinerint,

rint, & quidem eorum qui reapse isthoc munere fungebantur. Non enim temere ausim accedere doctissimis viris, ea quæ titulo Codicis, *ut dignitarum Ordo servetur*, traduntur, ad doctores etiam aut magistros trahentibus; quasi & ipsi in totidem fuerint ordines distincti quot ibi recitantur; utpote quum ille integer titulus agat de dignitatibus Illustribus, cujusmodi non fuit habitum munus Professorium. Nec invenias facile, factam mentionem aliorum Professorum, quàm duntaxat eorum qui reapse functi sunt docendi officio aut vacationem meruerunt.

Cæterum Ordinis probationem in Legibus Romanis memoratam, ad nostra scholarum instituta non facere, jam est manifestum. Traxeris vero isthuc fortassis majori verosimilitudine illud, quod alibi videtur legi de Pallio Sophistico Athenis usitato. Verum nec illud quidquam cum nostris moribus habet affine. Perspicuum id cuivis erit, ubi in medium adduxero quæ illa de re in *μυροβίβλω* suo doctissimus Patriarcha Photius ex Olympiodori Historiarum libris commemorat. In hunc autem modum ille interprete Andrea Schotto: *Sed & de Pallio Sophistico memorie prodidit, nemini (praesertim autem externo homini) Athenis id gestare licuisse, nisi Sophistarum suffragio gestatio ejus illi concessa, dignitasq; ista Sophistarum legum ritibus esset confirmata. Ritus autem qui peragebantur tales erant. Primum ad publicum balneum deducebantur qui novitii advenissent, sive parvi, sive grandiores, atque inter hos etiam ij qui per etatem ad Pallium sumendum apti erant: quos in medium protrudebant Scholastici à quibus deducebantur. Deinde aliis praecurrentibus atque prohibentibus, aliis protrudentibus & contra tendentibus: quotquot autem prohibebant vociferantibus *στα στα, non lava*: nihilominus tamen in certamine ij videbantur ob-*

Phot. in
Biblioth.
Cod. II.

sinere, qui in honorem scholastici quem deducebant, obistentes retrudebant. Tandem post longam moram, multamque ob illata ex more ultro citroque verba contentionem, in calidam cellam inducitur, ibique abluitur. At postquam se induit pallij dignitatem accipit, atque exinde cum pallio à balneo, celebri & honorifica stipatus pompa, digreditur, decretis luculentis sumptibus in scholarum Antistites, qui dicuntur *Ἀνακρίτας*. Hæc Photius ex Olympiodoro; qui historias suas inscripserat Theodosio minori, circa initia seculi Christiani quinti. Quis vero hæc audiens non intelligit, petulantis juventutis scholasticæ hunc ludum fuisse inventum in exagitationem noviter advenientium? imo fuisse prorsus illum quo sese cum Rhetorices studiosus esse Athenis exceptum scribit Eunapius Sardianus; atque adeo illud, quod ne S. Basilius, Alexandria recentè Athenas studiorum rhetoricorum gratia adveniens pateretur, intercessione sua effectum, testatur Gregorius Nazianzenus.

Alienum quidem ab hoc loco est de ineptiis illis adducere huc quæ illi memoriæ mandaverunt, quoniam tamen forte fortuna in hunc sermonem incidimus, & observare ita liceat aliquid simile illi novitiorum initiationi per Germanicas Academias receptæ, quam *Cornuum depositionem* nuncupamus, fortassis licebit hac narratiuncula diffindere nonnihil (ut ita dicam) institutam dissertationem. Et vero quidni liceat in hac panegyri recitare, quod ipsemet sanctissimus antistes Gregorius inter magni & gravissimi Episcopi, Basili inquam, laudes, condimenti loco esse voluit? Recitabimus autem non ipsamet Græca scriptorum verba, ne cui graves simus, sed qualia Gregorii quidem Nazianzeni Jacobus Billius, Eunapii autem Hadrianus Junius viri clarissimi Latine prodiderunt.

Infano

Infano quodam erga Sophistas, ait sanctissimus Gregorius, Nazianz,
studio Athenis tenentur quamplurimi & stolidissimi adolescentes;
non modò ignobiles & obscuri, sed nobiles etiam & illustres, ut
qui miscellanea quaedam multitudo sint, & juvenes, & ita affe-
cti, ut eorum impetus vix reprimi possit. Quod igitur in eque-
stribus certaminibus iis accidere videmus, qui equis & specta-
culis oblectantur (exiliunt enim, clamant, pulverem in caelum
mittunt, sedentes habenas moderantur, aërem verberant, equos
digitis quasi stimulis in alterum atque alterum latus subinde jun-
guunt, cum nihil horum in ipsorum potestate situm sit: facile inter
se aurigas, equos, equorum stationes, certaminis duces permutant:
idq; quinam tandem? pauperes plerumque atque inopia labo-
rantes, & quibus ne in unum quidem diem victus suppetit) hoc
ipsis quoq; plane circa praeceptores suos, aliosque ejusdem artis pro-
fessores, eorumque amulos accidit: in hoc nimirum laborantibus,
ut & plures ipsi sint, & illos opera sua locupletiores efficiant.
Atque ea res vehementer absurda & prodigiosa est. Praeoccu-
pantur urbes, via, portus, montium cacumina, campi, solitudi-
nes, omnes denique Attica & reliqua Graeciae partes, atque adeo
incolarum maxima pars. Nam & illos in partes & studia di-
stractos habent. Cum autem juvenis quispiam accesserit, atque in
eorum, à quibus captus est manus & potestatem venerit (venit
autem, vel sponte, vel coactus) tum vero Attica hac illis consue-
tudo est, ludusq; rei seria admixtus. Primum apud eorum ali-
quem, qui priores ipsum arripuerint, hospitio excipitur, vel amico-
rum, vel propinquorum, vel qui ejusdem sunt patria, vel qui Sophi-
stices artem apprime callent, ac lucra magistris conciliant, eoque
nomine apud eos in summo honore ac pretio sunt: quandoquidem
illis mercedis loco est, habere qui ipsorum commodis studeant.
Deinde à quolibet cavillis lacesitus: quod quidem, ni fallor, eò
faciunt, ut novitiorum animos contrahant, atque à principio ipsos
in po

Nazianz,
 orat. 20.
 edit. Paris.
 Morellia-
 na,

in potestatem redigant. Lacesitur autem ab aliis audacius, ab aliis eruditius; prout ille vel rusticis & ineptis est moribus, vel urbanitate praeditus. Atque id ignavis quidem horrendum valde & inhumanum videtur, iis autem perquam jucundum & suave, qui hoc prius norunt. Amplior enim est haec minarum ostentatio, quam res ipsa. Tum per forum ad balneum cum pompa deducitur. Pompa autem hoc modo se habet. Qui deducendi juvenis munere funguntur, ordine collocati, atque aequis spatiis distincti, bini cum ad balneum antecedunt. Cum autem propius accesserint, quasi fanatico furore correpti, clamorem ingentem cum saltitatione tolerant (hic autem clamor ne ulterius progrediantur vetat, sed ut stent, tanquam eos balneum minime admittat) simulq; pulsatis januis, cum per strepitum juveni metum incusserint, postea concesso ingressu ita demum cum in libertatem asserunt, atque à balneo redeuntem deinceps ut aequalem ac sodalem accipiunt. Atque hoc ipsis est totius hujusce ceremoniae jucundissimum: nimirum ab his, qui molestiam exhibent, quamprimum liberari. Tunc igitur meum magnumq; Basilium, non ipse solum veneratione prosequerbar (quod illius tum in moribus gravitatem, tum in sermonibus maturitatem & prudentiam conspicerem:) sed aliis etiam, quibus non perinde cognitus erat, ut idem facerent persuadebam. Nam apud multos statim in veneratione erat, ut qui fama & auditione jam eum praeceperant. Ex quo effectum est, ut solus fere ex omnibus qui studiorum causa Athenas veniebant, communi lege solutus sit, majorem utique honorem, quam novitii conditio ferre videbatur, consecutus. Haec Nazianzenus. Eunapius vero Sardianus paulum Gregorio junior de semetipso ita narrat. Hic appulerat in Piraeum portum circa primam noctis vigiliam, inter navigandum febre vehementi correptus. Aderant navigationis socij non pauci è propinquis ac necessariis. Circa illud noctis tempus antequam aliquid

à con-

è consuetis ministeriis fieret, nauclerus (erat enim Attici civis
 propria navis, & multi ex his qui in hunc quàm in illum ludum
 studio propensiore feruntur in portu stabant juxta pilam qua fit
 descensio) recta Athenas contendit, ceteris vecto-ribus unà curren-
 tibus, ipse scriptor pedibus insistere invalidus, per manus sublatus
 in urbem deportatur. Erat jam nox concubia, quo tempore sol
 ad austrinam plagam inclinatio longiorem facit noctem, quippe
 qui libram subierat, nocturnaq; vigilia protractiores erant. Na-
 viculator, vetus olim Proaresius (hic erat primarius Rhetorices
 professor) hospes, pulsus foribus, tantam comitum turbam do-
 mum illius invexit, sicuti fit ubi de adolescente uno aut altero
 bellum oritur, ut ea turba advenarum totum sophistarum gym-
 nasium expletura videretur: horum alij corporis robur collige-
 bant: alij in opibus delitiabantur: plerq; pars medio loco erant: ad
 scriptori qui gravi consuebat morbo, veterum scripta solum
 in labris versabantur. Itaq; domus latitia perstrepere, viri pa-
 riter ac fœmina ultro citroq; discursare, hirsutis edere, illi sa-
 libus iocisq; indulgere. Ea hora Proaresius consanguineos suos,
 Anatolium & Maximum, ad se evocatos jubet advenas excipere
 (erat autem ipse ex Armenia interiore qua Persarum regioni est
 contigua, oriundus) qui ut habitabant in vicinia, mox imperata
 facere & hospites excipere. At juvenus in balneo cum omni
 ostentatione hilaritatis in sales risusq; solvebatur, lotiq; simul
 abibant. Sed scriptor animi ager gliscente vi morbi consumebatur
 interim, quod nec Proaresii nec urbis aspectu frui posset, quasi
 per somnium ea cernere, quorum tenebatur desiderio, visus. Non
 multo post idem Eunapius. Porro divinus ille Proaresius, qui
 scriptorem historia nunquam viderat, vicem tamen ejus deplora-
 rarat antea; postquam de insperata atq; incredibili salute certior
 factus est, convocatis ad sese precipui nominis & eruditionis
 discipulis, laudare apud eos institit opus virtutis & præstantiæ

Eunap. de
 vit. Sophi-
 star. in
 Proaresio

manuum (medicarum.) Equidem videor mihi, inquit, accepisse beneficium, restituta huic adolescenti incolumitate, quem tamen nondum oculis sum intuitus: vehementerq; fui commotus quum ita contabesceret. Quod si gratificari mihi velitis, publico eum balneo expiate, diſſeruiſſis ſalibusq; parcentes, proq; filio meo habete. Haſtenus etiam Eunapius. Vnde jam manifeſtum eſt, Athenis ſeculo quarto & quinto petulantis iuventutis hanc veſaniam in ſcholis Rhetoricis invaluiſſe. Num verò eadem infeſtæ fuerint & Grammaticorum Philoſophorumque ſcholæ, non perinde liquet. Imo dixeris ſolos eloquentiæ ſtudioſos magiſtrosque ſolennia iſthæc inſaniviſſe, quum ad ſolos hoſce aſtringantur omnia, ab iis quos dixi optimis illius ævi ſcriptoribus. Fortaſſis tamen & alia loca ſi non eadem certe par ſtultitia ac petulantia occupavit. Peſſimos enim ludos, ejuſdem certe cum Athenienſibus notæ, Juris quoque Romani ſcholam cum Conſtantinopoli tum Beryti collutulaſſe (ne quid gravius dicam) & quidem adhuc Juſtiniani Cæſaris ætate, vetat nos dubitare ipſum Cæſaris interdictum. Addeſſemus Imperatoris verba, ne quid

Leg 3. Cod
de Vet. Jur.
enucleand.

illarum ineptiarum veterum deſideretur. *Illud vero, ait Imperator, ſatis neceſſarium conſtitutum cum ſumma interminatione edicimus, ut nemo audeat, neq; in hac ſplendiſſima civitate, neq; in Berytiensium pulcherrimo oppido, ex his qui legitima peragunt ſtudia, indignos & peſſimos, imo magis ſerviles, & quorum effectus injuria eſt, ludos exercere, & alia crimina, vel in ipſos Profeſſores, vel in ſocios ſuos, & maxime in eos qui rudes ad recitationem legum perveniunt, perpetrare. Quis enim ludos appellet eos ex quibus crimina oriuntur? Hoc enim fieri nullo patimur modo, ſed optimo ordini in noſtris temporibus & hanc partem tradimus, & toto poſtero tranſmittimus ſeculo. cum oportet prius animas & poſtea linguas fieri eruditas. Et hæc omnia*

omnia in hac florentissima civitate Vir excelsus Praefectus hujus
alma Urbis tam observare quam vindicare, prout delicti tam juve-
num quam scriptorum qualitas exegerit, curae habebit. In Berytien-
sum autem civitate tam Vir clarissimus Praeses Phœniciae maritimae,
quam beatissimus ejusdem civitatis Episcopus, & Legum professores.

CÆTERVM de hisce petulantis juventutis scholasti-
cæ ineptiis ὡς ἐν πνεύματι fortasse plusquam satis est dictum.
Revertendum nunc tandem in viam. Nec tamen est
quorū porro doceamus, neque Græcos neque Romanos
quicquam simile collationibus titulorum apud nos re-
ceptis habuisse, sed omnes illorum mores scholasticos à
nostris multum fuisse diversos. Hoc enim jam tum red-
didimus clarissimum, remotis iis quæ veritati fucum fa-
cere videbantur.

Non abs re autem facturi fortasse sumus, si de J V-
DÆORVM institutis non nihil adjiciamus, antea quam
ad tempora propinquiora aggrediamur; præsertim
quum sic satis affinia nostris illa fuisse, non obscurum
collectu sit. Igitur res Judaicas penitus intuentibus ap-
paret, post redditam populo Regum Persarum beneficio
libertatem, seu potius post mitigatam asperam illam à Ba-
byloniis inflictam servitutem, duplicis generis fuisse Scho-
las sacrae legi discendæ. Alias publicas, alias privatas.
Publicæ habitæ fuerunt cum in templo Hierosolymis,
tum in Synagogis quæ appellabantur. Quales in una urbe
Hierosolymitana, ut & alibi, ubi major fuit Judæorum
multitudo, complures fuisse ex Apostolicorum Actuum Vide Act.
6. vers. 9.
libro manifestum est: quando Synagogæ Hierosolymita-
næ Libertinorum, Cyrenensium, Alexandrinorum, Cili-
cum item & Asiaticorum diserte memorantur, nec obscu-
re significatur Damascum quoque synagogas varias habu- Vid. Act.
9. vers. 22.
isse. Non autem urbibus tantum sed & frequentioribus vi-

cis synagogæ suæ fuerunt; quantum colligere est ex verbis quibusdam Matthæi Evangelistæ, quæ leguntur hodie ca-
 pitulo nono. Audiebant autem illæ Synagogæ alio nomine
 Matth. c. 9. vers. 35. *πρωτοχῆρα*, Romæ præsertim, quod nos docent Satyræ. In

Cleomed.
 l. 2. de
 sphaerâ,

Cleomedes, scribit, verba ejus quædam esse tanquam ex mediis profectis petita. τὰ δὲ ὑπὸ μέσης τῆς πρωτοχῆρας καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς πρωτοκλήτων Ἰσραηλικά τινὰ καὶ ἀδυναστευόμενα, καὶ κατὰ τὸ πολὺ τῶν ἐρηπιδῶν ταπεινότητος. Hic enim quem diximus sensus est hujus loci: quem minime affecutus fuit interpres Georgius Valla. Nec vero quis miretur, Synagogas à me scholarum ordini accensitas. Recte enim Philo:

Philo legat. ad Caium.

τὰ γὰρ κατὰ πόλεις πρωτοκλήματα τὴν ἑπιπέδον ἢ διδασκαλίαν φρονήσεως καὶ ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης, εὐσεβείας τε καὶ ὁσιότητος καὶ συμπάσης ἀρετῆς. Et verò non tantum verba Legis divinæ ac Prophetarum in iis legi sed etiam exponi populo solere, notissimum est. In privatis scholis item Legis interpretatio docebatur: sic satis inepte quidem plerumque, à Pharisæis cum primis & Sadducæis, magna tamen cura, nec exigua in vulgus opinione. Utrobique illi qui docebant, interim dum verba divina Codicis legerentur, sterisse quidem, inde autem sedisse videntur; & quidem in cathedra aliqua loco editiore. Huc sane spectare merito dixeris illa: ὅτι τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Cathedra nimirum illa professoria auditur Mosis cathedra; cum quod ex illa lex Mosis doceretur, tum fortassis quoniam magistrorum magna pars sibimetipsis parem pene atque Mosis auctoritatem arrogaret. Verum hoc prolixius enarrare alienæ est operæ.

Matth. xxiii. v. 2.

In Synagoga porro, quibus quidem ordinarium docendi

cendi munus incumberebat, (quod propius nostro argumento est) illos in id non nisi certis legibus certisque ritibus admissos, non utique sine manuum impositione, dixeris: quoniam idem observaverint in Ecclesiarum doctoribus Christiani. Extra ordinem fateor & aliis interdum factam facultatem verba ad populum faciendi, archisynagogi permisso. Quale legimus & Christo nostro & sanctis Apostolis contigisse. Etiam sic tamen delectus aliquis indubie est habitus. Observatum hoc ipsum fuit etiam Tertulliano. *Sed etsi* (inquit) *passim Synagoga adiretur, non tamen ad docendum, nisi ab optime cognito, & explorato, & probato jam pridem in hoc ipsum, vel aliunde commendato.*

Tertull. l.
4. contra
Marcion.

In Privatis scholis (saltim nonnullis, & quidem Phariseorum maxime) videtur itidem probatis discipulis collatus publico testimonio titulus Magistri aut διδασκάλου sive Rabbi. Et quidem Judæi ferunt neminem hoc cognomento olim Hierosolymis audivisse, nisi qui à Synedrio testimonium doctrinæ accepisset. Verùm hoc vix est verosimile, utpote quum Synedrii partem Sadducæi non minus quàm Pharisei fecerint. Ecquis sane crediderit, Sadducæos admissos in probationem magistri Pharisæi, cujusmodi erant plerique eorum qui Rabbi indigetabantur? Sed & ipsi met Judæi fatentur, ἐν ταῖς διασποραῖς testimonium à scholarum præfectis dari solitum, perinde ut nunc mos obtinet. Eoque non est quod suspicemur, plane aliud quid Hierosolymis fuisse observatum, quum Hierosolymitanos magistros reliquis prælatos esse, haud queat temere reddi probabile. Hi verò sunt illi in Evangelicis monumentis aliàs appellati, γραμματεῖς quidem passim, sed nunquam & νομοὶ. Falli enim Epiphanium dum existimat γραμματεῖς fuisse sectam aliquam Judaicam, qualis erat

Phari-

Q 3

Vide Syn' Pharisaorum Sadducaeorum & Essenorum, falli item Scalligerum Maldonatum & alios, qui *νομικὰς* interpretantur auctuarios publicos; multis heic probare, nihil attinet. Christian Gerson. Hi porro sunt celebres in Evangelica historia Rabbi, Thalmadis Iudaici *διδάσκαλοι*, ac *νομοδιδάσκαλοι*. Nihil insolentiae sapientibus l. 1. cap. 27. vocabulis, nisi ab ipsis iam tum olim fuisset vulgò persuasum, eos qui cognomentum illud meruissent omnino tales esse à quorum sententiis nemini ex populo fas sit dissentire. Quapropter illo demum sensu id genus tituli à Salvatore nostro sunt damnati; quoniam scilicet revera ipse unicus ejusmodi nominis mensuram implebat, unus tunc divinatorum dogmatum conditor & *ἀντιϞηϞ* interpret.

Gerson. ex Zema: h. David. p. 241. & 251

Ferunt Judaeorum nonnulli, circa Christi nostri ævum paucis aliquot, interque eos potissimum Simeoni & Gamalieli, datum augustius nomen Rabban, sed quod postea obsoleverit tanquam majus subsequentis temporis captu. Ante hos ducentos tamen annos exemplo Christianorum, qui non Magistros tantum sed & Doctores honorant, iterum ordo & gradus sapientium major introductus est, qui Maranan (quasi tudicas, Christianos inter Europæos receptatum consuetudine, Magistri nostri) nuncupantur.

IN mores itaque Judaicos intuens haud injuria forasse dixeris, apud hos Academica nostra instituta quasi prima sua vestigia posuisse. Nec tamen temere affirmaverim, ad eorum exemplum nostra hæc composita esse. Vt longè sit verissimum, Christianorum ECCLESIAS ex Synagogis Judaicis enatas esse. Enimvero ut ritus sacros, Baptismi cum primis & Eucharistiæ, ex Judaicis non nihil deflexos suos fecit Christus ipsemet, ita & nihil olim moris laudabilis habuit Synagoga quod in usum Ecclesiæ non sit receptum; sic constituentibus ipsismet Apostolis, Placuit videlicet & his publicum illud scholæ sacræ

sacrae popularis genus; cujusmodi gentilitas omnis nusquam quicquam habuit. Nec aliud pene in Ecclesia datum munus Episcopo, sive τῷ ἐπισκόπῳ, quam quale fuit archisynagogi; officium & nomen idem τῶν πρεσβυτέρων; qui διάκονος Ecclesiae ille Synagogae fuit ὑπηρέτης. Hinc & ordinatio ad Synagogae exemplum instituta est per χειροθεσίας, accedentibus precibus: qui erat ritus communis Judaeorum invocandi Deum super aliquo homine. Nec initio displicuit mos, etiam extra Presbyterium positus concedendi nonnunquam, facultatem docendi in corona. Ceu apparet ex iis quae differuntur in primae ad Corinthios epistolae decimoquarto capite. Imo alibi ille sat est diuretentus: quod discimus ex Eusebio, qui Originis aliorumque exemplo probat; λαϊκὸς ὄμιλῆν σὺν ἀνείριστον, id si fiat τῇ τῷ ἐπισκόπῳ ἐπιτροπῇ.

Vide Epist.
 phan. the
 de Ebion.

Ast Privatum illud alterum Judaicae scholae genus nusquam a primis quidem Christianis introductum, nisi forte Alexandriae, ex instituto S. Marci. Ibi sane in usu fuit jam tum secundo seculo sub Ammonio & Pantano magistris. Collatio tamen tituli magistralis, quae Judaeis ita recepta erat, ne ibi quidem probare se potuit. Indubie quod hujusmodi nomina a Judaeis in ambitiosum sensum usque adeo tum essent corrupta, ut sine superbiae sive nota sive opinione, illo quidem tempore, in usum trahi commode non posse viderentur. Quapropter etiam verosimile non est, ad Judaicos mores respexisse eos, qui primi hoc ipsum inter Christianos instituerunt. Quamvis alicubi Magistris nostris qui appellantur haud minus pene a quibusdam attributum videas, quam Judaeorum Rabbini sibi arrogaverunt. Quaecunque vero causa primos Christianos fecerit abstinere passim ab illo altero scholarum sacra-

Hieron. de
 scriptorib.
 Ecclesiae.

rum

Christ.
Gerson. l. 1.
Thalmud.
Iudaici c.
27. p. 257.

rum genere: id certum est tamen, ab initio usque Ecclesiæ, Presbyterorum, adeoque doctorum Ecclesiasticorum, creationem aliquam, per solennem manuum impositionem, unice semper & probatam & observatam esse. Nec minus constat, Iudæos non tantum Synagogicos magistros, sed & alios *νομοδιδασκάλους*, sive Rabbinos, jam per secula complura singulari quodam ritu constituisse. Et vero hodieque idem inter illos obtinet. Qui enim dignus creditur isthoc nomine, ille à primario cujusque loci Rabbinò in Synagoga publice talis proclamatur, addita excommunicationis comminatione, si quis aut nomen aut honorem Rabbiorum ordini debitum haud illi deferat. Idque ipsum scriptis tabulis confirmatur. Iudæis ceremonia hæc *Semichut* appellatur: quod ita creatus Rabbi jam talis existimetur, cujus sententiis tutò liceat fidere. Quam ineptis verò sæpenumero titulus ille conferatur, ne ipsi quidem Iudæi audent diffiteri; ceu liquet ex iis quæ de Rabbi Abrahami Cabalístico libro transtulit Christianus Gerson, Iudaici sanguinis & doctus & pius scriptor.

VERVM Iudaicis illis enarrandis fortasse nimis diu immoramur. Ad ea quæ reliquimus tempora ROMANI IMPERII redeat oratio nostra. Ac florentibus quidem Romanorum rebus nec in Græcia nec alibi jam obtinuisse nostrum hunc creandi doctores morem, nec alios tum doctrinæ magistros sive doctores audiisse, quam qui reapse docerent, omnes meministis, à me liquido ostensum esse.

Exceperunt autem eam ætatem, collabascensibus Romani Imperii fulcris, MAHV MEDANORVM studia. Quamquam vero aliàs uberiùs sit narratum, eam gentem scholarum institutione atque in literas liberalitate longo intervallo

tervallo Græcos pariter ac Romanos superasse : illius tamen nostri moris vestigia ego quidem in illorum monumentis hætenus nulla reperi.

Fortassis tamen dixeris, ab Arabibus Muhamedanis ad Tartaros, ab his ad Sinenses profluxisse, ut alia ita etiam id quod hodieq; in nobilissimo S I N A R U M regno Mandarinum aliiq; Sapientes Indorum istorum observant. Prolixius non nihil illud Jacobus Pantogia perscripsit in Europam ex illa ipsa remotissima orbis parte : licebit tamen fortassis in hac panegyri integram viri narrationem recitare bona auditorum pace. Uti obiter liqueat, quantum & illæ gentes cum nostris institutis conveniant sive ab iis recedant. *De* Vide litera
magistris (ait Pantogia) nihil constitutum est publicè, sed Iesuitar.
docere cuilibet licet: & dare operam cuilibet magistro, in sin Indicas.
gularum est manu. Proinde carent etiam ratione explorandi anni 1603.
à primo eorum doctrinam, qui in nullo adhuc litterario honore
sunt: sed quicumque eò evehi studet, quolibet tertio anno ad ur-
bem provincie caput sponte proficiscitur. Vbi magnus eorum
numerus, qui id expetunt, probatur & excutitur. Atque ex iis ij
soli in optato gradu collocantur, quorum compositissima scripta
judicata fuerint: reliqui vacui domum redeunt, certi, studia
urgere diligentius, qui proximis comitiis probare se iudicibus, &
honorem adipisci possint. Tres sunt eruditorum gradus, tribus
illis nostris similes Baccalaureorum, Licentiatorum, Doctorum.
Omnium horum candidatis eadem præcipitur ad scribendum ma-
teria, & scribendi modus. Traditur illa pridie, confestimque
omnes in amplissimas ades deducuntur, ubi conclavibus inter se
disclusi nullam habent facultatem, vel verbum inter se conferendi.
Ad hoc hominem certum singulis adjungunt, qui eos cum quoquam
loqui vetet, caventque studiosè ne quis vel chartam digitali lon-
gitudine secum afferat, qua in re valde sunt severi. Nihil iis

dant præter atramentum, chartam, & lucernam: desiniunt viginti quatuor horas, intra quas orationem elaboratam esse oportet. Ea res sic homines sollicitos habet, ut nonnulli elapsis viginti quatuor horis, ita confecti consumptique prædeant, ut paullo post intereant. Quod potissimum Licentia & Doctoratus petitoribus solet accidere. Ceterum quamvis confecta ab se orationi quilibet nomen suum adscribat, iudices tamen & Mandarinum ea non inspiciunt. Adhibent siquidem celeres librarios, qui quod singuli scripserunt, omisso nomine, describant; ac deinde ipsa autographa claudant obsignent & diligenter custodiant. Apographa dantur iudicibus, hominibus omnium eruditissimis. Qui ignari cujusnam sit quodlibet opus, neque ullo relicto gratiæ loco, sincere ea scripta deligunt, & seponunt quæ ornatiores censuerint. Vbi renunciandi sunt qui puncta tulerint, autographa cum apographis comparant, atque ita quinam ii sint, cognoscunt & promulgant. Quæ in re tam sunt attentæ & cauti, ut quisquis alicujus doli comperitus suspectusve fuerit, loco suo moveatur: sit licet unus quispiam principum Mandarinorum. Quod in altero & tertio gradu observatur severius. Primum gradum affectus, multis ipse universaque familia facultatibus immunitatibusque eximius est: sed eum necesse est tamdiu iudicibus iterum atque iterum doctrinam suam pertentandam præbere, donec tertium gradum contigerit; quod ea gratia fit, ne studium remittat. Hac necessitate non est astrictus, qui nec dum ullum eruditionis titulum sustinet. Fit etiam sæpenumero, ut qui hac lege teneatur, neque tamen gnæviter incumbit in studia, de primo quem jam consecutus erat gradu, non sine probro & dedecore deturbetur: multi item, quod ultra ascendere nequeant, in primo consistunt. Eadem est alterius gradus ratio eum. Aecedunt, qui jam ad primum pervenerant, non tamen omnes, sed qui delectu habito ad examen admissi fuerint, quod priori longè est accuratius, & hono-

honorificentius. Hujus alterius ordinis tot sunt in qualibet provincia, quos Rex esse permiserit, qui ut quamque ornatum desiderat, quod majorem minoremve litteratorum numerum ferat, aut simili aliqua de causa, ita huius ei honoris facultatem indulget. In hoc honore constitutus, cum libuerit, Mandarinatu ornatur, & Resp. gubernaculis admovetur: non tamen iis adhuc muneribus, quæ tertio ordini propria sunt, dignus esse judicatur. Singulis qui pro tertio gradu periculum sui facere cupiunt, Mandarinum à pecunia regia certum ducatorum numerum dant, quò in regiam proficisci, & specimen suæ eruditionis, quod quolibet triennio fieri solet, dare possint. Qui spe frustrantur, iterum atq. iterum expectant; dum tandem vel decrepiti, quod optant, assequantur. Horum candidatorum numerus ita definitus est, ut plures trecentis quinquaginta esse non possint; quos inter censeri multa alterius ordinis millia certatim appetunt. Ad hunc ultimum statum qui pervenerit, nihil iam habet quò ultra progrediatur, neque in hoc genere quicquam arbitrantur accidere posse fortunatius. Ex his trecentis quinquaginta, proscriptionis cuiusque elegantia dua classes eximia conficiuntur. Prior tres continet omnium præstantissimos, quorum unus eminent. In hos Rex præcipuè munificus: est ac simul electi sunt, etsi etiamnum adolescentes sint, inter primos proceres palatii numerantur. Altera classis triginta est vel quinquaginta reliquis insigniorum, qui Mandarinum palatii fiunt. Qui supersunt sparsi per provincias, ex templo Mandarinatu & munere aliquo sive in regia sive foris in provinciis decorantur. Vt deinde compertum fuerit eos remperere, ita vel porro evehantur, vel, quod interdum accidit, abjecti honoribus exuuntur. Quilibet Doctor quamprimum eo honore positus est, in patria sua aditum luminibus eam domum Doctoris inscribit. omnes exinde ei domui honorem faciunt, & fores quibusdam quasi arboribus cingunt, quas singuli eius urbis

Mandarini, cum expanso vexillo ad eum mittunt, atque inibi perstant in posterum. Ei verò qui Doctorum primus renuntiatur, arcum triumphalem perinsignem erigunt. Hactenus recitavimus verba Pantogiæ, fortassis abusi patientia vestrà. Tempus est ut longe distitas illas gentes relinquamus.

In EUROPA M igitur atque ad nostra tempora propius ut accedamus; ab anno quidem usque octingentesimo floruit Parisiis Liberalium artium schola, cui non multò post accessit Theologica: sed, ipsorum quoque Parisiensium confessione, Titulorum illa collatio, primis certe tribus seculis h. e. in annum usque millesimum centesimum, nullo in usu fuit.

Illo autem seculo duodecimo reffloruit quoque iterum Bononiæ demortua dudum Romani Iuris professio: fuitque illa tempestate schola illa Regia unica in Italis pariter & Germanis, qui soli scilicet Romani Imperij censebantur; ast jam tum ibi nostra hæc sacra viguisse, nemo temerè probaverit. Etsi enim haud nesciam, nonnullos ejus rei institutum in Lotharium Cæsarem aut Fridericum referre, quasi horum aliquis primùm Scholæ Iuridicæ Bononiensi eam facultatem tribuerit: vereor tamen multùm ut possit probari monumentis præcis, neve ex quadam arrogantia isthæc asserantur. Neque vero Authentica Friderici *Habita*. quæ legitur Codice *Ne filius pro patre*, facit huc vel hilum: utpote quæ de studiosis loquatur & quidem Legum maxime disciplinæ deditis, qui nempe soli tum Bononiæ: de Doctoribus autem & Magistris, iis præsertim qui non profitentur, ne quò quidem habeat.

Floruerunt autem eodem tempore in Neapolitano regno duæ etiam insignes Medicorum scholæ; Salerni altera, altera Neapoli. Qui tum rerum ibi est potitus
Roge.

Rogerus, Siciliae utriusque (uti loquuntur) Rex & Salerni Princeps, singulari lege de *probabili experientia Medicorum*, lata, cavet quidem, ne quis medicinam exercent nisi prius à magistratibus & iudicibus probatus; Idque adeo, ut qui fecerit secus bonus omnibus spoliatur. Verumtamen hanc Rogerij legem nostris institutis Academicis convenire, haud facile persuaseris; cum probandi facultas non Artis Magistris sed magistratibus committatur. Propius ad mores nostros accedunt Siculae aliquot constitutiones Friderici Caesaris, quas antehac ex hoc loco à me recitatas forte adhuc meministis, itidem Artem Medicam facturis praescriptae. Iis enim jus potestasque probandi omnes qui Artem velint exercere, Magistris Salernitanae scholae tribuitur, adjecto certo & fixo quodam studiorum Medicorum ordine. Sed & alias in medium attulimus Aegidij Corboliensis de Salernitanis ejus seculi Magistris querelam, quod docendae faciendaeque Artis potestatem indoctis juvenibus committerent. Unde perspicuum est, jam tum saltem haud multum nostrae consuetudini ab simile quid, in regno Neapolitano, apud Medicos quidem, inque schola Salernitana, auctoritate regia incepisse. Verum enim vero Aegidii quidem illius aetas in confinia seculi duodecimi & decimitertii incidit; & Fridericus ille Caesar non Barbarossa noster est sed ejus nepos id nominis secundus. Eoque hisce testimonijs tantum hoc evincitur: illà circiter tempestate in Medicis scholis jacta initia nostri moris. Et verò nondum hinc liquet, num extra illud regnum idem obtinuerit: aut num in aliis scholis perinde fuerit admissa probatio ista atque exploratio idoneorum artificum.

Vide supra
pag. 100.

Enimvero Alexandro III Pontifice, qui sedit ab anno 1160 usque ad 1182, nullam fuisse Theologiae Mag-

R 3

gistro-

gistrorum solennem aliquam lauream, liquidò ostendunt, quæ continentur l. v. Decretalium tit. v. *de Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.* Nam in canone quidem Concilij Lateranensis, Alexandro illo Pontifice habiti, simpliciter pronuntiatur, ad docendum admitti debere omnem *qui sit idoneus*. Ipsemet Alexander præcipit, *ut quicumque viri idonei & literati voluerint regere studia literarum sine molestia & exactiōe qualibet scholas regere permittantur.* Ne quidem verbulo autem significatur, idoneum quemvis probari debere post facta examina. Ab illo tempore usque annum cix cc xxxiii iridem tale quid nondum fuisse usu apud Theologos quidem receptum, colligo ex ijs, quæ de Parisiensis scholæ, quæ unica sacram doctrinam tum exposuit, institutis paulò post ex Joanne Filefaco recitabimus. Quò fit, ut haud liceat temere fidem habere Onuphrio narranti in *Chronico Ecclesiastico*, Innocentium III Pontificem posteaquam in Parisiensi gymnasio aliquandiu studiis vacasset, Doctoris Theologi honores ibi consecutum. Testatur tamen Gabriel Naudæus, Vir Clarissimus & bibliotheca quædam ἐπιψυχῶ, Gregorium IX Papam Bullæ, Academiæ Parisiensi anno trigesimo primo seculi duodecimi (rectius dixisset decimitertij) missæ hæc verba inseruisse: *De Physicis autem & Artistis Cancellarius promittet, bona fide examinare Magistros, & non nisi dignos admittens repellet indignos.* Ex quibus manifestum est, tum quidem illam quæ nunc obtinet laudabilem consuetudinem fuisse in usu; saltim inter Medicos & Philosophos. Si autem inter illos, quidni & in scholis Theologicis ac Juridicis? Quin simile est vero, auctore Gregorio illo IX Papa, omne illud institutum coepisse, & hujus imitatione Fridericum I I Cæsarem per eadem tempora i-

Naud. l. de
Antiquit.
Scholæ
med. Paris.
pag. 18.

ra idem in regno suo Neapolitano à Medicis voluisse observari.

Quicquid sit; extra dubium est, seculo Christiano ter-
tiodecimo, apud Theologos, Jurisconsultos, Medicos,
Philosophos honorum titulorumque collationem no-
stram usu receptam esse. Et quidem initium si non omni-
um saltim plerorumque, fortasse factum est in GALLIA.
Id sane inde fit probabile, quoniam vocabulum Bacca-
laurei merè Gallicæ est originis & usus: qua tamen voce
primi honores semper & passim terrarum post appellati
sunt. Post inquam: nam & antehac fuisse sed alio sensu
receptam, patet ex *v. l. s. historia* Glabri Rodulphi Clu-
niacensis in Gallia monachi.

Verum hoc sive credat quis sive neget, haud equi-
dem in magno ponam discrimine. Satis mihi nunc est, re-
citasse verba Joannis Filefaci Sorbonici Doctoris, etsi &
alias à me adducta sint. Ita autem ille. *Philippo Augusto*
Rege (is autem Galliam rexit ab anno usque 1180 usque ad
sequentis seculi 1223.) *nulla aut pauca leges, ut nec solennes*
ritus & formula ad curriculum Theologicum emendandum, vel Do-
ctoralem lauream adipiscendam. Sed ut ego arbitror, prout quis-
que in rerum Theologicarum cognitione sub Theologis, qui publicas
habebant scholas, profecisset, communi velut auditorum consensu
ad libros Veteris aut Novi Testamenti sese accingebant. Idem
non multò post scribit: *Cum scioli quidam & qui vix Theo-*
logiam degustassent illud publicum docendi munus uliro sibi arro-
garent, Doctorum melioris notæ qui tum erant iudicio, Ordo ille
Theologicus formam legitimæ societatis tum primum haberi cæ-
pit. Hinc leges nonnulla scriptæ & quidem ante annum trecentesi-
imum supra millesimum; quod ex utroq; codice MSS. nostrarum le-
gum antiquiore tum recentiore firmari potest. Hæc Filefacus. Et
recte

Filefac. l.
de origin.
statutor.
Facultat.
Theologi-
cæ Parisi-
enf. pag. 21.

Idem l. cit.
pag. 21.

recte quidem. Nam Parisiensis Theologicæ scholæ leges quod attinet, innituntur illæ magnam partem mori jam tum recepto interpretandi libros Sententiarum Petri Lombardi, hic vero ante Philippum Augustum regem non cœpit. Eam sane legum istarum esse rationem agnoscit ipsemet Filescus. *Ne in Facultatem Theologicam (ait) etiam imperiti irrumperent: hinc sacra Theologica facultas in quatuor velut ordines distributa, Magistrorum, Licentiatorum, Baccalariorum formatorum & Baccalariorum cursorum. Inde publica exercitationes indictæ (actus Theologicos appellant) Expectatoria sive Expectativa, Tentoria sive Tentativa, Sorbonica, Ordinaria, Quodlibeta, Collationes, Disputationes in resumptis, & similia. Iis Theologicis progymnasmatibus originem dedisse videtur quæ tum invaluit consuetudo, publice videlicet interpretandi libros Sententiarum.* Ejusdem Filescii verba etiam hæc sunt: *Bibiæ cursum dixere veteres, sacra Scriptura tempus aliquod additum. Ab eo vero docendi munere Theologicum cursum suum ordiebantur nuperi ille Baccalarii Cursores, ac postea Sententiarum Petri Lombardi libros quatuor interpretabantur. Hinc nata illa distinctio Baccalareorum apud majores, ut alij Biblici, alii Sententiarum nuncuparentur.* Hujusmodi profecto leges ante seculum tertium decimum non sunt conditæ. Nec vero antehac quisquam in Magistrum Sententiarum est commentatus. Trithemius sane primo Joanni de Rupella Alexandri de Ales familiari idipsum attribuit. Nec Sorbonica quæ nuncupantur fuerunt utique ante Robertum Sorbonam. Adhoc si ceremonias videamus, ante Innocentium IV Papam non videtur fuisse in usu purpureus galerus Doctoralis, utpote quum huic Papæ ipsimet Cardinales galerum suum debeant teste Papirio Massono. Princeps quoque Nicolaus IV Papa fertur

Filesc. l. c.
pag. 27.

Idem lac.
pag. 43.

Trith. l. de
scriptorib.
Ecclesiast.

Pap. l. 5. de
vit pontif.

fertur Parisiensibus indulgisse, ut ibi approbati Doctores facultatem habeant ubique docendi, legendi, regendi, quodque alibi debeant pro Doctoribus aestimari. Id quod inter Doctorum privilegia præcipuum est. Et tamen non est verosimile alibi coepisse, antequam Parisina illa nobilissima omnium schola tanto beneficio est affecta. Meretur vero & hoc notari: Filesacum diligentissimum scholæ suæ antiquitatum indagatorem, ex monumentis sive tabulis vetustis laudasse non nisi duos, qui ipso seculo tertio decimo Theologiæ Doctores Parisiis creati sint, Ægidium nempe Columnam quem Romanum vulgo nuncupamus, Thomæ Aquinatis discipulum ac sectatorem, & Petrum de Tarantasia, illum qui Pontificatum indeptus Clemens IV postea audivit. Non quod non plures ibi integro seculo titulum illum sint consequuti, sed quod certis testimoniis destituamur; si accurate morum nostrorum tempora fuerint definienda. Quod tamen nisi fiat, omnia confuse docentur: quemadmodum ab imperitis coquis jura confundi solent.

Verùm quod Parisiis quidem pene jam ab initio usque seculi tertii decimi omnis generis Doctores fuerint creati, satis superque est manifestum. ALIBI terrarum, ubi similes Scholæ tum floruerunt, itidem statim hoc ipsum invaluisse, nihil est cur dubitemus. Certè circa initia seculi quarti decimi passim malos mores in laudabile hoc institutum irrepsisse jam, liquidò apparet ex Concilii Vienne[n]sis decreto illo quod inter Clementinas suas promulgavit Clemens V Pontifex. Non possum non illud hic recitare, quoniam rem omnem mirificè illustrat, simulque ostendit, quàm facile optima quæque instituta degenerent, nisi exacte caveas. *Cum sit nimis absurdum* (ait Papa)

Lib. 5. Clement. tit. 8. cap. 2.

S

ut quis

ut quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritia literarum: non sine turbatione miramur, illum apud Scholasticos invaluiffe abufum, quod pleriq; eorum, qui in quavis scientia ad Doctōratus vel Magifterii assumuntur honorem, quum ſua ſolemniter principia faciunt aut ſui recipiunt inſignia Doctōratus, circa cibos veſtes & alia ſic in expenſis excedunt, quod & ipſi, tranſeunte expenſarum huiusmodi vanitate, vacui plerumq; remaneant & gravati: & ceteri, qui vel nolunt vel nequeunt ſimiles expenſas ſubire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno ſuper his remedio providere, illis ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratum, diſtriſte præcipimus, ut quoſcunq; ab eis de cætero dictum recipientes honorem iuramento prius adſtringant, ne ultra tria millia Turonenſ. argenteorum in ſolemnitate circa huiusmodi Doctōratum aut Magiſterium quomodolibet adhibenda expendat. Ipſosq; nihilominus (niſi forſan nobilis conditionis extiterint) ut intra ſummam prædictam huiusmodi moderentur expenſæ, efficaciter adhortantes, ac, ſi hoc illorum congruere ſtatui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quod certos intra ſummam præſatam taxandos ab ipſis expenſarum terminos non excedant. Si quis autem Pontificali etiam dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præſato, honorem cuiquam tribuerit ſupradictum, à collatione Magiſterii ſeu Doctōratus cujuſlibet, per ſex meſes ſequentes eo ipſo noverit ſe ſuſpenſum. Hactenus Clemens. Cuius verbis claudam nunc quem hucusque inſtitui ſermonem: præfertim quum dudum ſenſerim vocari me ad illud quod huic panegyri maxime eſt proprium, ut nimirum eximiis hiſce duobus viris promeritos honores publice conferam.

DISSERTATIO QUINTA.

HABITA II Ianuar. ANNO MDCCXL.

Cum Magistratus Academici murus
aggrederer.

Non levi sane negotio hodie versamur, quando civitatem hanc Scholasticam, tam numerofo florentium civium cœtu insignem, regendi administrandique potestas ab uno in alium devolvitur. Omnia enim spectantibus Academia- rum scholarumque instituta, nescio an quid aliud sive augustius, sive quod magis in rem sit eorum qui literis dant operam, temere possit occurrere. Enimvero multa præclara ab Ægyptiis, Chaldæis, & Persis, à Græcis, à Romanis, ab Arabibus, ab aliis gentibus in literarias scholas illas maximas collata fateor: nihil tamen animadverti hætenus, quod mereatur comparari cum juris illa dicendi potestate, qua nunc Academiae quæ vocantur inprimis gaudent. Vel hoc uno certe felicior hodie conditio est discipulorum ac docentium, quam olim. Tametsi enim magno in pretio olim fuisse literatos viros, ac inprimis magistros melioris doctrinæ certum sit, nec egeat probatione; ad hunc tamen felicitatis gradum ne aspirare quidem tum licuit. Certe nihil simile observare est in omnibus retrò seculis, apud omnes gentes; ne apud ipsos quidem Græcos, qui tamen vulgò creduntur eruditionis maximi cum cultores tum æstimatores. Jam tum sæpenumero à me hoc ex loco eade re verba facta sunt. Ostensum enim, quam vilis olim etiam apud ipsos Græcos fuerit hominum doctorum conditio: longe verò hos

superatos ab Ægyptiis, ab Arabibus, à Persis, aliisque populis, quos illi Græculi uti barbaros contempserunt. Deducta porro est per omnia secula adusq; duodecimum Christianæ æræ scholarum omnium historia. Ex qua luculente, nisi admodum me fallo, patuit: cum multa alia instituta quibus hodie stant potissimum videntur Academicæ respUBLICÆ, hæcenus fuisse ignota: tum & propriam aliquam jurisdictionem Academicam neutiquam fuisse in usu.

Et vero ut posterius nunc multis iterum probemus, nihil est profecto causæ. Si cui tamen nondum in meridie sol ille veritatis lucet, primum cogitet, quod in nullis monumentis antiquis legere sit, animadvertendi in juvenes deditos studiis literarum fontes vim potestatemque seorsim aliis quam qui civili magistratu funguntur concessam esse. Ut autem memoria ejus rei inter tot doctorum scripta ad nos non pervenisset, si illa obtinisset usquam, *ἔν ἐστ τὸν ἀδωδῶταν*. Cogitet deinde, quemadmodum ipsæ Romanæ leges, quæ tamen immunitates & salaria magistris decreverunt, secus quam factum fuerat à Græcis, cum aliorum magistratum tum Decurionum judiciis ipsosmet doctores subjecerint. Seculo quarto, quo tempore maxima fuit sub Romanorum quidem Imperio literas colentium libertas, ipsis Athenis Atticis Proconsuli paruisse Professores omnes & quæ ad eorum cathedras pertinent, luculente apparet ex iis quæ de Proæressi in Sophisticam cathedram cooptatione prolixè narrat Eunapius Sardianus. Ipsius quoque Scholasticæ juventutis animadversionem unius fuisse Proconsulis jus, itidem discere est ex iis, quæ idem scriptor *ἀυτοπίης* describit in vita Juliani Sophistæ, de tumultu per studiosos quosdam excitato, & super illa re instituto à Proconsule publico

Manap. de
vit. Soph.
in Proæres-
sie.

publico iudicio. Constantinopoli studiosam iuventutem sub iurisdictione Præfetti Urbis, Beryti item sub imperio Præfidis Phœniciaë maritimæ fuisse, idque ipsomet Justiniano approbante, liquet ex iis quæ à Cæsare isto sunt constituta in eos, qui serviles nonnullos ludos petulanter exercebant. Nam quod Beryti & Episcopus & Legum Professores in partem fuerint tracti à Justiniano, id videtur ad solam illius petulantiaë coërcitionem pertinere. Verba Cæsaris sunt: *Et hæc omnia in hac quidem florentissima civitate, vir excelsus Præfectus hujus almae Urbis tam observare quam vindicare, prout delicti tam juvenum quam scriptorum qualitas exegerit, cura habebit. In Berytiensium autem civitate, tam vir clarissimus Præses Phœniciaë maritima, quam beatissimus ejusdem civitatis Episcopus & Legum Professores.*

L. omnia
Cod. de ve-
teri jure e-
nucleando.

Quantum apparet, seculo demum duodécimo cœpit reipublicæ hoc scholasticæ genus constitui. Inde ortus hic splendor. Inde hæc felicitas nostra. Quidni enim in felicitatis parte collocemus, quod rudium imperitorumque hominum, qui plærumque literaris literarumque studiosis minus esse æqui solent, foro & iudiciis subducti simus? Sub initium ejus seculi universa Europa unicam duntaxat habebat scholam publicam Parisiensem, qua rudior quædam & Philosophia & Theologia, ut tum erant tempora, non male docebatur. Non multò post doceri publice Bononiæ in Italia cœpit Jus Civile Justinianicum, cujus per quam multa secula auctoritatem ipsi Itali & Romani vix leviter observaverant. Id factum ne sit publica Cæsaris lege, quod vulgò persuasum est, an privato potius Irnerii studio aliorumque consilio, non ego nunc dixerim. Neq; enim huc attinet dijudicare: & alibi id jam tum multis est disputatum. Quicquid autem hujus sit, id

Videlib. de
Orig. Jur.
German.
cap. 27.

videtur constare, ibi primum jurisdictionis Academicæ fundamenta jacta esse.

Vide tem-
pus ipsi Au-
thenticæ
subscriptæ.

Bodin, l. 3.
de republ.
Rubuff ad
Authent.

ANNUS agebatur à nato Servatore post millesimum centesimum octavus quinquagesimus, quum in Roncaliis (qui campi sunt Italiae late parentes supra Padum, non procul à Placentia, loco conventibus publicis Imperii procerum olim percelebri,) comitia celebraret prudentissimus fortissimusque Germanicorum Cæsarum Fridericus primus, is qui vulgo cognomento Barbarossæ audit. Vim sane Authenticæ verbis faciunt, qui omne hoc negotium Friderico II attribuunt: etsi hunc avo doctiorem fuisse adeoque literatorum ordini impense favisse, lubens & ultro confitear. Sed jam eo, quo diximus, tempore, videntur multi studiorum gratia patriis laribus relicti ad illos eruditionis mercatus quidem commigrasse, qui tamen interim à vilissimis sæpe hominibus, qui literatorum ordini nescio quo naturæ vitio solent esse infensi, indignis modis haberentur. Ei rei uti occurreret, utque imposterum meliore conditione viverent Scholastici, tulit Cæsar laudatissimus, *habita* tamen, ut ipse loquitur, *super hac re diligenti inquisitione, Episcoporum, Abbatum, Ducum, omnium Judicum* (qui scilicet præerant iudiciis liberarum Italiae urbium) & *aliorum Procerum sacri palatii examinatione*, illam authenticam, quæ *Habita* audit, & Cæsare ita volente Codicis Justiniani titulo *Ne filius pro patre* annexa est. In qua & alia nonnulla sunt iis qui studiorum gratia peregrinantur concessa, tum illud imprimis, quod erepti indoctorum hominum foro, optione data, vel Episcoporum vel Minorum loci vel Magistrorum, jurisdictioni sese subicere tum potuerint. Verba constitutionis Cæsareæ digna profecto sunt quæ hinc audiantur, atque expendantur
accu-

accuratius. *Verum tamen, inquit Imperator, si litem eis quisquam super aliquo negotio movere voluerit: hujus rei optioe data Scholaribus, eos coram Domino, vel Magistro suo, vel ipsius civitatis Episcopo, quibus hanc jurisdictionem dedimus, conveniat. Qui vero ad alium judicem eos trahere tentaverit, etiamsi causa justissima fuerit, à tali conamine cadat.* Hæc sunt illa verba quæ Academicæ jurisdictionis exordium præbuerunt. Exordium, inquam, & occasionem primam. Nequaquam enim cum illis possum facere, qui omnem jurisdictionis Academicæ vim constitutione hac unice niti profitentur. Ignari, non esse eam legum istarum auctoritatem, uti & sequentia obligare secula possit, aut populos Imperio Germanico minime subditos. Qui & hoc ignorare, aut certe non attendere, videntur, à sententia illius constitutionis eam, qua nunc gaudent Academicæ, juris dicundi consuetudinem, haud parum diversam esse. Ac prior quidem error & jam aliàs est à me castigatus, & quoniam valde est communis, patetque latissime, ac respublicas multas jam convulsit, nec non imposterum queat convellere, iterum uberius aliquando est refellendus. Sunt enim qui illis Cæsarium legibus parem pæne vim adscribant atque æterno naturæ juri divinisque cœlitus latis constitutis. Qua opinione tamen fortè nec absurdius quidquam est nec in publicum exitiosius. Caterum quàm diversa sit mens illius laudatissimæ Authenticæ à consuetudine ac moribus jurisdictionis Academicæ, quæ nunc passim obtinet terrarum, non difficilè est videre, si quis verba constitutionis cum iis quæ obtinent velit contendere.

Fortè autem operæ fuerit pretium, si vel ego brevibus nunc exponam Authenticæ sensum: quoniam in hunc campum sentio me deferri, nec ab hoc die id alienum est.

PRIMO

PRIMO autem loco occurrunt observanda illa: *Si litem eis quisquam super aliquo negotio movere voluerit.* Enimvero quinam intelligantur voce *eis*, facile ex Sequentibus constat Authenticæ verbis, ubi soli scholares nominantur, quotquot nempe studiorum causa peregrinantur. Et si enim ante & Professorum facta fuerit mentio, hæc tamen optio fori ad solos Scholares disertè restringitur. Quo patet, tum quidem, atque hacce authentica, Professores nondum à foro civili esse liberatos. Id verò in primis notandum, respexisse hac constitutione Cæsarem *Scholares* (hoc nomine autem Italis veniunt hodieque illi qui nobis Studiosi aut Studentes vulgo audiunt) & quidem illos, qui *studiorum causa peregrinantur*. Ex quo facile est concludere, voluisse Cæsarem pertinere hæc privilegia ad Scholares, non tantum quando degunt in locis ubi scholæ habentur publicæ, verum etiam si alibi degant, modò in itinere sint & studiorum gratia peregrinentur. Nam profecto & qui est in itinere peregre est. Ita autem interpretanda illa Cæsaris verba, cum consuetudo loquendi indicat, tum scopus Cæsaris, qui peregrinantium securitati voluit consultum, quæ in ipso itinere vel maxime laborat. Vt nunc taceam in eadem constitutione diserte dici, beneficium Scholaribus indulgeri, ut non tantum iis in locis, in quibus literarum exercentur studia secure vivant, sed etiam *ut ad illa veniant*.

Scholaribus ergo seu studiosis qui studiorum gratia peregrinantur, ubi ubi vixerint, si quis litem velit intendere fori optionem dat Cæsar. Nec verò est quod miremur, optionem esse datam fori. Erat quippe isthac ætate consuetudine receptum apud Italos, per omne Longobardorum regnum, ex Lotharii primi Cæsaris instituto, liberum arbitrium eligendi etiam Jura ipsa sive Romana, sive Langobar-

gobardica five Salica Francorum, secundum quæ licebat cuique vivere & in iudicium tracto iudicari, si id publice esset professus. Eoque fori optio nihil tum quidem insolens habuit, aut à moribus alienum.

Est autem paulo pressius videndum, quâ de LITE Cæsari sermo sit. Permultum enim refert. Potest enim lis intendi & de causa criminali, & de causa civili, & de causa ecclesiastica. Quæ profecto differunt plurimum. Perdifficile autem fortassis est exponere Cæsaris mentem: cum interpretes doctissimi diversa admodum sentiant. Ut autem quid ipse existimem præfiscini subjungam: principio arbitror nequaquam agere Cæsarem de causa quæ ad forum Ecclesiasticum ea jam ætate pertinet. Nec enim, quæ tum erat facies reipublicæ, licuit amplius Cæsari causam à foro Ecclesiastico deducere. Tum verò ideo fori optio data studiosis, ne ab hominibus indoctis patiantur injuriam: id autem de Ecclesiasticis iudiciis, Episcopis inquam, vel suspicari, illa profecto tempestate, fuit nefas. Accedit quod Cæsar dicat, sese *Magistro & Episcopo* in controversiis Studiosorum jurisdictionem dedisse. Non autem datur alicui illud quod jam habet. In Ecclesiasticis autem negotiis jam habebat Episcopus jurisdictionem.

Cæterum major controversia est de causis criminalibus, an & illas comprehenderit Cæsar *litæ* voce, nec ne. Neque enim desunt qui usque ad eò id negant, quasi non tantum Cæsar de criminalibus non fecerit verba, verum etiam quasi non potuerit facere; quod scilicet merum imperium, ad quod spectant criminales causæ, concedi nullo jure possit vel debeat Academico collegio. Non desunt contra qui prorsus aliud profitentur. Quorum omnium argumenta cum alii recitant tum prolixè refert Matthias Stepha-

T

pha-

Steph. l. 3.
de Jurisd.
part. 2.
cap. 12.

phanus. Cæterum inter hæc dissidia mediam sequi sententiam fortè fuerit tutissimum. Videtur enim, ut falsa est illorum opinio, qui merum imperium Academiis omnibus adjudicant, quasi aut concessum nulli sit aut concedi jure nulli possit: ita & illos permultum falli qui in authentica hæc Friderici meri imperii causas quoque intelligi volunt. Non patitur institutum, terere nunc tempus diversarum partium rationibus aut examinandis aut refellendis: satis fortè est, eas quæ me ita faciunt sentire in medium proponere. Et verò quum Cæsar diserte tantum dicat, *si quis litem eis super aliquo negotio intenderit*; quis non statim intelligit de civilibus & pecuniariis negotiis solis sermonem esse, neutiquam vero de capitalibus? De his certè non valere voces *negotii* & *litis* sed de illis, cum aliàs consuetudo loquendi indicat, tum optime monitum jam olim est à Juris Romani magistris *l. liris ff. de verbor. significationibus* & alibi. Deinde dicit utiq; Cæsar nihil aliud, quam se *jurisdictionem* dedisse Magistro & Episcopo. At *jurisdictio* non est merum imperium. Quique dat tantum *jurisdictionem* merum imperium non dedisse censendus est. Profecto si & hoc imperium illis concessisset Cæsar, non præteriisset hoc utique saltim verbulo monere. Non enim interpretatione nimis benigne ampliandum est Cæsaris donum, ut quod conjunctum sit cum deminutione quadam jurisdictionis quæ loci domino competit.

4. Quid quod Fridericus secundus Barbarossæ nepos Neapolitanam Academiam instituens expressis verbis ita sanciat? *Omnes Scholares in civilibus sub eisdem Doctoribus & Magistris debent conveniri.* Quæ sanctio habetur apud Petrum de Vineis Cancellarium illius Cæsaris, libro epistolarum tertio. At hoc Friderico II nullus Germanici

Petr. de
Vin. l. 3.
epist. 12.

far

sanguinis Imperator aut doctior fuit, aut literatis literarumque studiosis magis favit. Quis ergo ad civilia sola restrinxit quæ avus Cæsar, fortis quidem indoctus tamen, etiam ad criminalia extenderat? Taceo nunc, vel illud solum fortè sufficere huic sententiæ probandæ, quod antiquissimi legum interpretes & qui proxime à Friderici I ævo abfuerunt, ad sola civilia privilegium hoc restringant. Est autem in primis maximi ponderis interpretatio illa, quæ ævo legis scriptæ quàm est vicinissima.

5.

In solis itaque CIVILIBVS negotiis & litibus optionem concessit Cæsar Studiosis judicem sibi eligere, & quidem ceu videtur unum ex tribus, non autem alterum duorum. Repetamus verba Cæsarum quo res fiat expedita. *Hujus rei, inquit, optione data scholaribus, eos coram Domino, vel Magistro suo, vel civitatis ipsius Episcopo, quibus hanc jurisdictionem dedimus, conveniat.* Quibus verbis tres profecto optione data in judices proponuntur: Dominus scilicet loci, Magister Scholastici, & civitatis Episcopus. Certe accuratè verba exanimanti non potest non videri, Cæsarem liberum reliquisse Studiofo, non tantum velit Magistrum suum an potius Episcopum judicem, sed etiam velitne judicem Dominum loci.

BREVITER itaq; omnia ut comprehendam, hic verborum genuinus esse sensus videtur. Omnes Scholares qui studiorum gratia peregrinantur, ubicunque etiam degerint, si quidem super aliquo civili negotio conveniendi sint, optionem habeant judicem sibi in lite intentata accipere, aut Dominum loci cui aliàs jam ante competeat jurisdictio, aut Magistrum, aut denique Episcopum illius civitatis ubi lis intenditur; quibus peculiari indultu Cæsar juris dicundi potestatem largitus est. Hic inquam est sensus nobilissimæ illius authenticæ, sine

I 2

amore

amore, & procul affectu partium illarum in quibus ipse vi-
vo, quibusque adeo me studere plurimum haud diffiteor,
paucis & simpliciter expositus.

Omnino autem illius Authenticæ sensus genuinus
tenendus nobis est eo accuratius, quoniam illi originem
debent Academiæ omnes Europææ, non tantum, dico,
Romano Imperioquæ accensentur, sed & quotquot repe-
riuntur alibi, sui quo fruuntur liberi regiminis. Et ve-
rò ad hoc exemplum demum constituta est libertas NEA-
POLITANÆ omnis generis disciplinarum Scholæ, illa
quam nacta est beneficio Friderici II Cæsaris. Non mul-
tum ante mentionem ejus jam fecimus; meretur autem res
ipsa, nec alienum est ab hoc loco & instituto sermone,
uti recitemus omnia privilegia Academiæ illi tum con-
cessa, prout paucis illa comprehenduntur in optimi il-
lius Cæsaris literis publicis quibus Scholares, uti loqui-
tur, ad Studium Neapolitanum tum invitavit: præsertim
quandoquidem aliàs etiam conveniens rebus nostris esse
poterit hæc recitasse. *Conditiones* (inquit) *quas Scholaribus con-*
cedimus, erunt istæ. In primis, quòd in civitate prædicta Doctores
& Magistri erunt in qualibet facultate. Scholares autem, unde-
cunq; venerint, securè veniant morando, stando, & redendo,
nam in personis quàm in rebus, nullam sentientes in aliquo lesio-
nem. Hospitium quod melius in civitate fuerit, Scholaribus lo-
cabitur, pro duarum unciarum auri annua pensione: nec ultra æ-
stimatio ejus ascendet. Infra prædictam autem summam, & usq;
ad illam, omnia hospitia æstimatione duorum civium & duorum
Scholarium locabuntur. Mutuum fiet Scholaribus ab illis, qui ad
hac fuerint ordinati, secundùm quòd eis necesse fuerit datis libris
in pignore & precario restitutis; receptis à Scholaribus fidejussori-
bus pro eisdem. Scholaris verò qui mutuum recipiet, jurabit,
quòd de terra aliquatenus non recedet, donec precaria restituet,
vel

Petr. de
Via. l. 3.
epist. 11.

vel mutuum ab eo fuerit exolutum, vel alias satisfactum fuerit creditori. Prædicta autem precaria à creditoribus non revocabuntur, quàm diu Scholares voluerint in Studio permanere. Item omnes Scholares in civilibus, sub eisdem Doctores & Magistris debeant conveniri. Paulo post: De frumento autem, vino, carnibus, piscibus, & aliis quæ ad victum pertinent, modum nullum statuimus: cum in his omnibus abundet provincia: quæ venduntur Scholaribus secundùm quod venduntur civibus & etiam per contradam. Hactenus Cæsar. Jam ante verò in iisdem literis dixerat: Insuper Studiosos viros ad servitia nostra non sine meritis & laudibus convocamus: secure illis qui discreti fuerint, per instantiam Studii, juris & justitiæ regimina committentes. Quæ verba videntur spectare ad regimen illius Academiæ five Studii, uti loquebantur, Magistris commissum. Ut verum tamen fatear, fortassis jam antehac Neapoli, ut & Salerni, ejusmodi libertas saltem ex parte obtinuit. Id sane uti suspicemur faciunt verba ejusdem Cæsaris ad Capitaneum Sicilia super reformatione (uti habet argumentum epistolæ) Studii Neapolitani. Quæ hæc sunt. Ad hoc igitur tam salubre convivium Magistros quoslibet & Scholares hilariter invitamus: fidelitati tuæ mandantes, quatenus præsens beneplacitum nostrum per jurisdictionem tuam solenniter studeas publicare: firmam singulis fiduciam oblaturus, quod immunitates & libertates omnes, quibus OLIM tam in Neapolitano quam in Salernitano Studiis uti & gaudere sunt soliti, faciemus universis & singulis illuc ire volentibus inviolabiliter observari. Cæterùm ut obtinuerit ejusmodi quædam libertas jam ante, tamen & hanc ad exemplum illius per Fridericum I Cæsarem concessæ ortam, nemo temerè diffitebitur.

Petr. de
Vincis l. 3.
epi^a

Etiam PARISIIS seriùs cœpisse, adeoque non nisi ad exemplum illud laudatum constitutam esse Scholæ illi suam

libertatem, certiùs pene affirmaveris. Principi sane Ludovico IX Regi, illi qui sanctorum ordini est infertus, tribuunt hæc quæ jam recitabimus. *Concedimus & volumus quod omnes & singuli, de quacungq; natione vel regione oriundi, de corpore Universitatis Parisiensis existentes & esse volentes, ad eam accedere, morari, redire, & se, nuncios suos, resq; suas utiles transferre pacificè, & liberè absq; ulla inquietatione possint, sicut melius videbitur ipsis expedire.* Hæc autem est ipsa authentica nostræ Cæsareæ non nisi pars prior. Non dubito autem & reliqua ab optimo illo Rege addita: utpote quum certum sit, hunc privilegiorum & immunitatum concessione Parisiensem Scholam ab imminente interitu vindicasse: quod uno hoc utique effici non potuit. Rem omnem narrare hic verbis Pauli Æmilii locupletissimi Gallicarum rerum scriptoris nihil impedit, imò res exposcere videtur. *Lutetia, inquit ille, florebat liberalia studia: juventutis concursus undiq; illuc fiebat. Scholastici suorum nonnullos à civibus pulsatos conquesti, alii in alia cæterarum urbium musæa concessere. Anglus (is erat Henricus III) propositâ ingentium præmiorum, honorum, vacationum, emolumentorum spe, aliquot eorum millia Oxonium elicit. Solitudo exiliumq; literis indictum videbatur. Rex non minus decoris liberales artes, humaniora studia, sacram disciplinam, cultum ingeniorum Franciæ, quam arma afferre prædicans, egregiamq; consociationem fore, bellicarum rerum gloriâ cum divinarum humanarumq; rerum cognitione doctriinâq; conjunctâ: regia Urbis cives ad officium colendosq; Doctores discipulosq; revocavit. Suus ingenuus artibus honor habitus. Id quasi anno tertii decimi seculi secundo post trigessimum acciderit, observans Joannes Tilius, diligens rerum Gallicarum scrutator, chronico suo hæc verba inseruit: *Schola Parisiensium à D. Ludovico restituitur, quæ propter**

Vide Midendorp. l. 6. de Academ. pag. 366.

Paul. Æmil. l. 7. Histor. in Ludovici IX. rebus.

Til. in Chron. seruit: Schola Parisiensium à D. Ludovico restituitur, quæ propter

pter motus, injurias, & cades scholasticas illatas dilabebatur. Eam autem Rex Anglia ad se pellicere, & Oxoniam instituere studebat. Hæc post Paulum Tilius. Videtur vero ejusdem Regis Ludovici rogatu Parisiensi Scholæ indulgisse Innocentium IV ea quæ Papius Massonus commemorat inquit: *Auditors Parisiensis Academia veftigalibus exempti* (quod tamen quo jure per Pontificem fieri potuerit haud video) & ne extra Lutetiam per literas Apostolicas super litibus inter eos exortis trahantur, primus omnium vetuit Perusii Non. Junij Pontificatus anno nono: ut in chartario ejusdem Academiae invenio. Ejusdem Innocentii videtur esse hæc ad Universitatem, ceuloquimur vulgo, Parisiensem epistola: *Grattiam vobis facere volentes specialem, statuimus quod nullus in Vni-*

Papa.
Mass. l. 5.
de vit.
Pontific.

Vid. Mid-
dendorp. l.
6. pag. 367.

versitatem vestram Magistrorum & Scholarium, aut Rectorem vel Procuratores vestros, cujuscung, aut quarumcung, Facultatum, seu quencquam alium, profacto vel occasione ipsius Vni-
versitatis, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti audeat sententiam promulgare, absq, Sedis Apostolicae licentia speciali. Et si fuerit promulgata, ipso jure sit irrita & inanis. Fortassis tamen hoc (magnum sane) privilegium denique ab Innocentio VI profluxit, quem Academiae illi multum indulgisse, aliunde constat. Ut vero sese illud habeat, Parisiis quoque seriùs coepisse Scholasticam illam liberam jurisdictionem, & non nisi ad exemplum ejus quod constituerat Fridericus Cæsar, ille fortissimus id nominis primus, non potest nec debet negari.

SED antequam pergamus, observanda omnino nobis veniunt etiam illa Authenticæ nostræ verba: *Qui verò ad alium judicem vos trahere tentaverit, etiamsi causa justissima fuerit, à tali conamine cadat.* Hæc, inquam, verba merentur notari: utpote cum sic satis gravi pœna in eos qui Studiosos trahere

trahere nituntur ad forum alienum, animadvertendum Cæsar censuerit. Non enim alia verborum mens esse videtur, nec aliter etiam illa ab optimis interpretibus vulgo accipiuntur: quàm causa etiam iustissima cadere, qui tale quid conati fuerint. Vt proinde si iidem in foro competenti velint iterum Studiosum convenire etiam iustissimis de causis, tamen non sint audiendi.

QVANQVAM verò hæc tum ita placuerint Cæsarum illi maximo & Imperii Proceribus, qui tamen post vivere Cæsares, Reges, Pontifices, haud parum ab iis discesserunt, ex quo frequentiores passim terrarum Scholæ huiusmodi Vniversales, uti vocant, erectæ sunt. Namque ubivis quidem è medio sublata est illa sibi iudicem eligendi potestas. Ubivis item loci Dominis iurisdictio in tantum est erepta, ut urbano alicui magistratui sese subicere, ubi possit habere iudicem alium, Studio amplius non liceat, si sane velit particeps esse immunitatum & privilegiorum ordini illi concessorum. Certi contra passim iudices instituti, quorum forum sequi Studiosus teneatur. Quod dubio procul evenit inde, quia optio illa iudicis non potuit non sæpe turbas dare, & nocentem reum omni iudicio subtrahere. Quo nihil est perniciosius in communi vitâ, præsertim si magnus sit nocentium numerus.

Verùm certa illa iurisdictio non ubiviseodem est modo instituta. Seculo enim decimotertio nec non quattordecimo, quum raræ essent Scholæ huiusmodi Academicæ, ingens autem juvenum multitudo literis daret operam, evenit ut nonnullis in locis aliquot millia ex diversis Europæ terris convenirent. Testantur annales, vixisse aliquando Lutetiæ Parisiorum triginta studiosorum millia. Quod ut minus miremur olim contigisse, facit Theodorus Gothofre-

Vide Filef.
l. de Orig.
Statutor.
Facultat.
Theolog.

thofredus scriptor Gallicus, referens Rectorem Vniverfi-
 tatis Parisiensis promississe, ad exequias regis Caroli IIX
 sese ducturum omnem Studioforum ejus loci cœtum, hunc
 autem creditum excedere numerum viginti quinque mil-
 lium. Eduardo I Rege Oxoniæ vixisse millia triginta
 Studioforum, ex Armachano testatur Guilielmus Camb-
 denus. Azonis magni illius Jcti ætate, quæ est tertio deci-
 mo seculo, Bononiensi in Academia fuisse decem millia
 Studioforum auctor est Odofredus, magni & ipse nominis
 Jurisconsultus. In hac Germania nostra Viennam septem
 millia sæpe numerare, scribit Antonius Bonfinius. In eâ ju-
 venum multitudine quin & petulantes plurimi fuerint,
 quis dubitet? Mittuntur enim in Academias haut pauci mo-
 ribus jam ante non bene instituti: ad quos accedente ætate
 juvenili, & vivendi majore libertate, sodaliumque nume-
 ro, vix potest non petulantia nasci. Et sane jam olim iis
 moribus infectos illos fuisse, qui suâ ætate literis dabant o-
 peram Lutetiæ, multis conqueritur vir probus & doctus
 Jacobus à Vitriaco Romanæ Ecclesiæ Cardinalis; is au-
 tem diem suum obiit, anno post millesimum dncente-
 simum quadragesimo, Cui rei & annales assentiuntur,
 quando narrant (id quod paulo ante ex Paulo etiam Æ-
 milio & Joanne Tilio recitavimus) ejus seculi tertii decimi
 anno tricesimo secundo ita Lutetiæ in mutuam pugnam
 exarsisse Studiosos atque Urbanos cives, ut post cladem in-
 gentem aliquot millibus Oxoniam Rege Angliæ invitante
 commigrantibus, tota pene interiisset celeberrima
 illa schola, ni seditionem hanc prudentia Ludovici Gal-
 liarum Sancti regis coërcuisset. Etiam Azonis tempo-
 re, seculo eodem tertio decimo, quum decem millia Stu-
 diosorum Bononiæ versarentur, magnam fuisse jam tum
 vim

Goth. l. ee-
 remonial.
 de France
 pag. 43.

Cambden.
 indscript.
 Britan.

Bonf. Ret.
 Vngaric.
 decad. 4.
 l. 5.

Vitriacus
 Histo. Occ.
 cid. cap. 7.

Caccia sup.
 de modo
 studend.
 dec. 10.

vim factionum & criminum, testantur alii iique non pauci.

Illis moribus atque illo Studiosorum numero, ut necessum fuit firmare certam jurisdictionem, & momentaneam illam ex voto reorum abolere, ita neque Doctores neque Episcopi juri dicundo pares visi sunt. Habitumque utilissimum fuit, ex ipso Studiosorum numero judices capere: ne quis haberet quod de iudice minùs favente posset conqueri. Hinc in certas tum nationes, quas dixerunt, divisa Studiosorum multitudo, quarum singulis præesset unus, qui porrò communem aliquem Rectorem eligerent, Ex quo, cum omnis jurisdictio penes Præsides hos ac Rectorem esset, nova plane jurisdictio facies emerfit.

Ubinam primò id institutum sit, haud temerè dixerim: id observare est, seculo tertio decimo capisse, atq; in omnes Scholas, quæ & illo & sequente seculo imò multis post annis fuerunt aut erectæ aut legibus arctius constrictæ, hanc jurisdictio faciem fuisse introductam. Quapropter hodieque in omnibus ferè Galliæ & Italiæ scholis antiquioribus manet illa Studiosorum in varias nationes, Nationumq; Procuratores seu Consiliarios ut vocant distinctio, qui ipsi sibi Rectorem quem ei rei idoneum credunt præficiunt.

Vide Ioan.
Filefac. l.
de Orig.
statut. Fa-
cult. Theo-
log. Paris.

Quanquam non omni ex parte idem ubivis obtineat. Habet hodieque, multum imminuta licet suâ dignitate, Parisiensis schola nationes quatuor, Francicam, Picardicam, Normannicam, Alemannicam. Alemannicæ autem nomine comprehenduntur primo Bohemi, Lusati, Poloni, Silesii, Bavari, Dani, Vngari, Helvetii, Basileenses, Moguntini, Treveri, Augustani, Argentinenses: secundo Belgæ, Colonienses, Borussi, Saxones & Lotharingi: tertio, Angli, Scoti, Hyberni. Harum porro quatu-

quatuor nationum cuius sunt duo Pedelli dicti argenteis sceptris ornati, qui Procuratori (ita appellant) inserviant. Hi quatuor vero nationum Procuratores Philosophiæ aliquem Magistrum ex suo ordine in Rectorem eligunt: in memoriam ejus, quod prima Scholæ origo ætate Caroli Magni sola Philosophiæ professione ac disciplinâ constitit.

Patavii jam Urbano IV Pontifice (qui præfuit Romanæ Ecclesiæ anno post millesimum ducentimum sexagesimo primo, usque in 64) si quidem credimus Antonio Riccobono id ipsum narranti *libro de gymnasio Patavino*, inoleverat, post constituta variarum Nationum discrimina, ex earum Præsidibus eligere Rectores binos, quorum alter Italis alter Transalpinis jus diceret. Et duravit ea consuetudo, eodem teste, usque ad tempus illud, quo in gratiam Francisci Carrariensis, Vniversitate Studiosorum Philosophiæ Medicinæ & Theologiæ ab Vniversitate eorum qui Vtrumque Jus aut docent aut discunt secessione facta, ex una Scholâ duæ ibi enatæ sunt, statutis & jurisdictione divisæ, quavis sibi Rectorem suffragiis Consiliariorum, ut appellant, Nationum suo ex ordine constituyente. Quarum altera hodie Artistarum; altera Jurisprudentum usurpatur. Reliquæ Italicæ Academiæ propius videntur abesse à Parisiensium institutis.

Vide Riccobon. l. de gymn. Patavino.

At Salmanticensis (quæ Hispanicarum est præcipua) longè aliam obtinet regiminis rationem. Scribit enim Antonius Possevinus *libro primo Bibliotheca selecta capite octavo*, illi scholæ à Martino V Pontifice præfectum esse cathedralis ibidem Ecclesiæ Scholasticum qui appellatur, *delata ei amplissimâ auctoritate*, (verba recito Possevini) *quâ Studiosos civilibus & criminalibus pœnis possit coercere; servatâ provocatione causarum Sedi Apostolicæ vel ejus admi-*

istris qui futuri essent in Hispaniâ. Rectorem hic eligit ex præcipua Academiæ nobilitate, nec non octo Consiliarios ex octo Hispaniæ regnis, quorum simul est suffragium ad Professores constituendos. Itaq; ibi profecto jurisdictio non est penes Rectorem ex Studiosorum numero electum, nec penes Magistros, sed penes unum è potissimis collegii Cathedralis Canonico- rum. Quod forte institutum inde manavit, quoniam clerus illius Cathedralis Ecclesiæ Salmanticensis in usum Academicorum Doctorum tertiam suorum reddituum partem ultrò quotannis largitur. Quod itidem testatur Possevinus.

Possev. l. c.

Germania seriùs accepit hujusmodi Scholas, & quidem declinante demum seculo decimoquarto. Etsi enim Viennæ jam anno 1137 aliquam erexerit Fridericus II Cæsar, cum ipso tamen Imperatore videtur non multò post illa concidisse, nec nisi demum anno 1360 renata. Post hæc verò longè plurimæ apud nos sunt institutæ. Observare autem est, antiquiores quidem jurisdictiois ordinem eum ferè accepisse primùm qui Parisiis obtinebat, sed plærasq; post mutasse, omni potestate in arbitrium Professorum delata: recentiores autem ab initio statim in eam regiminis formam consensisse quam nunc passim per Germaniam obtinere cernimus. Manent enim hodieque in illis antiquioribus Nationum discrimina & pristinæ dignitatis potestatisque vestigia. In iis verò quæ præter propter post seculi decimiquinti annum octuagesimum fuere institutæ, ab initio statim omnis jurisdictionis potestas in Professorum collegium, volentibus ita patronis, à Pontificibus aut Cæsaribus fuit translata. Memorat Wiguleius Hundl in præclaro illo opere quo res Metropolitanæ Salisburgensis Ecclesiæ est persecutus, Ingolstadiensem Bavaro- rum scholam à Pio secundo Papa & Ludovico Baviariæ Du-

Hundl. in
Metrop.
Salisburg.
tom. 2. p.
417. edit.
Geybold.

cc. ad.

ce anno 1472 confirmatam, initio quatuor in nationes, Bavaricam, Rhenensem, Franconicam & Saxonicam fuisse quidem distinctam, cum potestate singulis semestribus Rectorem ex suo ordine eligendi: sed illud institutum ut moribus minus aptum statim esse abolitum, in Senatum Academicum rejectâ tam Rectoris eligendi quàm omni reliqua potestate. Et profecto ita est. Institutum illud vetus sequenti atate nullum habuit usum, quod præ Academicarum multitudine rara postea fuerit Studiosorum in singulis copia, quorum porro longè potissima pars juvenili atate in Academiam venit, atque adeo quam maxime indiget alieni regiminis.

EX HIS verò manifestum est, etsi jam duodecimo seculo per Friderici illam Authenticam erepti sint literarum Studiosi hominum indoctorum foro, sequentibus tamen tandem temporibus justam reipublicæ faciem Academiis accepisse: in hanc autem jurisdictionis formam, quæ apud nos in Germaniâ nunc obtinet, non nisi sero demum & vix ante annos centum quinquaginta deventum esse. Nec enim jurisdictionis tantum alia post facies cœpit, sed & mixtum imperium, cujus in Authentica nullum extat vestigium, omnibus post Academiis Europæ concessum est. Non enim credo ullam inveniri, quæ non modicam habeat petulantiores coercendi potestatem, per multas pecuniarias, per carcerem, per relegationem, per exclusionem.

Quid quod nonnullæ & merum imperium in suos sint consecutæ? Quod soli vel negant vel nesciunt rerum Academicarum imperiti. Academia Viennensi illud adscribit disertè Middendorpius: Tybingensi Sichardus: Oxoniensi, Parisiensi, Ingolstadiensi Scipio Gentilis. De Salmanticensi Hispanorum Academia scribit Antonius

V 3

Poffe

Middend.
l. r. p. 302.
Sichar. ad
Authent.
Hab. n. 22.
Gentil. ad
auth. c. 8.
& l. 3. de
jurisd. c. 17.

Possév. 1. 1. Possévinus à Martino V Papa concessam Scholastico Ca-
 thedralis Ecclesiæ illius loci plenam auctoritatem juris
 dicundi cum mero & mixto imperio, Papæ soli servato pro-
 vocandi jure: ceu jam ante narravimus. Quod Acade-
 mia Gryphiswaldensis in possessione meri sit imperii, no-
 torium est, inquit Matthias Stephanus illius scholæ cele-
 berrimus quondam Doctor. Nostram hanc Juliam ea po-
 testate gaudere loquuntur privilegia nostra. Non ad-
 ducam nunc in medium Academiæ reliquas, ne soli lucem
 videar velle foenerari. Non possum tamen silentio præteri-
 re id quod scripsit Joannes Bodinus. *Gregorius*, inquit,
XI Pontifex eo rescripto, quo quidem Urbani V & Innocentii VI
rescripta Parisiorum Academia renovavit, illud uno capite ex-
cepit: ut si Scholasticus homo scelus admiserit, Pontificis Parisio-
rum sit cognitio: altero capite pro debito quæquam necti prohi-
buit. Sed nostri Reges ac magistratus Pontificiis legibus se non
teneri, sæpe declaraverunt. Ita Bodinus. Quamvis verò Pa-
pali hoc privilegio haud nitatur Parisiensis schola, longe
tamen certissimum est, non multò post Gregorium XI il-
lum Papam, ejus imperium merum gravi animadversione
vindicatum esse in Præfectum Urbanum, seu Mercatorum
uti nuncupant; qui cum anno post millesimum quadrin-
gentesimum tertio aut, ut nonnulli volunt, quinto, duos
Studiofos in furca suspendisset, eosdem detractos osculo
excipere & honestæ sepulturæ reddere coactus fuit. Res à
multis ad eò ætati illi vicinis constanter narratur, ut in du-
bium vocari temerè nequeat. Sed & sepultura hodieque
supereft in monasterio Maturinorum, hac tumbæ additâ
inscriptione: Hic subius jacent Leodegarius de Monsel de Nor-
manniâ, & Oliverius de Burgeois de Britannia oriundî, clerici
Scholares, quondam ducti ad justitiam secularem, ubi obierunt,
honori-

Limn. in
 Addit. ad
 l. 8. cap. 11.
 n. 28.

*honorifice restituti, & hic sepulsi Anno Domini M CCCC VIII.
Mense Majo.*

Cæterùm (ut ante dictum) omne hoc quicquid est meri imperii, non vi Authenticæ Friderici Cæsaris, nec statim illo tempore quo hæc lata est, sed diu post, idque novo Cæsarium, Regum, Pontificumque beneficio Academiae aliæ atque aliæ consequutæ sunt.

Hic porrò etiam Regius habitus, quo ornantur Rectores passim per omnes Europæ Academiæ, diu post Friderici Barbarossæ ætatem cæpit. Quando primum Sceptra argentea cum hac epomide purpurea in Academiæ venerint, nondum equidem compertum habeo. A Pontificibus Romanis esse, non dubito. Id enim arguit vel illud solum, quod ubivis terrarum Europæ hic habitus obtineat. In quæ loca hujusmodi quid introducendi, nec Cæsarium nec Regum in potestate fuit. Sed & unde omnis purpureus habitus in clero & eruditos devenit nisi à Romanis Pontificibus? Sanè nemo non videt Epomidem hanc purpuream Cardinalium Romanorum vestitum æmulari. Et aliàs, in Europa quidem, purpureus aut coccineus color à Curia Papali demum clero est consecratus. Ea propter quoque nihil dubito, post Pauli secundi ætatem primum hoc quicquid est in Academiæ pervenisse. Is enim omnium primus Cardinales Romanos coccinea hujusmodi veste insignivit, quos ante Innocentius IV, quo major ordini auctoritas accresceret, equo & rubris galeris donaverat. Nec enim vero est simile, Academiæ Rectores ante Cardinales ipsos hoc invidendo & regio schemate usos. Præfuit autem Paulus ille Papali sedi ab anno post millesimum quadringentesimum quarto sexagesimo ad septuagesimum primum. Quo tamen tempore an statim & in Academiæ vesti-

Vide Platin in Paulo II.

vestiment isthuc genus penetraverit, equidem dicere non audeo. Sed & parum refert hujus *Paragias* (liceat mihi quod res est fateri) originem primam accurate novisse.

Onuph. l. 3.
de Pontif.
& Cardin.
creat.

In not. ad
Plat. Inno.
cent. IV.
Platin. in
vita Inno.

Notari autem meretur quod scribit Onuphrius, Innocentium quartum Papam quum pileum rubrum Cardinalibus concederet, *significare voluisse, eos qui in illum ordinem legentur paratos esse debere pro libertate ecclesiastica propriam si opus est vitam mori exponere.* Id quod si ita est (nam Platina duntaxat narrat factum illud *honestandi ordinis causa*) indubie isthuc habitu non subducere tantum omnem Academicum cœtum & in scholis creatos Magistros ac Doctores callidè voluit Papa imperio Cæsarium Regum & Principum, adeoq; sibi uni subdicere, sed & animare eosdem ad imperia ejusmodi etiam legitima omnia excutienda. Et verò ex eo passim cæpere omnes Academici clericorum ordini accenseri: rectè tamen longe aliter judicavit de Parisiensis Academiae membris suprema nobilissimæ illius Urbis curia anno superioris seculi septuagesimo tertio.

Vide Chop
pin. de de-
manio
Franc. l.
27. p. 18.

Quamvis autem proprii commodi potius quam studiorum ipsorum gratia tantum non modum excesserint hoc ipso Papæ, videntur tamen etiam ipsi Cæsares Regesq; cum Papis quasi contendisse in ornandis Academiarum Rectoribus. Adeo enim optimis Europæ Principibus curæ fuerunt aliquot per secula Academiae, ut nihil non ornamentorum iis contulerint. Quid enim ad Academiae auctoritatem conciliandam splendidiùs possit constitui, quàm (ut uno hoc nunc exemplo utar) quod Parisiis Universitas *primogenita Regis filia* audiat, & in solemnibus conventibus Rectori primus locus præ ipso Nuncio Apostolico concedatur? Non multum inferior est conditio Rectoris Academici apud Vbios. Cedit enim ibi quidem loco non

Filescus
l. de Orig.
statutor.
Facultat.
Theol.

Archie-

Archiepiscopo tantum sed etiam Papali Nuncio, huic ramentum proximum semper occupat. Lovanii ne Nuncio quidem illi cedit Rector, nisi is simul fuerit Legatus à latere, ceu vulgò appellamus. Sed & ubivis ferè locus proximus Principibus aut Patronis Rectori Academico solet ultrò tribui. Prudentissimus Senatus Venetus Patavinæ Scholæ suæ Rectori non purpura tantum sed & aurea stola induere se permittit, & magistratu abeuntem cum Doctoris titulo exornat, tum torque aureo donatum Ordini equitum S. Marci inserit. Huc verò pertinet etiam illud quod, ex Cæsaris Maximiliani singulari privilegio, nostræ Rector Julix simul & Lateranensis Palatii Comitiva polleat, & ipsi Serenissimi Principes Brunsvico Lyneburgici hanc dignitatem sibi propriam esse voluerint. Quid imus autem per exempla? Tantum non ubivis ea est Academici Rectoris dignitas, ut ex præclarissimorum Jurisconsultorum sententia, injuria ipsi illata capitali supplicio vindicanda sit, & Papiæ quoque ita sit vindicata; prout testis est Menochius.

Middende
l. 5. p. 166.
Vernul. l.
1. de Acad.
Lovaniens.
c. 6.

Contar. l.
de republ.
Ven.

Menoch. l.
2. cent. 3. de
arbitr. l. d.
quæst. cap.
16. n. 15.

SED QUID ego hisce narrandis immoror? Utinam, Auditores, tam facile sit hoc munus administrare quàm multum splendoris habet & dignitatis! At me profecto, qui eam nunc provinciam aggredior, ita hodie ejus terret difficultas, ut nisi & legibus Academicis, & amplissimo vestro judicio, Collegæ honorandi, & quod præcipuum est Serenissimi Principis voluntate, quæ mihi non potest non pro lege esse, huc adactus essem, numquam illam fuissem aggressus. Etsi enim in vobis, Patres Academici, post Serenissimum Principem nostrum, cujus ego vices nunc gero, magnum mihi sciam præsidium positum: quin vestra etiam, O Juvenes, & vir tus & erga me benevolentia non ferat quicquam

X quam

quam sequius de quoquam suspicari: nihilominus nescio
 qui haud levis & timor & horror me quasi circumdat. Faxit
 Deus Opt. Maxim. ut vanus ille sit, inque gaudium mutet.
 Ego quod suscepi cogor seridò nunc tandem aggredi. Ejus
 autem uti ritè fiat exordium & more prisco, age Tu Præ-
 stantissime & ornatissime Juvenis N. N. conscende hanc
 cathedram inferiorem; & commilitonibus tuis primò Se-
 renissimi ac Reverendissimi Principis ac Domini, Domini
 Eriderici Ducis Brunsvicensis & Lyneburgensis, Postulati
 Coadjutoris Episcopatus Ratzeburgensis, Electi Præpositi
 Archiepiscopatus Bremensis, Domini nostri clementissimi,
 rescriptum, deinde Legum nostrarum compendium illud
 quod passim exstat, clara ac distincta voce prælege.

* * *

Audivistis quæ mens sit Serenissimi Principis, audi-
 vistis item quidem sibi velint leges, Auditores humanissi-
 mi. Eo autem simul unicuique jam liquet, cum quid me tum
 quid vestri sit muneris. Nec tamen jam ante, O optimi ju-
 venes, quisquam vestrum potuit officii sui rationem igno-
 rare. Versantur enim inter manus vestras hæ ipsæ leges,
 & quotidie legendæ hoc in loco ac conspiciendæ propo-
 nuntur. Ne nunc dicam, quod pauculis exceptis omnes illæ
 neminem rectè natum educatumque possint fugere, ut quæ
 non heri aut nudius tertius demum valere cœperint, sed
 jam ante mundum hunc conditum probatæ Deo, inde
 cum ipsa hominum origine in notitiam pervenerint. Neu-
 tiquam enim vobis leges proponimus more Romanorum
 Prætorum veterum, in annum unum valitutas de cætero
 mobiles imò momentaneas. Nihil penè nostrarum non du-
 rabile ac perpetuum imò jam æternum. Nam & quas ex
 constituto prodiisse dixeris, ab honesti illa & justæ æterna
 natu-

natura vel parum vel nihil abeunt. Contra certè non pugnant. Quod hinc demonstrare non patitur institutum. Nihil itaque superest, quàm ut & ego & vos prosequique, id quod officii ratio postulat, praestemus. Atque de me quidem promptam voluntatem, omnia jura, privilegia, & quæ alia aut totius Academici sunt corporis, aut ad Vos (O carissimi Iuvenes) seorsim pertinent, conservandi tuendique, audeo hinc publicè polliceri. Vestrum jus meum jus est, vestra injuria injuria mea. Absit enim ut vos, quorum tutelam ipsa natura, Cæsares, Reges, Principes tam sanctè nobis commendarunt, nobis scientibus impune quisquam laceffit. Quisquis vos læserit sine discrimine is & me & Senatum Academicum vindicem experietur. Namque ut & ante dixi de me non nisi voluntatem polliceor: facultatem autem & Serenissimus Princeps meus & Amplissimus ille Senatus addet. Qui profecto paterno vos amore prosequuntur. De Vobis, O suavissimi, pariter non nisi optima mihi promitto. Et verò quid non promitterem? quum potior certè pars vestri probis sit moribus atque ad solidam virtutis ac doctrinæ laudem adspiret. Sint itaque nonnulli minùs boni. Emendabuntur etiam ipsi, spero, bonorum consortio. Sin, nos certè non patiemur, ut paucorum improbitate aliorum integritas contaminetur: sed illos ut infelix lolium extirpabimus & ejiciemus foràs. Vos nimirum estis spes Germaniæ. Vos estis seminarium reipublicæ labascentis, si quæ ulla pòst futura est. Vos estis Ecclesiæ nunc passim ruentis solatium. Si Vos regia via ad pietatem & eruditionem grassabimini, etiam Germaniæ benè erit, & Respublica pariter atque Ecclesiæ revirescet. Sin minus, actum est de Republ. actum de Ecclesiâ, actum de vobis omnibus.

Sed, *Dii meliora piis erroremq. hostibus illum.* Quin potius, ô boni. vincite ipsam spem nostram; contendite mecum cumque Senatu Academico, quis alter alterum diligentia & industria possit superare. Ita feliciter decurret nobis omnibus hic annus. Ita Deo & hominibus erimus grati. Quod uti fiat, Te ego, Deus Optime Maxime, oro obsecroque,

DISSERTATIO SEXTA

RECITATA PRIDIE KAL. IVLII
ANNO CIO IDCXL.

Quum magistratum Academicum deponerem.

MUltum profectò debet respubl. Academica proximorum quinque seculorum optimis maximis Principibus. Quanquam enim de re literaria ejusque cum magistris tum studiosis præclarè meriti sint Ægyptii, Græci, Romani; neque in docentes neque in discentes tamen ea ab illis collata sunt beneficia, (si quod res est velimus fateri, ut debemus fateri ni ingrati- tudinis notam velimus incurrere) quibus hodie gaudent, quotquot in Academicis scholis sive discendi gratia vivi- mus sive docendi munere perfungimur. Totum enim hoc, quo consistit hæc qualiscunque reipubl. forma, quar- to abhinc seculo demum est natum: omni à condito hoc universo intervallo fuit ignotum. Id quod quoniam ex hoc ipso loco publice verba faciens, nisi admodum me fal- lo, luculente alias comprobavi, non à me iterum ostendi nunc par est.

Etsi autem Professores nos per sane multum debeamus

mus ultimis hisce Cæsaribus, Regibus, Pontificibus, Principibusque: longe majorem tamen ipsis gratiam debetis vos, O Juvenes, qui in discentium ordine estis constituti. Vt enim alias nunc gentes taceam, sub Cæsaribus jam tum Romanis Professores amplissimis sunt privilegiis atque immunitatibus ornati.

Enimvero ut vacationem civilium munerum, ita & ne hospitem reciperent, à Principibus immunitatem fuisse indultam Grammaticis, & Oratoribus, & Medicis, & Philosophis, jam Vespasianus & Hadrianus rescripserunt, teste Arcadio Charisio. Non iidem quidem sunt Medici, vel Philosophi, vel Grammatici, vel Oratores, cum harum artium magistris: quod tamen in universum indultum est, id multò magis ad magistros pertinere ecquis negaverit? Et verò diserte Paulus Ictus: *Angariarum præstatio, & recipiendi hospitis necessitas & militis, liberalium artium Professoribus inter cetera remissa sunt.* Sunt autem hi Professores illi, qui Grammaticam ita tum dictam h. e. *Φιλολογίας* & Rhetoricen docebant: qualium certus numerus civitatibus provinciarum Imperii Romani constitutione Antonini Pii erat definitus. De Rhetorices Professoribus seorsim, qui tum Sophistæ audiebant, scribit Modestinus, eos perinde ut Medicos qui *ἰατροδοταί* vocabantur, & Grammaticos & Rhetores, quemadmodum à reliquis muneribus ita & à tutela & cura requiem habere. Ad Professores quoque videntur pertinere illa Pauli, quæ idem Modestinus recitat: *Philosophi, Oratores, Grammatici, qui publice juvenibus profunt, excusantur à tutelis.* Etiam Legum doctoribus, etsi non ubivis, *Roma tamen docentibus à tutela & cura, tum temporis jam data est remissio, teste eodem Modestino: adeoque & illi jam tum immunitatis non nihil sunt consequuti.* Confirmarunt autem non tantum

Vide ff. de munerib. & honorib. l. 5.

l. 10. ff. de Vacat. & excusat. muner.

l. 6. ff. de Excusat. §. 2.

Ibid. §. 1.
Ibid. §. 3.

Cod. Theodof. lib. 11. tit. 3.

Cod. Iustinian. lib. 10. tit. 51.

sed auferunt multum hæc privilegia Cæsares, ex quo illi nomen Christianorum ordini dederunt. Variæ eorum constitutiones leguntur in Codice Theodosiano titulo de Medicis & Professoribus: quas truncatas partim, partim ex multis in unum consutas suo, illaudabili tamen, more Tribonianus ejusdem argumenti titulo in Iustiniano codice itidem exhibuit. Integras nonnullas hic recitare forte non fuerit absque pretio operæ. Medicos, scripsit ad Volusianum Constantinus Magnus, *Grammaticos & Professores ab iis literarum immunes esse, cum rebus quas in civitatibus suis possident, precipimus. Et honoribus fungi, in jus etiam vocari eos, vel pati injuriam, prohibemus. Ita ut si quis eos vexaverit, centum millia nummorum arario inferat, à magistratibus vel quinquennialibus exactus, ne ipsi hanc pœnam sustineant. Servus eis si injuriam fecerit, flagellis debet à suo domino verberari, coram eo, cui fecerit injuriam: vel si dominus consensit, viginti millia nummorum sisco inferat, seruo pro pignore, donec summa hæc exsolvitur, retinendo. Mercedem etiam eorum & salaria reddi precipimus. Quoniam gravissimis dignitatibus, vel parentibus, vel domini, vel tutores esse non debent, fungi eos honoribus volentes permittimus, invitos non cogimus. Idem Maximus Cæsarem ad populum ita rescripsit. Beneficia Divorum retro Principum confirmantes, Medicos & Professores literarum, uxores etiam & filios eorum, ab omni functione & ab omnibus muneribus publicis vacare precipimus: nec ad militiam comprehendendi, neq; hospites recipere; nec ullo fungi munere; quo facilius liberalibus studiis & memoratis artibus multos instituunt. Valentiniiani & Valentis Cæsarem in eandem sententiam hujusmodi superest rescriptum: Medicis & magistris Urbis Romæ sciant omnes immunitatem esse concessam: ita ut etiam uxores eorum ab omni inquietudine tribuantur immunes, & ceteris*

oneribus publicis vacent: eosdemq. ad militiam minimè comprehendi placeat: sed nec hospites militares recipiant. Denique & Honorii quoque & Theodosii Cæsarum præclare admodum est constitutio. Grammaticos, inquit illi, Oratores atq. Philosophia præceptores, nec non etiam Medicos, præter hæc quæ retro latarum sanctionum auctoritate consecuti sunt, privilegia, immunitatesq. frui hac prærogativa præcepimus. Vt universi, qui in sacro palatio inter Archiatros militarunt, cum Comitiam primi ordinis vel secundi adepti fuerint, aut majoris gradum dignitatis ascenderit, nulla municipali, nulla curialium conlatione, nulla senatoria vel plebea descriptione vexentur: & seu in decepta administratione, seu accepta testimoniali meruerint missionem, sint ab omni functione, omnibusq. muneribus publicis immunes: nec eorum domus, ubicumq. posita, militem seu judicem suscipiant hospitandum. Quæ omnia filiis etiam eorum & conjugibus inlibata præcipimus custodiri, ita ut nec ad militiam liberi memoratorum trahantur invitè. Hæc autem & Professoribus memoratis, eorumq. liberis deferenda mandamus. Hactenus illi Imperatores de Professoribus.

Quanquam verò in omnibus hisce constitutionibus nulla Theologiæ, nulla Romani Iuris, nulla Artis Medicæ Professorum fiat mentio; procul dubio tamen non alia id de causa factum, quàm quod horum ea ætate per exiguus esset numerus & ex parte certis iisque paucis locis circumscriptus, ceu aliàs demonstravimus: quodque Medicis in universum simpliciter omnibus jam tum abunde esset à multis seculis cautum. Diferta tamen etiam Legum doctorum mentio per Tribonianum injecta est, auctoritate Iustiniani Cæsaris, lege sexta Codicis de Medicis & Professoribus; etsi eorum non meminisset Constantinus Magnus, cui illa constitutio per Tribonianum adscribitur. Sed & jam ante Theodosius & Valentinianus Cæsares

sares *Legum magistros* Urbis Constantinopolitanae, non
 minus atque ejusdem Urbis Professores Grammaticos &
 Sophistas, post viginti annorum sedulum ministerium,
 jusserant anumerari hisce qui Vicaria dignitate tum cen-
 sebantur. Qui honor illa tempestate sic satis magnus ha-
 bebatur, neque haecenus literarii quidem ordinis homi-
 num ulli praeterquam solis Archiatris Caesarei palatii erat
 tributus. Superat Honorii & Theodosii secundi Caesa-
 rum de Archiatris constitutio illa, lege unica tituli sexti-
 decimi, libro sexto Codicis Theodosiani Eodem libro
 titulo vicesimo primo exstat ejusdem Theodosii & Valen-
 tiniani secundi rescriptum ad Theophilum Praefectum Vr-
 bis, duodecimo post anno (ut ex Fastis consularibus colligere est)
 exaratum, *de Professoribus qui in Vrbe Constantinopoli-
 tana docentes ex lege meruerint Comitivam*. Non illud perti-
 net quidem promiscue ad Professores omnes, (quod non-
 nullis tamen placuit non infimae notae scriptoribus) sed
 honor ille singularis fuit illius unius Urbis regiae, ceu ver-
 ba ipsa loquuntur: tamen etiam ita meretur, uti hoc lo-
 co recitemus, & integrum quidem, non quale illud in Co-
 dice Justiniano titulo quintodecimo libri duodecimi
 protulit Tribonianus. *Grammaticos Graecos* (inquiunt Caesa-
 res) *Helladium & Syrianum, Latinum Theophilum, Sophistas
 Marzinum & Maximum, Jurisperitum Leontium, placuit honorari
 codicillis Comitiva ordinis primi jam nunc a nostra Majestate
 perceptis, ita ut eorum qui sunt ex Vicariis dignitate potiuntur.
 Qua in re quicumque alii ad id doctrine genus quod unus quisque pro-
 fitetur, ordinentur; si laudabilem in se probis moribus vitam esse
 monstraverint, si docendi peritiam, facundiamque dicendi, inter-
 prezandi subtilitatem copiamque differendi se habere patefecerint,
 & Caetera amplissimo judicante digni fuerint aestimati, qui in me-*
morato

morato auditorio Professorum fungantur officio: Hi quoque cum ad viginti annos observatione jugi ac sedulo docendi labore pervenerint, hisdem quibus prædicti viri dignitatibus perfruantur. Etiam hæc Cæsares illi quos modò laudavimus. Quibus ut aut lucem affulgeamus hodie prolixiore quadam expositione, aut alia adjiciamus ex illo ævo, non est nostri instituti. Neque enim alio fine isthæc adduximus, quàm uti fiat manifestum, omnino jam olim habitam non levem fuisse Professorum rationem: utque adeo luculenter pateat, quanto melior tum fuerit conditio docentium quam Studiosæ juventutis, de cujus privilegiis atque immunitatibus non nihil differere nunc animus est.

ETSI videlicet multa adeo jam isthoc ævo magistris, adeoque nostro docentium ordini, sint tributa: quod vestro generi tamen, O Juvenes, tum datum, id verò per est exiguum & propè nihil. Diocletianus & Maximianus Augusti primi omnium vacationem à publicis patriæ civitatis muneribus, iis qui Beryti in studiis vivebant liberalibus, in annum usque quintum vicesimum largiti sunt. *Cum vos adfirmatis, inquit Augusti Arabiæ (fortè autem potius Beryti) Scholaribus, (constitutione quæ extat Codice qui ætate vel professione se excusant) liberalibus studiis operam dare, maximè circa juris professionem, consistendo in civitate Berytiorum provincia Phœnicia: providendo utilizati publicæ & spei vestræ, decernimus, ut singuli usque ad vicesimum quintum annum ætatis suæ studiis non avocentur.* Scilicet antehac fas erat quemvis peregrè studiis vacantem domum ad munia republicæ capessenda revocare: quo non poterat non impediri studiorum cursus. Eòdem pertinet eorundem Augustorum constitutio, quæ laudato loco continetur: *Cum filios tuos patria potestate liberatos, adhuc minores legitimâ ætate esse*

Y

dicas,

dicas, merito postulas ut liberalibus studiis non avocentur, & ideo muneribus personalibus quæ ad patrimonium non pertinent, non astringantur, si civium inopia non est. Quibus verbis immunitas datur tantum iis qui infra legitimam sunt ætatem, nec nisi à muneribus personalibus quæ ad patrimonium non pertinent, imò tum demum quando nulla est civium inopia.

Ultra hanc immunitatem Studiosis quidquam esse concessum, quo tempore durabat vera & vetus Romanorum respublica, haud patet. Nihil certè agunt illi qui Academicæ jurisdictionis nostræ primordia ab illa usque Justiniani Cæsaris constitutione arcessunt, qua ille Juris docendi rationem præscripsit. Præterquam enim quod de solis Romanarum Legum studiosis agat ibi Cæsar, subicit profecto illos jurisdictioni atque imperio Constantino- poli quidem degentes Præfecti Urbis, Beryti vero Præfidi Phænicæ maritimæ ac civitatis Episcopi: quos scilicet penes & aliàs imperium atque jurisdictio consistebat: optionem fori nullam dat, neq; novum jurisdictionis ordinem instituit: qualis profecto hic noster est.

Non possumus non hoc loco recitare, etsi fortassis justo sint prolixiora, quæ ad Olybrium Præfectum Urbis de iis qui studiorum gratia Romam tum venerunt (venere autem proculdubio numero sat magno non ad Rhetores tantum Grammaticos & Philosophos, quorum & aliàs erat copia, sed Romani Juris doctores potissimum, quibus nusquam alibi in omni Occidentali Imperio schola erat publica) rescripta sunt à Valentiniano Valente & Gratiano, qui simul rerum potiebantur, anno post natum Salvatorem mundi trecentesimo septuagesimo æræ Dionysianæ, si non fallunt nos Consulares fasti. Verba Cæsarium hæc sunt.

sunt. Quicumq; a Vrbe discendi cupiditate veniunt, primitus ad Magistrum Censur, Provincialium iudicium à quibus copia est danda veniendi, eiusmodi literas proferant, ut appiaa hominum, & vales, & merita expressa teneantur. Deinde ut in primo status proficiantur introitu, quibus potissimum studiis operam navare proponant. Tertio ut hospitium eorum sollicitè Censurialium noris Officium, quo ei rei imperiantur curam quam adseruerint expensisse. Idem immincant Censurales, ut singuli eorum tales se in conventibus prabeant, quales esse debent, qui turpem in bonestamq; famam & consociationes, (quas proximuramus esse criminibus) estiment fugiendas: nevé spectacula, frequentius adeant, aut appetant vulgo (f. vulgi) intempestiva convivium. Quin etiam tribuimus potestatem, ut si quis de his non ita in Vrbe se gesserit, quemadmodum liberalium rerum dignitas poscat, publicè verberibus adfectus, statimq; navigio superpositus abjiciatur Vrbe, domumq; redeat. His sanè, qui sedulo operam professionibus navant, usq; ad vicesimum aetatis suae annum Roma liceat commorari. Post id verò tempus, qui neglexerit sponte remeare, sollicitudine Praefectura etiam impurius (f. invitus) ad patriam revertatur. Verum ne hac perfunctoriè fortasse curentur, praecelsa Sinceritas tua Officium Censuriale commoneant; ut per singulos menses, qui, vel undè veniant, qui ve sint pro ratione temporis ad Africam, vel ad ceteras provincias remittendi, brevibus comprehendas. His duntaxat exceptis qui corporatorum sunt oneribus adjuncti. Similes autem breves etiam ad scrinia Mansuetudinis nostrae annis singulis dirigantur: quo meritis singulorum institutionibusq; compertis, utrum quandoq; nobis sint necessary, iudicemus. Haecenus Caesares. Qui etsi nihil eximii doni conferant in Studiosorum ordinem, arguunt tamen saltem curam publicam ejus jam tum temporis non omnino defuisse. Multum vero dubito, num quidquam aliud ex omni, illo

Cod. Theodos. l. 14. tit. 9. de stud. liberal. Urb. Rom. leg. 1

quidem, ævo possit adferri in medium, quod comparari possit, imo quod accenseri mereatur iis quæ attulimus.

RECTE igitur rem reputantes non possumus profecto non affirmare, id quod jam ante diximus; nempe ut doctorum conditio illâ Cæsarium ætate fuerit non adeo iniqua, Studiosos tamen neque libertate, neque immunitate, neque alio quodam insigni esse beneficio ornatos. Primam scilicet jurium suorum originem debent illi Cæsari nostro Friderico, isti cui à barbæ colore hostes Itali Barbarossæ cognomentum indiderunt: sed qui inter Germanicos Cæsares, sive animi magnitudinem, sive fortitudinem, sive prudentiam, sive denique res gestas spectemus, nulli cuiquam est secundus.

Günther. l.
2. de gestis
Friderici.

*Est locus Italiæ modicum sejunctus ab Vrbe,
Cui, quia pulchra situ placet, inde Placentia nomen:
Planus, & Eridani placido junctissimus amni,
Effundit lazos spaciolo limite campos.*

In hunc modum canit de campis Roncaliis Güntherus, Friderici illius Cæsaris ævo dignus poëta in *Ligurino*. In illis autem campis Italici regni comitia celebrabat Fridericus ille laudatissimus Imperator, quando communicato cum Proceribus consilio, eorumque consensu impetrato, eam Authenticam condidit, quæ mox ejusdem jussa inserta est Iustiniani Codicis titulo *Ne filius pro patre*, atque à primâ dictione vulgò *Habita* cognominatur. Non erat tunc in immenso illo terrarum tractu, per Italiam Germaniam Galliamque illam quæ Germanici est Imperii portio, ulla schola publica, qua vel Theologiæ arcana, vel Philosophia atque Artes liberales, vel Medicina, vel denique Romanæ leges sive discerentur sive docerentur, præter unicum Bononiensem. Vbi recenter iterum inventarum
Roma-

Romanarum legum professio, magnâ orbis admiratione, magnoque concursu (ceu fieri assolet in re nova, maximè apud imperitum vulgus) nullius autem scientiæ professio alia, nisi forte rudioris cujusdam literaturæ, paulo ante cæperat. In eorum igitur qui Legum studio tunc occupabantur gratiam potissimum Cæsar Authenticam condidit. Quod sc. in toto Imperio Germanico nec Studiosus nec doctor alius penè quisquam studiorum gratia tum peregrinaretur.

Ejus laudatissimæ constitutionis sunt quidem varia beneficia: quæ tamen (nisi admodum fallor) ad duo capita meritò reduceris: quorum alterum est vivendi securitas, alterum fori optio. De ultimo ante hosce sex menses uberius ex hoc loco mihi est dictum. Quando simul ostendi, non multò pòst id defuisse gravissimis de causis: non permittente scil. juvenili Studentium temeritate ac petulantia optivum illud atque incertum fori genus. Cujus loco ergo cæperit mox, erectis passim plurimis scholis publicis, certa alia jurisdictio, eaque aut ipsi Studiosorum ordini, quod & hodie in Italis obtinet, aut magistris eorum demandata, quod Germaniæ fere omni est usitatum. Caterùm (ut ante dixi) hæc à me sunt jam ante sex menses in augusto hoc confessu latè perorata: itaque hodie sanè minime repetenda. *Securitat*is illud beneficium quale sit, non inter omnes constat: quod videlicet alii aliud illâ voce velint significatum. Video certè perquam multos ad vectigalium tributorumque id immunitatem extendere, paucis aliis reclamantibus.

Caterùm Imperatoris quidem mentem fortassis haud adeo est difficile intelligere, modo ipsa illius verba ea quâ par est diligentia atque attentione expendantur. *Omni-*
bus, inquit ille, qui causâ Studiorum peregrinantur Scholaribus,

& maxime divinarum atq; sacrarum legum Professoribus. Scilicet si quando & Professores studiorum gratiâ peregrinantur. Neque enim hoc loci Professor est alius, quam qui docendi provinciam in se audet suscipere, etsi salario non doceat, quod alias ostendimus. His omnibus (pergit Imperator) *hoc nostra pietatis beneficium indulgemus: ut ad loca, in quibus literarum exercentur studia, tam ipsi quam eorum nunciî veniant, & in eis securè habitent.* Securitas itaque indulgetur primùm ad loca in quibus literarum exercentur studia veniendi, deinde in illis locis habitandi. Securitas ergo bina est & geminata. Qualis verò illa? Nisi admodum fallor, videtur Imperator ipsummet sese explicare, verbis mox subsequens. *Dignum namq; (inquit) existimamus. Vbi tò Namq; causalis est vocula: adeoque indicat, iis quæ sequuntur rationem reddi quamobrem ejusmodi securitas indulta.* Pergit itaque: *Dignum namq; existimamus, ut, cum omnes bona facientes nostram laudem & protectionem omninò mereantur: quorum scientiâ totus illuminatur mundus, & ad obediendum Deo & nobis ejus ministris vita subjectorum informatur, quadam speciali dilectione eos ab omni injuriâ defendamus.* Securitas erga indulta defensio ac tutela est *ab omni injuriâ.* Hinc verò omnino patet, non indulgeri securitatem à vectigalium tributorumque collatione. Nisi profectò injuriæ vocabulo vectigalium tributorumque præstationem ipse Imperator significaverit. Quod nescio an cuiquam possit videri verisimile. Cum vectigalia ac tributa pendere nequaquam injuria quadam simpliciter sit, sed sæpe jus merum. Quid, quod ipsemet Imperator mox adjiciat, qua injuria tum affici soleant Studiosi? *Quis enim (subdit) eorum non miseratur, qui amore scientiæ exules, facti de divitibus pauperes, semetipsos*
exina.

Vid. ad h.
l. Accurs.

ex inani iure, vitam suam multis periculis exponunt, & à vilissimis sæpè hominibus (quod graviter ferendum est) corporales injurias sine causâ perferunt? Pergit idem atque concludit: Hac igitur generali & in perpetuum valiturâ lege decernimus, ut nullus de cætero tam audax inventatur, qui aliquam Scholaribus injuriam inferre præsumat, nec ob alterius cujuscung. provincie delictum sive debitum (quod aliquando ex perversâ consuetudine factum audivimus) aliquod damnum ei inferat. Hæc Imperator.

Ex quibus manifestum profectò est, per securitatem intelligi securitatem ab injuria, eaque partim corporali, partim illâ quæ olim ἐνεχυρασις aut pignoratio dicta est, quamque recentiores Jurisconsulti repressalia, Galli literas marcæ appellitant. Ea nimirum tum erant tempora: ut multum imminutâ Cæsarum auctoritate, nusquam fermè tuta pax, injuria vero tantùm non ubivis obtineret. Quo malo Germania cum primis laboravit. Unde non multò post idem Imperator Fridericus adactus est, leges de non inferendâ injuria deque pace promulgare. Testatur id ipsum Conradus Abbas Urspergensis ad annum 1187 hisce verbis: *Eo anno Fridericus Imperator conventum Principum apud Nuremberg coadunavit, ubi de pace terra disposuit, & in literas redigi jussit. Quas literas Alemanni usq. in præsens literas pacis vocant: nec aliis legibus utuntur, tanquam gens agrestis atq. indomita.* Quanquam igitur peregrinus omnis ab injuria sit tutus jure divino, jure naturæ, jure gentium, jure civili; ut tamen istius ætatis erant mores, necellum fuit nova lege munire innocentiam peregrinantium Studioforum. Iis autem moribus, (quando scilicet jus in armis vigeat) quis dubitet, repressalia, aut pignorationes quoque, in per frequenti imò nimio fuisse usu? Scilicet

Scilicet habet illa violentæ executionis species locum quendam ubi jus denegatur: sæpe autem per vim etiam ultra extenditur, maximè ubi malis moribus vivitur. Sunt enim bellum aliquod imperfectum repressalia & pignoratio: non semper quidem injustum, persæpe tamen, semper autem permolestum illi contra quem exercetur. Quæ natura quoque est belli pleni ac solemnis. Ab hoc itaque onere, quod etsi non semper, frequenter tamen cum injuria est conjunctum, non posset autem à studiorum proposito non quemvis abstrahere, quo plures ad literarum studia ex ultimis usque provinciis exciret, securos esse voluit, jussit, optimus ille & nunquam satis laudandus Cæsar. Quod profectò beneficium non vulgare est. Certè tanto majus, quantò majus damnum, ac quanto majorem molestiam, pignoratio ac repressalia adferunt.

VSQVE adèd autem hæc Cæsaris benignitas etiam aliis placuit, ut non successores tantum eandem confirmaverint: verum alii quoque Reges, quando & ipsis placuit in scholas publicas literarum gratia juventutem undique convocare, idem prorsus constituerint. Neapoli cum Scholam hujusmodi conderet Fridericus primi illius Friderici nepos dignissimus, quod initio tertii decimi seculi Christiani contigit, ita loquebatur: *Scholares undecumq, venerint securè veniant, morando, stando, & redeundo, tam in personis quam rebus.* Quibus verbis legem avi sui quasi explicat. Eodem prorsus tempore Ludovicus id nominis nonus Galliarum rex, qui Sancti cognomentum meruit, quo Parisiensium quoque Scholam Theologicis & Philosophicis studiis florentiorem redderet, in hæc verba edixit: *Concedimus ac volumus, quod omnes & singuli de quacumq, natione vel regione oriundi, de corpore Universitatis Parisiensis existentes, & esse*

Vide Petr.
de Vincis
l. 3. Epist.

esse volentes, ad eam accedere, morari, redire, & se, nuncios suos, resq. suas, ubi liber transferre pacificè & libere absq. ulla inquietatione possint: sicut melius ipsis videbitur expedire. Quæ Middelend. l. 6. de A. cad. p. 366.

editi verba refert Middendorpius, & nos ex illo nuper adduximus. Certum etiam est, nullam fortè Scholam publicam ex eo tempore fuisse erectam (fuerunt autem institutæ per Italiam, Galliam, Germaniam, Hispaniam, & Septentrionales regiones plurimæ) cujus alumnis par securitas non fuerit data.

Seorsim Aureliæ in Galliis, Nationis Germaniæ Studiosis cautum est. Primo ut sint in singulari Regis tutelâ, sive eo proficiantur sive inde discedant belli pariter ac pacis temporibus: Secundo, ne tempore belli possint capi vel detineri, etsi eorum Principes ipsimet Regi bellum indixerint. Ideoque contra Nobilem nonnemianum Gallum, qui Germanum quempiam Studiosum eo nomine detineri curaverat, quod ipse frater bello captus esset à fratre illius Germani, pronunciatum in Curia fuit Aurelianensi anno post millesimum quingentesimum quinquagesimo octavo: id quod refert Joannes Bacquetius. Ampliassè videtur hoc privilegii genus Philippus sextus Francorum in Galliâ rex. Ille enim (recitabo verba Petri Rebuffi Jurisconsulti Montispeffulani) privilegium concessit Magistris & Scholaribus Parisiensis Universitatis; quod bona illorum de quibus in Studiis aluntur, capi aliqua ex causâ non debeant, (verba privilegii reddo ait Rebuffus) considerata occasione guerrarum, nec alia occasione quacunq., per quoscunque, cujuscunq. conditionis status vel eminentiæ existant, pro nobis aut nostris subditis non capiantur, aut aliâs quomodolibet arrestentur: ne Magistri & Scholares Universitatis prefata vagandi à Studio sumant materiam. Datum apud Vincennam anno

1340 mense Ianuario. Recitat idem Rebuffus planè eodem loco rescriptum aliud ejusdem Philippi Regis, quinquennio pòst exaratum in Parisiensem gratiam, idque Gallica lingua. Sed quoniam illud magis pertinet ad immunitatem onerum, recitabitur illud non multò post, atque ita commodiore loco,

ITA QVE ut antiquissimum est hoc privilegium omnium nostrum, quotquot vel docendi vel discendi gratia Academicam vitam peregrè degimus: ita & maximè est universale atque communissimum. Multò autem pòst deum adjecta sunt alia illa, quibus nunc cum primis res Academica & stat & floret & gaudet. Nec in universum omnibus eadem sunt concessa, sed alibi plura alibi pauciora; prout Cæsarum Regum Principum aut Pontificum major minorve fuit liberalitas. Generatim verò si pronuntiandū quidquam sit, licet (nisi fallor admodum) secure adfirmare, verustiores Europæ nostræ Academies sensim magis & tardius auctas beneficiis, quàm postetiores. Cujus rei causa est, quoniã hæ ab initio statim ad priorum exemplum sunt institutæ, adeoque mox à primo exordio impetraverunt quæ aliis illis per partes & longo temporis spatio donata sunt. Exemplum unum pro multis exhibet nobis hæc ipsa Julia nostra. In hac enim Academia creatis Doctoribus ipse Maximilianus Cæsar iis tabulis, quibus Academiam primum instituit, concessit (verba Cæsaris refero) omnibus & singulis gaudere & uti privilegiis, prerogativis & exemptionibus, libertatibus, concessionibus, honoribus, præminentis, favoribus atq; indulgentis, quibus ceteri Doctores in Bononiensi, Senensi, Pazarvino, Papiensi, Perusino, Parisiensi, ac Lipsensi, & aliis Studiis privilegiatis promoti ac insigniti, gaudent & utuntur de consuetudine vel de jure. Eoque non profecto est, quod quasi-

quaslibet immunitates quibusvis Academiis sine discrimi-
ne liceat adscribere: multo minus ex iis quæ nunc passim in
usu sunt pronunciare aliquid est, de antiquissimarum pri-
mis initiis: quasi nempe quibus nunc gaudemus beneficia
statim & jam olim recepti perinde usus fuerint. Verùm nisi
falli & fallere velis, necessum est, ut de singulis pronuncies
seorsim, ex tabulis & consuetudinibus cujusque loci pro-
priis: atq; in exordia singularum immunitatum per partes
inquiras. Itã sane deprehendere fuerit ingens discrimen, &
quæ vulgo antiquissima habentur sero satis in Academi-
cum usum concessisse.

NON patitur hic dies per omnis generis privilegia
Academica sermonem diffundere: tantum addam nonni-
hil de IMMUNITATE illa, qua gaudetis nobiscum, Ju-
venes optimi, circa TRIBUTA & VECTIGALIA: quo-
niam de illius exordio jam antea dicere quædam in cepi-
mus. Illa retuli, à quam multis quidem ab Authentica *Ha-
bita* arcessi: si quid tamen recte judico, post Friderici
secundi ætatem, & quidem forte satis diu post demum, im-
munitas isthæc certam vim nacta est. Non enim Fridericum
id nominis primum Cæsarem *securitatis* voce hoc volu-
isse, jam ante est ostensum: quamvis fateamur non hodie
tantum secus videri plurimis, sed jam olim ita hanc vocem
Bartholum ipsum & Baldum interpretatos esse, quod exi-
stimarent securitatem ab injuria nulla lege nova indigere.
Multò minus verò probabile est Hugonis Donelli & Petri
Gilkenii aliorumque commentum; immunitatem hanc ex
quinque lege Codicis Justiniani de Vectigalibus repeten-
tium: utpote quoniam nec ibi quidquam hujusmodi lega-
tur, neque ejus vel vestigium aliquod in omnibus post
seculis nisi demum tertio decimo reperiatur. Cæterum ne
quidem

Donell. ad
Anth. hab.
Gilkenius
ibid.

quidem Friderici II ævo illam Cæsarum auctoritate obtinuisse, vel inde liquet, quod in iis privilegiis, quibus hic Cæsar suam Neapolitanam voluit esse ornatissimam, immunitatis istius nulla memoria inveniatur. Sunt autem hodieque in manibus ista omnia; cum primis apud Petrum de Vineis Cæsaris illius Cancellarium, imo etiam à nobis non adeo pridem hinc recitata. Omnino itaque omne hoc jus verè debetur benignitati Principum sequentis ævi. & quidem citius alibi alibi tardius.

Middend.
l. 6.
de Acad.
pag. 373.
Papir. in
vita Inno.
cent. IV.

Rebuff.
privil. 147.

Videtur autem omnino esse incertum, quis primus & quo tempore illud beneficii indulserit. Enimverò refert quidem Middendorpius, idque Papirii Massonii testimonio confirmat, Innocentium IV Pontificem auditores Parisiensis Scholæ vectigalibus exemisse. Fortassis autem vel ipse vel Papirius vel uterque fallitur. Qui enim id potuerit Pontifex Romanus? Forte tamen conatus aliquid Papa est, ea auctoritate qua sibi tribuit jus in omnes Ecclesiasticos, cujus ordinis etiam Studiosi quodammodo nonnullis existimantur. Verosimilius videtur quod idem post Rebuffum narrat, Carolum sextum Gallia Regem in hæc verba decretum aliquod promulgasse: *Statuimus quod Parisiis studentes immunes sint, ab omnibus impositionibus, & subsidiis, tum super vino habito ex hereditatibus aut beneficiis, siue illud vendant minutim siue aliàs, siue ex frumento & aliis quibuscumq; bonis sibi provenientiibus. Item in omnibus bonis emptis ad suum usum, dummodo id Rector fuerit attestatus, qui super hoc primitus ab ipsis receperit iuramentum.* Quod beneficium sanè magnum est & alibi parum in usu. Præfuit autem Carolus sextus Gallia rebus, ab anno post millesimum trecentiesimum octogesimo ad subsequens seculi annum vicesimum tertium, quæ sunt confinia seculorum XIV & XV: & hæc ipsa immunitas, Rebuffo teste, data est seculi decimi

decimi quarti anno octogesimo tertio, longo intervallo post Friderici II ætatem. Idem autem Carolus inter alia Monpessulanæ scholæ hoc dedit privilegii: *Rector, Doctores, Magistri, Licentiat, Baccalaureati, ordinariæ & continue legentes, aliq; veri studentes, cursus & actus Scholasticos pro adeptione scientiæ & graduum exercentes, ab omnibus impositionibus, gabellis, quarta parte vini & aliorum fructuum excretorum, tam in suis pradiis patrimonialibus, quàm aliis ratione beneficiorum Ecclesiasticorum sibi competentibus & pertinentibus, etiam aliis personalibus vectigalibus, pedagis, angariis & parangariis, sint & remaneant in perpetuum quiti, liberi, franchi, immunes pariter & exempti.* Privilegium integrum recitat Rebuffus: sed nobis nunc satis est unum hoc attulisse. Alii idem Rebuffus notat, ab eodem hoc Carolo Rege Studentibus & Parisiensibus & Montipessulanis datam omnium munerum eam vacationem, ne ad ulla possint compelli. Attamen (ne quid dissimulemus) jam ante Philippus Pulcher Parisiensi Scholæ tributorum bellicorum immunitatem indulserat seculo tertio decimo, Philippus Valesius autem sequente seculo ab omnibus eam oneribus personalibus liberaverat. Rem ita narrat Rebuffus. *Speciale privilegium concessum est Scholaribus euntibus Parisios & redeuntibus, ut nullum vectigal solvere teneantur, in hæc verba. Concedimus de gratia speciali & certa scientia, & de nostra plenitudine potestatis, ne quisquam laicus, cujuscunq; conditionis vel eminentiæ existat, sive privata persona, Prepositus, vel Baillivus, præfatos Magistros & Scholares, aut ad ipsum Studium accedentes, aut ad propria redeuntés, de quorum Scholaritate constabit per proprium juramentum, in persona, familia, sive rebus, occasione pedagii, talliæ, impositionis, custumæ, vel aliorum hujusmodi personalium onerum, aut alterius exactionis, cujuscunq; personam*

Rebuff. pri-
vileg. 146.

Idem pri-
vileg. 117.

Rebuff. pri-
vileg. 146.

iniquitent, molestent, aut aliàs quovis modo extorquere praesumant. Hoc concessit Philippus VI Valesius dictus, olim Rex Francia, anno 1340 in mense Ianuario apud Vincennam. Simile privilegium concessit Rex Francia Ioannes anno 1360 die 12 Februarii, quod direxit dominis generalibus, ut praedictis privilegiis gaudere faciant Magistros & Scholares. Hoc privilegium ampliavit Karolus quintus, ut sine immunes tam in aqua quam in terra, & bona ipsorum & bona suorum beneficiorum quae ad usum habent. Datum anno 1369 die 26 Septembris apud Vincennam. Haecenus Rebuffus. Operæ pretium fortè fuerit & nonnulla heic loci in majus robur ex Stephano Pasquierio, aut potius ex interprete ejus, diligentissimo Limnæo audire. Ille ita loquitur: Philippus Pulcher edicto anni 1295 sancivit, ut quascunq; faceret impositiones ad bella necessarias, Universitas (sermo autem est ipsi de Parisiensi) illis non subjaceret. Anno 1299 pro debito reali Scholarem non posse pignori in suis mobilibus. Et anno 1311 ut Vigilum magister statim in introitu officii juraret, se observaturum in omnibus & per omnia privilegia Universitatis. Et Ludovicus Hutinus ejus filius, qui per annum duntaxat regnavit, ut omnibus Scholaribus liceret suppellectilem suam transportare quò vellent, absq; ullius impedimento. Verùm supra omnia magnum est privilegium quod Philippus Valesius ipsis dedit anno 1340, quo illos exemptos voluit ab omnibus portoriis, vectigalibus, consuetudinibus, & aliis hujus generis oneribus personalibus, & ut omnibus in processibus non evocarentur Latetia. Verba hæc omnia sunt Pasquierii. Ex Philippi porrò Valesii tabulis, anno seculi quartidecimi quadragesimo quinto Parisiensi Scholæ Gallica lingua traditis, recitat nonnulla Rebuffus, quæ Latine versa non possumus itidem hîc silentio præterire. Volumus, ait Rex, quod ex bonis supradictorum Magistrorum

Limn. l. 8.
de Iure
publ. Rom.
cap. 9. n. 62.

Rebuff.
priv. 81.

& Scholasticorum, nulla bona, qualia & quaecumque fuerint, pro praesidiis nostrorum bellorum, neque pro nostra aula, pro aula nostra carissima sponsa Regina, neque pro nostris liberis, neque pro aliis quibuscumque nostra prosapia legatis, ducibus, connestabilibus, aut aliis volentibus vel dicentibus se habere jus, in nostro regno quacumque auctoritate liceat accipere. Sed tranquille supradictis Magistris & Scholasticis omnia eorum bona relinquuntur. Haec Rex ille, Rebuffo teste. Quae si vera sunt (quid verò aliter suspicemur?) apparet: initia immunitatum scholasticarum jacta Parisiis quidem teritiidecimi seculi fine, sed Philippo Valesio demum rege, adeoque seculo quartodecimo, justum illis incrementum accessisse, atque tum demum illam à vestigalibus aliisque oneribus libertatem Scholasticos homines in Gallis quidem consequutos esse.

VERVM hæc in Gallia ita contigerunt. In Italiâ, Germaniâ, Britanniâ, alibi, quando hæc cœperint, ut quod res est fatear, certò affirmare non possum. Fortassis autem parùm interest sive id nescias sive scias. Ego tamen grati esse animi credo, inquirere in auctorem cujuslibet boni. Id certum est, hodiè illud immunitatis genus per omnem Europam, quâ quidem Christianæ religioni aliquis honos est, obtinere: quocumque etiam autore in usum venerit. Si conjecturæ est locus, dixerim deberi in Italia quidem, saltim vestigalium immunitatis originem, partim spontaneæ benignitati hominum jam teritiidecimi seculi, partim verò Juris Doctoribus veteres Romanas leges in literatorum gratiam liberaliter atque benigne interpretantibus. Enimvero ipsemet Accursius, quem initio statim teritiidecimi seculi constat magnâ nominis existimatione Jus Romanum Bononiæ docuisse, ad Athen.

Middend.
l. 5. de
Acad. p.
367.

thenticam *Habita*, non illam ipsam *Authenticam* aut aliquod novum aliud *Cæsaris* rescriptum laudavit, sed in hunc modum glossatus est. *Sed an pedagia solvant? Respondeo non. Arguit. ff. de leg. l. si quando. Item quia in usum propriam ferant libros & alia. i. de veti. & commiss. l. universi. Item quia non est consuetum, ut ff. de publ. & vectig. l. iiii. in fine.* Post *Accursium* nonnulli (quos inter est *Bartolus* ipse & *Baldus*) libertatem hanc voce *securitatis* in *Authentica* comprehendendi, persuadere vulgò conati sunt. Atque homines quidem alii videntur hoc indulgisse *Studiis* tanquam clericis. *Accedente* autem *Jurisconsultorum* auctoritate, haud difficulter in morem trahi potuit omnibus laudata æquitas. Et verò accessit tandem & *Principum* confirmatio. Sic de *Agrippinensi* *Academia* agens *Middendorpius*, *Fridericus Imperator*, ejus nominis tertius, (inquit) omnes & singulos, ex quacumq; mundi parte *studiorum* causa *Coloniam* advenientes, & redeuntes, cum familia & bonis sub *Regalem* tuitionem suscipiendos, nullaq; de causa in itinere suo impediendos, arrestandos, ab omni solutione *pedagii*, *telonii*, seu *zallia*, aut exactionis genere immunes esse debere, sub gravibus penis sancivit, & executionem *Archiepiscopo* *Coloniensi* *Brabantia*q; ac *Geldria* *Ducibus* demandavit. *Francfordia* 4 *Augusti* anno 1442, regni sui tertio. *Carolus Dux* *Geldria* hoc privilegium peculiari diplomate confirmavit; suisq; *Sarapis*, *telonariis* & ministris mandavit, ut *Doctoribus* & *Studentibus* *Coloniensibus*, amicis suis, auxilio & consilio essent: ut cum rebus & bonis, libere, sine ullo teloneo, facilius per suas provincias transirent: pro se & pro heredibus suis. Anno 1514 die 25 *Septembr.* Haecenus *Middendorpius*. Similes autem tabulas *Cæsarum* *Principum*que alibi etiam fortassis passim reperire est,

Sed

SED QVORSVM prolabor sermone? Initiò hoc volebam: ultimè hæc quinque cum primis seculis immortales deberi gratias à nobis, qui in Scholis publicis literarum studio nos consecravimus: quod hoc demum tempore pleraque illa, si non omnia, sint orta & constituta, quibus res Academica conservatur. Eo enim intervallo videntur passim Reges, Principes, Pontifices, certatim dedisse operam exornandæ rei literariæ & adjuvandæ: iis beneficiis collatis, quorum ne umbram quidem in prioribus seculis, apud cultissimas etiam gentes, est invenire. Adeo liberalibus autem benefactoribus quis dubitet æternas deberi gratias? Nec tamen illi quidquam aliud quam rei literariæ commodum videntur spectasse. Vt proinde grati omnes illi sint habendi, qui tantis beneficiis utuntur fruunturque illo fine quo fieri par est.

Quod à vobis quidem, O optima studiosorum corona, hoc semestri spacio Prorektoratus mei esse factum fortassis licet affirmare. Etsi enim interdum contigerit quid secus quàm oportuit, saltim à plærisque tamen hoc tempus cum studiorum fructu esse collocatum, nolo dubitare. Id quod mihi sane nunc eo est jucundius, quo majori cum metu munus hoc fui aggressus. Non enim diffitebor, haud sine trepidatione provinciam me hanc subiisse. Verùm equidem Deo Opt. Max. boni omnis datori promotorique, ante omnia gratias debeo quas possum mente concipere maximas: qui inter hos belli motus, hæc inter pericula, interque has ærumnas quibus Germania tantùm non omnis perit funditus, protexit hanc Juliam, eique otium illud fecit cujus bonis potuerimus frui. Magnas quoque gratias debeo Clarissimis & honorandis Dominis collegis meis: qui profectò nullà in re vel

Aa

confi-

consilii vel rei inopem me reliquerunt. Vobis tamen etiam, O optimi juvenes, haud parum me fateor debere cum pro studio in me vestro, tum pro amore virtutis, quâ tempora sperato tranquilliora mihi reddidistis. Maeste este, ô boni, & pergite ut capistis quietem honestam & literarium otium fovere. Ego sanè hisce quas dixi de causis læto animo possum nunc provincia excedere. Nec vero est quod morer amplius. Igitur quod bene vortat Academiae huic Juliae, omnibusque ejus cum Senatoribus tum Civibus; ad Te mea oratio sese deflectit Clarissime atque Eximie Vir N. N. Collega & amice multis nominibus & honorande & carissime. Sexta agitur septimana quum unanimi omnium Collegarum consensu electus es in proximum semestre Academiae hujus Juliae Magnificus Prorektor. Confirmavit auctoritate sua nostram electionem Serenissimus ac Reverendissimus Princeps ac Dominus, Dominus Fridericus Dux Brunsvicensis & Lüneburgensis &c. Academiae hujus Rector hodie ac Cancellarius Magnificentissimus Dominus noster clementissimus. Tu vero neque nostrae expectationi neque Principis voluntati Te defuturum spondidisti. Exaeto itaque semestri illo quo mihi gerendum fuit hoc munus, dies jam adest & hora illa quâ provincia hæc tibi venit tradenda. Age igitur, Vir Clarissime, quod felix faustumque tibi nobis ac omnibus bonis eveniat, hanc cathedram ascende & à me accipe cum ea insignia quibus merito conspicuum Te porro esse oportet, tum & alia nonnulla quibus res Academica nostra præcipuè administratur.

Accipe igitur primùm hanc purpuream ex holoserico epomidem, Regius hic olim fuit ornatus, Pontificum Cæsarium,

rum, & Regum unanimi beneficio, tuum munus quod geris quo sit conspectius, Academiis post concessum.

En Tibi & duo hæc scepra. Hoc insigne meri mixtique imperii est, quo pollet hæc Julia. Hoc solatium miseris: fiducia oppressis: spes egenis: terror malis ac petulantibus ingeniis.

Trado etiam duo Academiae figilla: alterum majus obfignandis majoris momenti negotiis: alterum minus in usum magis familiarem. Penes Te enim hoc semestri erit facultas & Academica omnia sigillo confirmandi, & alibi obfignata referandi.

Cape etiam codicem hunc legum & statutorum nostrorum. In hoc habes omnia secundum quæ Schola nostra est dirigenda. Habemus sc. rempublicam non ex cæco regentium arbitrato sed secundum leges administrandam. Quod & tibi non potest non placere: quem minime præterit, quam obnoxii mentis affectibus mortales simus, & quam simul iniquus rerum arbiter sit idem affectus ille.

Accipe & hunc Codicem, album civium Academicorum. Neque enim fas est ignorare te quenquam eorum, qui huc tanquam ad asylum aut potius ad aram atque velut in portum advenerunt. Omnium autem nomina hinc videbis consignata. Quod etiam te scio expetere, quæ erga omnes es benevolentia.

En tibi denique & claves: quo videas nihil arcanum non concredi fidei tuæ. Habes jam claudendi referandique omnia potestatem, prout aut lex id exegerit aut utilitas publica postulaverit.

Sunt quidem adhuc & alia penes me. Sed quæ huc mi-

nus commode potuerunt transferri. Recipio autem me isthac bona fide intra octiduum, aut si quem alium diem in id indicere visum fuerit, tibi traditurum. Intra quod tempus & rationes accepti atque expensi me redditurum, stipulata hac manu polliceor.

Atque ita finis jam impositus est meo muneri. Quo nomine iterum Deo Opt. Maximo gratias ago immortales. Quando autem te video Magnifice Dn. Prorektor non possum equidem & Academiae nostrae, & Tuae Magnificentiae, & mihi denique non plurimum gratulari. Academiae quidem, quod accipiat eum administratorem, qui & prudenter possit & diligenter velit eam regere ac defendere. Tuae autem Magnificentiae, quod ad eum gradum dignitatis perveneris, qui in nostro ordine à Cæsaribus Regibus Principibusque summo semper est honore affectus. Mihi vero quur non gratuler illum successorem? quem singulari amicitiae affectu dudè huius fui prosequutus, Deum veneror, uti tranquillitate concessa, ita Tua Magnificentia provinciam hanc regat, ut proximo semestri Academia non conservetur tantum in quo est statu, sed & magnum capiat incrementum.

ADDEN-

ADDENDA.

Pag. 9. l. 26. *memoratis*. Et verò de licentia illa sentiendi docendique non potest dubitare, saltem qui observaverit, quantum à receptis in vulgus sententiis Philosophorum ejus ætatis placita discesserint. Nec enim quemquam illorum in jus ideo vocatum legere est post Socratem. Aristoteli enim dies quidem dictus est ab hierophanta, verum non quod intra septa Lycei quidquam peccasset, sed quasi hymnum Hermiæ cecinisset, ejusque statuæ Delphis curasset inscribi.

Diog. Laërt. in Aristot.

Aristotelem porro scholæ suæ legestulisse, idque Xenocratis qui Academiam tenebat imitatione, singulis item diebus decem novum aliquem principem scholæ dedisse, diserte ex Aristippo quodam auctor est Diogenes. De aliis perinde claro testimonio probare quidem id non licet: vestigium tamen ejus reperire est in eo, quod licuerit utique omnibus, & admittere in scholas, & ab iis excludere quos collibitum magistris fuit. Neque verò promiscue omnibus fores tum patuerunt. Notum est illud Platonis iis inscriptum: *ἰδεὶς ἀγαμέμνωνος εἰσίτω*: & ab ejus successore Xenocrate quempiam rejectum à schola, quod neque musica neque geometrica neque arithmetica didicisset, proditum est à Diogene.

Idem l. 6.

Diog. Laërt. in Xenocrate.

De Xenocrate illo scribit quidem Servius, primum Philosophiæ scholam aperuisse, antea autem in porticibus duntaxat Philosophos sua tractasse. Verum & Xenocrates videtur in Academia docuisse perinde atque Plato, quantum ex Diogene colligere est. Et diu post Xenocratem Athenis multi in porticibus docuerunt, ceu de Stoicis notissimum est. Aperuisse quidem Xenocratem scholam, adeoque haud clausis sed apertis foribus docuisse, demon-

Serv. ad vii. Æneid. illa Sponte sua veterisq; dejs

Diog. in
Polemo.
et.

demonstrat etiam historia Polemonis, qui ebrius scholam ejus irrupit. Ast verò semper id ab illo esse observatum, non est verosimile. Imò falsum est, si verum narravit Diogenes. Quod tamen propius est vero, cum Aristoteli quoque eo ipso tempore mos fuerit ad pomeridianas scholas quemvis sine discrimine admittere. Quicquid vero sit de Xenocrate: Aristotelis ejusque sectatorum mos, non nisi selectis auditoribus proponendi τὰ ἀπεργαματικά, neminem fugit.

Æl. l. 3.
Var. c. 35.

Ipse populus Atheniensis quin ἀπεργατήρια illa Philosophorum munierit legibus adversus petulantiam vulgi, nullus equidem dubito; etsi quo id proberur testimonium forte nunc desit. Nec tamen omnino deest, quum testetur Ælianus, famam percrebuisse, quod in Academia ne quidem videndi potestas cuiquam sit facta, ὕβρις γάρ, addit ipse, καὶ ῥαθυμιαὶ ὀπισθῶντο τὸ χῶρον ἀβατον φυλαχθῆναι: nam ab injuria & animi levitate inaccessum hunc locum servare conabantur. Sanè quibus pueriles scholæ fuere tutæ à contumeliâ pudicitiae insidiantium, aliquot Solonis leges hodieque supersunt

Æsch. orat. in Timarch.
I. Steph. J. 2.
de Juris dict. c. 23.
Plat. l. 12.
de legib.

in Oratione Æschinis contra Timarchum. Quæ licet ab aliis perperam accipiuntur de Philosophicis scholis, verisimile tamen faciunt, Atticam diligentiam ne hic quidem esse desideratam. Tulit quidem & Plato opere suo de Legibus unam, quæ huc pertineat: sed illam in usum esse translata ab Atheniensibus, non temere crediderim.

Diog. in
Theophrasto.

Legibus autem cum primis fuisse opus, nemo inficias iverit; modò cogites & vulgi erga literas animum, & numerum auditorum. Bis mille enim Theophrastum audivisse docentem, ex Diogene intelligimus. In hunc usum sane conscripsit fortassis jam tum Aristoxenus Tarantinus, magni ille nominis Philosophus & Musicus, grande opus

ὕμνων

νόμων παιδοποιῶν, cujus librum decimum idem Diogenes laudat testem, quo loco Pythagoræ instituta enarrat.

Idem in
Pythag.

Jam verò licuisse Philosophis etiam successores scholæ suæ instituere, abunde itidem est ex Diogenis monumentis manifestum. Ita enim Platoni Speusippum, huic Xenocratem successisse, disertè narrat. Theophrastum quemadmodum elegerit sibi successorē Aristoteles, narrat Gellius. Quum hujus ætate Sophocles, ἀρχων Atheniensis, tulisset legem, uti nequis Philosophorum præesset scholæ ἀν μὴ τῆ βαλῆ καὶ τῆ δημοῦ δόξῃ, adeoque receptam libertatem hanc iret ereptam; tam indignis modis Philosophi omnes id tulerunt, ut Athenis illi excefferint; rati, (nec immerito,) si ex vulgi sententia esset vivendum, actum esse de recta Philosophandi ratione. Nec verò reversi sunt nisi abrogata isthac lege, & Sophocle ipso quinque talentis multato. Indubie itaque & Strato successor designatus est ab ipso Theophrasto. Hic Lyconem successorem ipso testamento scripsit; ut Lycon itidem testamento eligendi facultatem paucis nominatim commisit. Multis aliis hoc historiis comprobare nihil attinet.

Idem in
Speusippo
& Xenocrate.

Gell. l. 13.
Noct. Atticar. c. 5.
Diog. in
Theophr.

Diog. in
Stratone
& Lycone.

Athenas igitur aliquid contulisse in scholas certum est.

Pag. 17. l. 27. *constiterint*. Et verò hac de causâ factum, ut ipsamet Gallicana juvenus Juris Romani discendi ergò Romam petere fuerit coacta: utpote quum una illa schola Juris istius tum temporis fuerit in omni Occidentali imperio, nescio an ullo Cæsarium privilegio, certe quadam longa consuetudine. Quam proinde etiam Cæsari Justiniano vltimè est autoritate suâ confirmare.

Vide Alsacerram l. 30
rer. Aquitan. cap. 50

Pag. 24. l. 19. *adscriptat*. Aëtium hæreticum Aristotelicæ philosophiæ magistros Alexandria audivisse, scribit Sozomenus: quod tamen non habet Philostorgius Aëtii & allecla & laudator unicus.

Sozom. l. 3.
cap. 14.
Philost. l. 3
tm. 15.

Pag.

Philost. l.
8. tm. 9.

Secrat.
lib. 7. c. 15.

Porphyr.
in vitâ Plo-
tini.

Sozomen.
l. 3. cap. 14.

Junil. de
partib.
div. legis.

Pag. ead. l. 28. *docuisse.* De Hypathia Theonis, magni illius Mathematici, filia, fœmina singularis sane ingenii, quam innoxiam Alexandrini, non sine infamia quadam ipsius Cyrilli, crudelissimè interemerunt, scribit Socrates Ecclesiasticæ historiæ scriptor, atq; ex illo Cassiodorus: *Hæc tantos in literis fecit progressus, ut omnes Philosophos sui temporis superaret: ac non modo in Scholam Platoniam à Plotino deductam succederet, verum etiam omnes Philosophorum omnium præceptiones & disciplinas omnibus qui eam audire volebant explicaret. Quapropter quotquot Philosophiæ studio incendebantur ad eam confluebant.* Et vero hæc illa est ad quam Philosophæ titulo supersunt Synesii epistolæ. A Plotino autem scholam aliquam Alexandriæ fuisse institutam, vix est verosimile, cum nihil hujus habeat Porphyrius in ejus vita. Neque temere legas quemquam Plotini sectatorum ibi docuisse: nisi id fortè fecerit annos aliquot Jamblichus. Plotini tamen doctrinam probasse sese Hypathia, non est quod indubium vocemus: præsertim quum constet omni Philosophiæ genere scholam istam floruisse.

Pag. 25. l. 18. *vocaretur.* Sanctum Didymum cœcum Sozomenus scribit, sacre scholæ Alexandrinæ, in quâ literæ ac disciplinæ docebantur, fuisse præfectum. Vbi omnino videtur loqui de illo Pantani ludo: à quo κατηχησάριον scholam fuisse diversam, verosimile est.

Pag. 26. l. 10. *etis.* De Nisibi porrò quod ait Cassiodorus, confirmat σύχρον sed ex Africa testimonium, ut tamen non Hebræis sed Christianis videatur ludum istum tribuere, Junilii Africani. *Vidi (inquit ille) quendam Paulum nomine Persam genere, qui in Syrorum urbe Nisibi est edoctus, ubi divina lex per magistros publicos, sicut apud nos (in Africa scilicet) in mundanis studiis Grammatica & Rhetorica, ordine & regulariter traditur.* Etiam Antiochiæ tamen ad Oron-

Orontem Christianam Philosophiam & Sacras literas celebribus auditoriis profectos Carterium & Diodorum S. Joannis Chrysofomi magistros, auctor est Sozomenus. Sed hæc opera fortassis privato studio fuit suscepta. Qualem multos passim terrarum præstitisse, vel una famosi Aëtii historia nos docet: à quo Tarfi Epistolas Pauli explicantem Antonium presbyterum, Antiochiæ Prophetas exponentem Leontium auditum, memorat Philostorgius.

Sozomen.
l. 8. cap. 24.

Philostorg.
l. 3. cap. 15.

Pag. 32. l. 13. *Tuchasin* (inde enim hausit, etsi dissimulaverit)

Kirchner.
oratione
de docto-
rib. ma-
gnatib.

Pag. 65. l. 21. *aliquam multos*: imò quamvis Sturm Abbate una Fulda simul triginta doctores artium linguarumq; & sexcentos genere claros discipulos aluerit.

Pag. 93. l. 3. *controversum est*: eòq; addit Rigordus, *serventiore desiderio doctrinam sacram & questiones theologicas doceri.*

Pag. 117. l. 8. *professorium*. Et verò cùm ea ætate quinque fuerint dignitatum gradus titulis suis distincti, Illustris scilicet, Spectabilis, Clarissimus, Perfectissimus & Egregius, nullo horum titulorum Professorium ordinem videas decoratum. Non enim qui Dorotheo Theophilo Anatolio & Cratino à Justiniano tribuuntur, ratione Professorii, sed aliorum munerum quibus simul functi sunt illi Juris doctores, adscripti sunt. Juris antecessorem vero, in quantum est talis, non nisi Prudentissimum audiisse, ut Rhetorem Eloquentissimum, facile perspectu est ex ipsis illis Justiniani rescriptis, quæ tamen titulorum prodiga penè dixeris.

Vide Pa-
ciroll. c. 24
3 & 4.

Vid. Cod.
de Vet. jure
enuclean-
do.

Pag. 127. l. 15. *Ἐπιτομή*: id quod passim fieri ne hodie quidem desit, quando sacrarum literarum studiosis nondum ordinatis, uti loquar Ecclesiastico more, homilias ad populum habendi facultas conceditur.

Bb

Pag.

Pag. 147. l. 9. *vicinissima*. Non diffiteor tamen, jam Accursii ætate videri, nonnullos Bononiæ ad criminalia quoque traxisse Cæsaris hanc concessionem, repugnante autem Senatu Bononiensi urgere id amplius desuisse. *Per Scholares* (ait ille) & *Doctores renunciatum est Bononia quantum ad criminales lites; & sic servatur exceptis Clericis.*

Pag. 148. l. 3. *expositus*. Non dissimulabo tamen, fortassis *Dominum* heic non tam loci dominum significare quam doctorem aut magistrum Scholæ. Ita sane ipsemet Accursius, proximus illi tempori, quo lata est authentica, & in ipsa Bononiâ juris peritia clarissimus doctor, vocem illam interpretatur. Et vero illa ætate receptum videtur, ut *κατ' ἐξουσίᾳ domini* titulo à discipulis magistri nuncuparentur. Ita Hostiensis de AZone: *propter verbum As venit Bononiam studium civile; sicut audivi à domino meo.*

Pag. 165. l. 23. *tur*, erant autem hi medentium nominis omnium vilissimi, non minus atque sunt hodie,

Pag. 171. l. 30. *desuisse*; & quidem illam Romæ sic satis accurate Magistro census fuisse demandatam, adeoque & ipsimet Urbis Præfecto, cui septimo loco subfuit tum ille census Magister; ut nos docet Notitia Imperii & ad illam in nunquam satis de prædicandis commentariis Guido Pancirollus.

Vide Not.
Imp. Occi-
dent. &
Panciroll.
c. 10.